

AU APĂRUT:

ABDULLA KAHHAR
Saida

V. KAVERIN
Prieten necunoscut

LEON PASTERNAK
Comuna din Lomża

VOR APĂREA:

THAKAZHI PILLAI
Doi pumni de orez

S. MARŞAK
Inceput de viață

H. QUIROGA
Anaconda

Lei 3,50

JAN PROCHÁZKA • ZĂRILE VERZI

E.L.U.



JAN PROCHÁZKA

Zările verzi

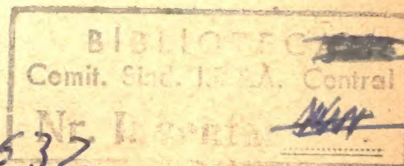
COLECȚIA


Coperta de: *Ecaterina Vlădescu*

JAN PROCHÁZKA

ZĂRILE VERZI

În romîneşte de
AL. ŞTEFĂNESCU-MEDELENI
şi TIBERIU PLETER



EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
Bucureşti • 1963

Scriitorul ceh Jan Procházka, născut în anul 1929, s-a făcut cunoscut și prețuit mai întîi ca scenarist și reporter.

Una din primele sale nuvele, Zările verzi, *scrisă în anul 1959, a obținut premiul editurii „Scriitorul cehoslovac" pe anul 1960 și a fost întîmpinată cu un deosebit interes de publicul cititor din Cehoslovacia.*

Nuvela lui Procházka înfățișează aspectele pe care le îmbracă munca și viața unui tînăr inginer agronom plecat din Capitală să conducă ferma unei gospodării agricole de stat.

Autorul și-a concentrat povestirea în puține pagini, iar modul lui de exprimare extrem de concis vădește neîndoielnic experiența de scenarist. Nuvela conține numeroase elemente autobiografice. În anul 1949, după ce și-a terminat studiile la Institutul Agronomic, Jan Procházka a lucrat la Comitetul Central al Uniunii Tineretului Cehoslovac. Mai tîrziu a primit sarcina să pună bazele unei gospodării agricole de stat în Moravia. Cîteva întîmplări din acea vreme, unite cu experiența prietenilor și tovarășilor săi de muncă, au constituit materialul faptic al povestirii de față.

EDITURA

1

Drumul

Cînd îi văzu pe membrii comisiei coborînd din cele două automobile şi dezmorţindu-şi picioarele înainte de a intra în curtea fermei, Ondřej, care le ieşise înainte, simţi un nod în gît. Din încercările prin care trecuse pînă atunci — avea douăzeci şi şase de ani — ştia că acea senzaţie însemna, cu o uimitoare exactitate, apropierea unor clipe neplăcute.

Patru dintre membrii comisiei nu-i erau cunoscuţi. Cenuşii la faţă de atîta şedere prin birouri, păreau mai mult sau mai puţin indiferenţi, semănînd între ei de parcă ar fi fost fraţi gemeni. Toţi aveau sub braţ serviete doldora de hîrtii.

Al cincilea era inginerul Haničinec, directorul carierei de piatră din Zelená Hurka (nouăzeci de salariaţi, patru baterii de concasoare, opt autocamioane „111", extracţie zilnică: două trenuri de pietriş). Pe faţa lui Haničinec se citea sentimentul răspunderii, aşa cum pe faţa altcuiva se poate citi că e bolnav de fiere. Era puţin adus de spate, ceea ce îi dădea un aer important.

Cînd Ondřej ajunse aproape de membrii comisiei, Haničinec îi întoarse flegmatic spatele şi

intră în vorbă cu cineva. Ondřej îi adresă în gînd cîteva cuvinte neplăcute. În diferendul pe care comisia venise să-l aplaneze, Haničinec era „cel mai tare", iar Ondřej se asemuia cu un David căruia i se luase praştia.

Ondřej dădu mîna cu tuspatru membrii comisiei. Abia acum îl observă pe Václav Jošt, preşedintele gospodăriei agricole de stat. Jošt coborîse mai tîrziu din maşină şi abia cînd Ondřej privi mai atent automobilele cu care veniseră membrii comisiei observă că „Sedan"-ul verde era maşina de serviciu a preşedintelui gospodăriei. Spălată, părea de nerecunoscut. Jošt răspunse cu răceală la strîngerea lui de mînă. Îşi luase un aer profesoral, părînd că ştia dinainte rezultatul discuţiilor. Ondřej simţi şi mai chinuitor nodul din gît.

Mai privi o dată spre automobile. Nu mai erau lîngă ele decît cei doi şoferi. Se gîndea : bine că nu venise şi deşteptul de Vahlas. Jošt îi era şef indirect lui Ondřej. Între direcţia gospodăriei de stat şi fermă se interpunea tocmai acel Vahlas. Conducea slab de tot o secţie a gospodăriei şi de trei ani se aştepta să fie eliberat din funcţie pentru incapacitate. Tocmai pentru că mereu intra singur în tot felul de încurcături, ar fi fost acum, poate, bucuros să-l vadă şi pe altul la ananghie. Mai mult decît atît, socotea că Ondřej îi va lua, fireşte, postul.

Membrii comisiei se deplasară de îndată pe teren. Voiau să vadă situaţia la faţa locului. Ondřej păşea alături de directorul Jošt. Ar fi vrut să intre în vorbă cu el, dar acesta discuta

ceva cu un funcţionar de la secţia agricolă a comitetului raional. Subiectul discuţiei lor era cu totul străin de problema pentru care veniseră. Vorbeau despre expoziţia colectiviştilor, deschisă nu de mult la Jarošov. Ondřej asculta ceea ce spuneau, dar curînd nu mai înregistră comentariile lor despre sămînţa de iarbă, despre noile tipuri de secerătoare, gîndurile lui zburînd spre clipele pe care le petrecuse la Jarošov. Deodată îşi aduse aminte de scopul cu care venise comisia şi se întrebă îngrijorat ce hotărîre va lua.

Drumul se îngustă, iar cei doi interlocutori, cufundaţi în discuţie, îl împinseră, fără să-şi dea seama, spre şanţul din marginea drumului. Ondřej se împiedică în tufele de spini şi se văzu nevoit să meargă cu un picior mai sus, pe taluzul şanţului. Ceilalţi nu-i mai ajungeau decît pînă la umeri, ba uneori chiar numai pînă la brîu. Avea senzaţia că i se scurtase un picior. După ce făcu o bucată de drum împleticindu-se şi străduindu-se să-şi ţină echilibrul, rămase în urmă, fără ca ei să observe că merseseră atîta timp împreună. Se aplecă repede, îşi desfăcu şiretul de la un pantof şi îl înnodă din nou, cu grijă, de două ori, făcînd funde egale, şi aşteptînd să treacă şi ceilalţi membri ai comisiei. Deşi erau patru, Haničinec izbutea să se afle mereu în mijloc. Parcă ar fi fost un atom : un nucleu în jurul căruia se rotesc electronii. Haničinec se bucura de o autoritate incontestabilă. Deţinuse cîteva funcţii obşteşti importante în raionul Týn şi era cît pe-aci să-i fie propusă candidatura în ulti-

mele alegeri de deputaţi pentru Adunarea Naţională.

Acum vorbea cu lux de amănunte despre pregătirea unei acţiuni politice, în timp ce tustrei tovarăşii săi călcau prin spinii de pe marginea drumului.

Ondřej îşi legă calm, cu migală, şiretul şi la celălalt pantof, apoi păşi încetişor după membrii comisiei, cu sentimentul că participă la propriul său cortegiu funerar.

O luaseră mult înainte. O clipă dispărură din raza sa vizuală la cotitura drumului, ascunşi de nişte tufe înalte. I se părea că rămăsese singur pe toată întinderea aceea de pămînt şi-l cuprinseră vagi regrete, de care pînă la urmă se strădui să se scuture.

Cu şapte luni mai înainte totul zăcea sub un strat gros de zăpadă albăstrie, în lumina rece a soarelui de iarnă. Ondřej stătea în curtea fermei şi privea fermecat acoperişurile. Pe zăpadă se zăreau toate culorile curcubeului. In sfîrşit, nădăjduia să fie propriul său şef şi să aibă o muncă interesantă, adică ceea ce nu găsise la Institutul de cercetări.

Pe atunci directorul Jošt i se părea un om foarte cumsecade, poate din pricină că era rotofei, sau poate datorită felului cum îşi trăgea mereu capul în gulerul de blană.

O dată în curte, cu manivela automobilului de serviciu în mînă, Jošt îi spusese grăbit: „Dacă ai nevoie de ceva, dă-mi un telefon!" Mai înainte tot timpul drumului de la Týn, care, din cauza troienelor, durase o oră şi jumătate, se plînsese de feluritele încurcături pe care le avea. Ii înşirase o duzină de sate pe unde se întindeau secţiile şi fermele gospodăriei de stat şi cel puţin patru duzini de conducători ai acestor secţii şi ferme. Tuşea înfrigurat şi înjura de toţi dumnezeii că oamenii aceia, singuri, nu ştiau să mişte un deget, că era nevoit să alerge de colo-colo toată ziua.

Ondřej simţise în privirea şi în tonul cu care-i vorbea că îl sondează. In clipa aceea jurase în sinea lui că va telefona după el numai dacă ar lua foc ferma sau s-ar întîmpla o altă calamitate asemănătoare.

Cercetînd apoi încăperile în care avea să locuiască din ziua aceea, nu prea văzuse multe lucruri, deoarece între timp se întunecase. In tavan atîrna de cablu o dulie goală, fără bec. Intr-un tîrziu, auzise pe coridor nişte paşi şi dăduse cu ochii de un om poreclit Ţigară, căruia îi zvîcneau un umăr şi toată partea de sus a obrazului stîng. Omul ţinea în mînă un bec. După o clipă, în curte răsună vocea ascuţită a unei femei, care ocăra pe cel care-i furase becul de la uşa casei. Ondřej nu ştia ce să facă. Stătea în camera întunecoasă faţă în faţă cu Ţigară, ţinînd becul în mînă. Tăceau amîndoi. Abia după ce vocea femeii amuţi, Ţigară spuse: „Să punem pe masă un scaun, ca să puteţi ajunge la dulie".

Toate hîrtiile lăsate de cei care locuiseră mai înainte în cameră erau îngrămădite între scoarţele unui caiet ale cărui foi fuseseră smulse.

Ondřej se apucă să le frunzărească chiar în seara aceea, îndată ce plecă Țigară, și-și orîndui cît de cît lucrurile. Printre hîrtii găsi unele cu numeroase observații fără nici o însemnătate, iar altele, probabil mai importante, pe care nu prea le înțelegea.

Pe coperta a doua scria cu creion chimic, pe care cel care scrisese îl muiase pesemne în gură: MARTIRII DIN ZELENÁ HURKA. Urmau semnăturile foștilor responsabili ai fermei. Citise numele acelea cu interes scăzut, așa cum se citesc de obicei inscripțiile de pe pietrele funerare dintr-un oraș străin. Hîrtiile acelea dovedeau însă că pe acolo se perindaseră oameni de tot felul. Mai era încă o însemnare:

ADAUGĂ CE AI CONSTATAT TU INSUȚI.

„Ovăzul n-o să-l poți păzi, toți au cheia de la hambar." Mai departe, o altă mînă adăugase: „Chiar dacă umpli toate încăperile cu fîn, tot n-o să-ți ajungă. Iarna durează aci șase luni!"

„Atenție la Haničinec, e mare ștab!!!" adăugase un altul.

La sfîrșit se afla o însemnare cu creionul roșu: TOVARAȘE, FUGI!

Urma o confesiune cu litere de tipar, pentru a nu putea fi recunoscut scrisul: „Čapová de la han nu face de loc pe mironosița".

După ce termină de citit, Ondřej scoase din geamantan reșoul și ibricul, apoi ieși pe coridor după apă. Cînd introduse ștecherul în priză, sări o scînteie și totul se cufundă în întuneric.

Privi pe fereastră. Nici în curte nu era lumină. După cîteva clipe, din direcția caselor muncitorilor răsună din nou glasul acela arțăgos de femeie:

— Care tîmpit a ars siguranța?

Se culcă rușinat și toată noaptea tremură de frig sub cele două pături peste care își pusese și paltonul. Avea impresia că zidul era spart și că gerul de afară pătrundea prin el ca printr-un ciur.

Nici în zilele următoare n-a reușit să se încălzească. Pesemne că hornul nu era în regulă, căci soba nu trăgea de loc, iar fumul pătrundea în încăpere prin toate spărturile. Mai mult deschidea fereastra ca să intre aerul decît vedea de foc. A șasea noapte avu de furcă cu o vacă Siementhal, care făta. Țiganul Tancoš, unul din îngrijitori, voia să-l cheme pe medicul veterinar. Spunea că-și cunoaște bine vaca și că niciodată nu-i mai făcuse un asemenea pocinog. Veni și Cimler, al doilea îngrijitor, care, după ce se înecă cuprins de-o tuse astmatică și se învineți tot, își dădu și el cu părerea să i se telefoneze degrabă medicului veterinar. I-a lăsat să vorbească și n-a dat nici un telefon. Și-a scos haina, fără a lua în seamă privirile lor mirate. CE POATE FACE MEDICUL, FAC ȘI EU!

Curînd după aceea, însă, a regretat că nu i-a ascultat. Vaca avea pîntecul nemaipomenit de umflat. A palpat-o, dar mult timp n-a putut să-și dea seama ce are. S-a speriat, părîndu-i-se o clipă că ar avea o deformare, dar se stăpîni și nu spuse nimic. Vaca avea dureri. Se apucară s-o întoarcă pe cealaltă parte. Se zbuciuma aproape de unul singur, scăldat în sudoare. Bro-

boanele de sudoare îi şiroiau pe piept. De cîteva ori strigă la vacă, aşa cum îl învăţase taică-său. Scoase sunetul acela aparte, care se articulează mai degrabă în piept decît în gît şi pentru pronunţarea căruia nu trebuie să-ţi mişti limba, ci doar să întredeschizi buzele, nefiind nici vocală, nici consoană, ci oarecum între amîndouă. Pentru urechile vacii suna însă duios, mîngîietor, liniştind-o.

Ondřej le făcea semne din ochi, din cap şi din mîini lui Tancoš şi altor doi oameni, pe care-i chemase să-l ajute. Prin palpări uşoare voia să-i insufle viitoarei mame încredere în el.

Răsuflă uşurat cînd văzu, în sfîrşit, boţul roş-violet, care crăpă făcînd loc celui alb. Ştia cu precizie clipa cînd trebuie să taie, ştia că e necesar să-şi facă palmele căuş şi să acţioneze prompt. Ştia tot ce e necesar în asemenea situaţii, fiind preocupat în primul rînd să-şi coordoneze mişcările cu ritmul încordării muşchilor vacii, cînd sforţarea alternează cu clipele de odihnă, mişcare asemănătoare fluxului şi refluxului.

Venirea pe lume a celor doi viţei gemeni îl bucurase nespus, deşi se prefăcea nepăsător, ca şi cînd i-ar fi trecut prin mînă multe cazuri de acelaşi fel. Spunea tot felul de fleacuri, dar simţea o mare mulţumire sufletească. Viţei gemeni se nasc o dată la o sută de cazuri, iar lui i se întîmpla asta pentru prima oară.

Se uită la cei trei asistenţi ai săi, încredinţat că le dovedise ce era în stare, bucuros că reuşise.

Puţin lipsise să dea greş.

Cînd se duse în podul grajdului după un braţ de fîn, băgă de seamă că puţinul fîn pe care-l avea ajungea cel mult pentru două săptămîni. Totuşi nu se sperie. Încă nu-şi dădea seama ce îl aşteaptă în primăvară.

Comisia ajunsese pe culmea dealului Železný kopec. Se însera, dar căldura încă nu slăbise. Membrii comisiei asudau din belşug şi păreau morocănoşi. La picioarele lor se căsca rîpa carierei de piatră. Concasoarele şi barăcile păreau de sus nişte cutioare de chibrituri, iar reţeaua de lumini semăna cu o ţesătură fină.

Puţin mai departe se vedeau acoperişurile de ţiglă cu luciu mat, ca de cerneală, ale clădirilor fermei : în prim plan, acoperişul cel lung, ridicat în sus ca greabănul unei mîrţoage. De sus se zărea tot satul Zelená Hurka.

În faţa lor se ivi brusc drumul, care forma obiectul diferendului.

În clipa aceea, cînd toţi priveau în tăcere panorama ce li se desfăşura înaintea ochilor, Ondřej începu să fredoneze în gînd un marş, un fel de imn al lui, pe care-l intona în gînd încă din copilărie, ori de cîte ori era scos la tablă sau era singur şi simţea nevoia unui sprijin moral.

Consfătuirea a început prin una din acele introduceri pline de generalităţi, care îi făceau lui Ondřej aceeaşi impresie pe care o ai atunci cînd dentistul pregăteşte burghiul, pansamentele şi începe să spună că afară e timp urît.

După aceea căzură de acord asupra punctelor care nu dădeau naştere la discuţii. Iată drumul,

iată cariera de piatră, iată deasupra pășunea cu pricina!

— Cred, tovarăși, spuse Haničinec, că nu e cazul s-o lungim, nu?

Membrii comisiei se declarară întru totul de acord.

— Le-am spus de la bun început (și arătă cu degetul spre directorul Jošt) că nu trebuie să construiască nimic, pentru că va trebui să le tai drumul. Jošt, dumneata știai bine acest lucru, nu?

Ondřej păli, simțind că i se taie picioarele. Jošt, dimpotrivă, se îmbujoră. Haničinec îl privi îndelung.

— Mă rog... e bine, Jošt, că încerci să... vorbea Haničinec pe-un ton protector, de parcă l-ar fi privit de la înălțimea norilor sau cel puțin dintr-un fotoliu ministerial. Jošt, de ce faci întotdeauna ce nu trebuie? Dacă l-ai fi sfătuit pe inginer... (nu se uită la Ondřej, dar ceilalți se uitară) ...dacă l-ai fi sfătuit să-și vadă de pășunile din marginea satului, nu s-ar fi stîrnit toată dandanaua asta.

— Nici o pășune, tovarăși... vorbesc de cele din jurul fermei, prin urmare și de cele din Zelená Hurka... nu sînt așa de bune ca Lišanda, spuse Ondřej.

Cîteva clipe tăcură cu toții. Haničinec, în sfîrșit, catadicsind să-l vadă și pe Ondřej, îl puse la punct:

— Așteaptă, tovarășe, o să ți se dea cuvîntul! Și adăugă: De altfel, am citit memoriul dumitale.

Ondřej simți din nou nodul din gît. Memoriul său, firește, nu era prea măgulitor pentru Haničinec. Îl înaintase comitetului regional, arătînd că inginerul Haničinec împiedică traducerea în viață a șase hotărîri ale guvernului referitoare la agricultură.

Haničinec zîmbea ironic.

— În... memoriul dumitale ai scăpat pesemne din vedere un amănunt, tovarășe inginer... și anume acela că ar trebui să opresc exploatarea pentru trei săptămîni.

Haničinec căuta cuvintele cele mai potrivite, dar tonul cu care le pronunța lăsa să se înțeleagă că-l socotea pe Ondřej un zănatic.

— Dar am auzit că... schimbarea direcției de înaintare... ar necesita doar zece zile, încercă Ondřej să se apere într-un fel.

— Cine a spus asta?

— Oamenii, da, oamenii dumneavoastră... de la carieră.

Cînd îi vorbea lui Haničinec cu voce tare, Ondřej i se adresa cu „dumneavoastră".

— E o prostie! contestă Haničinec cu energie. Știi cîtă piatră detonez zilnic?

— Știu.

Pesemne că acest răspuns îl surprinse pe Haničinec, deoarece tăcu o clipă, îl fixă din nou pe Ondřej, îndelung, de parcă ar fi vrut să-l privească o veșnicie.

— Ei, vezi? Și cum crezi că mi-aș putea îngădui să opresc extracția? Cine crezi că mi-ar

da dezlegare pentru treaba asta? Dumneata? Sau poate... Jošt?...

Oftă, își vîrî mîinile în buzunar și se întoarse spre membrii comisiei.

Începu să vorbească cel dintîi dintre aceștia:

— În afară de asta, tovarășe director... i se adresă el lui Haničinec (de mirare că nu-i făcuse și o reverență)... ar fi nevoie de... investiții serioase. Ori planul nu prevede o... asemenea eventualitate.

Vorbea cu glas scăzut, avea o privire de cîine, dar era probabil ambițios. „Un carierist", îl clasifică pe loc, în gînd, Ondřej.

— Totuși, ar fi păcat ca terenul acesta să nu fie folosit și să se degradeze tocmai acum, cînd avem atîta nevoie de furaje! își exprimă părerea adjunctul direcției agricole a comitetului național raional.

Atîta așteptase Haničinec. Explodă:

— Dar pentru ce, dragi tovarăși, ați lăsat anul trecut în paragină întreaga Vinklărka? De ce? N-ați izbutit să puneți la adăpost nici măcar jumătate din fînul de la Cyhnanice. Despre Jarošová nici nu mai vorbesc. M-aș enerva degeaba...

Adjunctul direcției agricole raionale înghiți gălușca, fiind nevoit pînă la urmă să încuviințeze din cap cele spuse de Haničinec. Ondřej se miră cît de bine era informat Haničinec. Acesta rîse scurt.

— Raionul are furaje destule, dar trebuie să vă îngrijiți de ele din timpul verii și să nu uitați că iarna nu puteți scoate vitele la pășune!

Atacul îl viza din nou pe Jošt. Unele funcții sînt în mod inevitabil ținta tuturor criticilor. Devenise un obicei ca directorii fermelor de stat să fie criticați. De fapt, existau și motive. Jošt avea, în plus, neșansa de-a fi gras, iar chipul său radia o blîndețe provocatoare.

— Ehei, tovarășe Jošt, dacă ai depozita tot fînul din gospodărie, te-ai îngropa pînă peste cap în el. Ce, sîntem copii ca să ascultăm basme?! Doar n-o să-mi spui că tocmai cîmpul ăsta o să vă salveze!

— Asta-i adevărat! confirmă și reprezentantul consiliului național, dînd din cap a încuviințare și semănînd oarecum cu un cal bolnav de răpciugă.

Ondřej își zise că, la drept vorbind, comisia nici n-ar mai fi trebuit să se deplaseze la fața locului, de vreme ce, deși formată din patru membri, cuvîntul hotărîtor îl avea al cincilea, care de fapt nu făcea parte din comisie și, mai mult decît atît, era una din părțile în litigiu.

În clipa aceea își aminti cum îi venea să plîngă la vederea vitelor subalimentate și din cauza celor doi viței nou-născuți care slăbeau în grajd. Nu mai rămăseseră din ei decît picioarele uscățive, boturile mari și părul zbîrlit. Mai mult ca sigur că n-aveau să mai apuce iarba verde. Li se dădea vitelor să mănînce pînă și paie de secară mucegăite. Pentru ca vitele să nu doarmă pe pămîntul gol pusese să se împrăștie în grajd rumeguș de lemn, deși știa că, după ce se va

usca, va trebui să ardă în sobe bălegarul plin de rumeguş, nemaifiind bun ca îngrăşămînt.

În săptămînile acelea lungi ca veşnicia îl asaltase cu telefoane pe Jošt, pentru a lua măsuri ca să-l ajute o altă fermă.

Enervat, Jošt îi striga la telefon că n-are de unde să-i dea furaje, spunîndu-i să mai aştepte.

Nu mai aşteptase, neputînd să mai suporte nesiguranţa aceea chinuitoare.

Telefona la Týn de unsprezece ori pe zi. Pînă la urmă, i se părea că cei de la Týn se feresc de el. Auzea în receptor cum îi închid telefonul în nas. Se dusese apoi în persoană la direcţie, cu bicicleta împrumutată de la Cimler. Părea un cioclu ieşit din minţi. Se certaseră aprig. Şuvoiul cuvintelor luaseră înfăţişarea unei avalanşe şi trecuseră repede de la expresii paşnice cu caracter administrativ la ameninţări furioase. Totuşi îşi înţelegeau reciproc necazurile. Nu putea să nu recunoască faptul că, într-adevăr, cinci oameni dintr-o fermă nu pot usca fîn pentru şaptezeci de vaci nici dacă s-ar da peste cap. Jošt spusese atunci că nu sînt prea mulţi oameni dispuşi să înnebunească din cauza asta. La două zile după acea discuţie, sau mai bine zis ceartă, trimiseseră totuşi la Hurka două care cu paie de ovăz.

Iarna din anul acela părea că nu mai are sfîrşit.

La jumătatea lunii martie a început să ningă şi într-o singură noapte a căzut atîta zăpadă încît dimineaţa era groasă de şaisprezece centimetri. Apoi a început să geruiască straşnic. În multe locuri camioanele încărcate cu piatră nu puteau străbate troienele de zăpadă, care păreau că-s de beton.

Cînd a primit aprobarea de-a cumpăra furaje din alte regiuni, a plecat printre cei dintîi. Cu hîrtia ştampilată în buzunar, a colindat prin diferite raioane, vizitînd numeroase cooperative agricole unice[1]*. Nimeni însă n-avea chef să-i ofere fîn sau lucernă, cînd era mult mai convenabil să vîndă carne şi lapte.*

În cele din urmă, îşi călcă pe inimă şi într-o seară ajunse din nou în gara binecunoscută. Ocoli livezile binecunoscute din copilărie, trecu pe lîngă terenul de volei şi curînd se află în odăiţa atît de familiară. Îl întîmpină din nou mirosul cartofilor fierţi şi a verzei acre. Cînd intră în bucătărie, tatăl lui se ridică de la masă şi spuse mirat: „Ia te uită, a venit Ondřej al nostru!“

Ca întotdeauna, încerca un simţămînt neplăcut. Nu era în firea lui să ceară ajutorul nimănui, dar ştia că cooperativa agricolă unică, al cărei preşedinte era chiar taică-său, avea hambarele pline şi stoguri de paie încă din anul trecut. Presimţea zbuciumul prin care va trece.

Tatăl lui îl întrebă mai întîi totul, de-a fir-a-păr. Trebui să-i povestească pînă în cele mai mici amănunte. Asculta, deşi părea că moţăie. De îndată ce trecea prea repede peste unele lucruri, îl ruga să mai spună o dată.

---

[1] Denumirea gospodăriilor agricole colective din Cehoslovacia.

L-a întrebat pentru ce plecase de la Institutul de cercetări. Răspunse în doi peri, dar de astă dată tatăl lui, întîmplător, nu stărui.

Cînd, în sfîrşit, veni rîndul bătrînului să-şi spună cuvîntul, acesta începu printr-o lungă introducere în legătură cu unele adevăruri permanente. Spunea că nu e rentabil că vinzi furaje. Cînd avea gospodăria lui, nu vindea nici un firicel de fîn, nici un braţ de paie. Tot aşa şi cu cooperativa agricolă. Mai bine să aibă pline hambarele, decît casa de bani. Vitele nu se satură cu bani. Carnea şi laptele sînt marfă cu căutare. Carnea aduce pe loc bani frumoşi, laptele — de asemenea. Unde mai pui că şi bălegarul înseamnă bani băgaţi în pămînt, care dau şi ei rod.

Ondřej ştia toate acestea tot atît de bine ca şi tatăl lui. Trebuia totuşi să-l asculte. Taică-său era încredinţat că tinerilor trebuie să li se amintească mereu unele lucruri, pentru că ce le intră pe-o ureche le iese pe alta.

După ce epuiză acest subiect, trecu la altele. Îi reproşă unele mici lipsuri. Cei care-l cunoşteau bine pe Ondřej găseau întotdeauna ce să-i reproşeze.

Tatăl şi fiul se cunoşteau foarte bine unul pe altul. În relaţiile lor exista o oarecare încordare încă de pe vremea copilăriei lui Ondřej. Acesta nu putea să-i treacă cu vederea bătrînului faptul că, îndată după moartea mamei sale, îşi luase o nouă nevastă. În afară de asta, taică-său îl bătuse de multe ori fiindcă era obraznic cu mama vitregă.

Toate acestea se întîmplaseră însă demult Relaţiile lor se încordaseră şi mai şi cînd, după ce-şi terminase studiile, Ondřej nu voise să se întoarcă în orăşel pentru a lucra la cooperativa agricolă unică, deşi tatăl lui îl chemase printr-o scrisoare. NU VREAU SĂ MĂ ŢINĂ ÎN HĂŢURI PÎNĂ LA VÎRSTA DE CINCIZECI DE ANI ŞI SĂ-MI TOT SPUNĂ CĂ SÎNT UN PUŞTI. MĂ DESCURC EU ŞI SINGUR ÎN ALTĂ PARTE, ŞI ÎNCĂ FOARTE BINE.

Dar nu numai din cauza tatălui său nu se mai întorsese. Nu-i mai plăcea nici comuna natală. Era o corcitură dintre un orăşel şi un sat mare şi, ca toate corciturile, purta cu sine tarele ambilor părinţi.

În timp ce vorbea, taică-său se uita la el cînd şi cînd cu îndoială.

Ondřej încleşta pumnii sub masă, de teamă că nu va mai putea să reziste nici cinci minute, că va sări de la masă şi-o va zbughi pe uşă, străbătînd în goană kilometrul care-l despărţea de gară, că va lua primul tren şi nu se va mai întoarce acolo niciodată.

În loc să facă acest lucru, se trezi dînd din cap, încuviinţînd tot ceea ce spunea tatăl lui. Pe faţă i se citea căinţa. Situaţia în care se afla semăna întru totul cu multe altele prin care trecuse, cînd avea nevoie de ceva şi trebuia să sufere pînă ce putea obţine ceea ce voia. În ziua următoare s-a ţinut o şedinţă a conducerii cooperativei agricole unice, cu prilejul căreia toţi au arătat faţă de cererea sa mai multă bunăvoinţă şi înţelegere decît propriul său tată. Luînd

cuvîntul în încheiere, acesta a propus ca „fermei aceleia să i se vîndă, prin urmare, trei vagoane de paie din anul trecut și un vagon de lucernă". Se întrerupea mereu și tușea, iar tonul scăzut cu care vorbea era însoțit de o expresie a feței care lăsa să se vadă că-și dădea seama, pare-se, că nu face bine ceea ce face. Acest lucru îi tăie lui Ondřej orice chef de a-i mulțumi din inimă pentru ajutorul oferit.

La miezul nopții îi telefonă lui Jošt la Týn, rugîndu-l să ia măsurile necesare și să-i trimită oamenii cu care să încarce vagoanele. Au venit Tancoš, Standa, de la cariera de piatră, care îl ajuta din spirit de tovărășie, iar Cimler o trimise în locul lui pe fiică-sa, Marta, care tocmai se întîmplase să aibă timp liber. Îl cam contraria faptul că Cimler s-a eschivat de la muncă, dar Marta se pricepea bine la treabă — după ce și-a legat basmaua pe cap și și-a pus salopeta, nimeni n-ar fi spus că e învățătoare. Fu nespus de fericit cînd termină încărcarea și cînd trenul porni în goană mai întîi spre est, apoi spre sud-vest.

Prin fereastra vagonului razele soarelui îl încălzeau plăcut, prevestind adierea călduță a primăverii, care avea să aducă dezghețul. Nu mai era soare cu dinți! Se gîndea cu plăcere la lucerna din vagon. Încărcase atîta lucernă încît, de fapt, erau aproape două vagoane. Vedea cu ochii minții luciul mat al frunzulițelor lucernei, iar nările sale le adulmecau mireasma, care semăna cu aceea a ierbarelor.

Începu să fredoneze un cîntec.

Într-o gară sări din vagon și cumpără o sticlă de vin, după care trebui să fugă după trenul care pornise. A avut noroc: Standa a reușit să-l tragă sus, apucîndu-l de haină. Tancoš începu să cînte după prima dușcă. Standa se prefăcea că a luat și el rachiu: cînta. După un sfert de oră Marta se alătură și ea corului. Avea o voce plăcută și cam rîdea de ei, dar cu îngăduință, privindu-i așa cum unii oameni îi privesc pe cei care s-au cam afumat.

Curînd se înnoptă. In tavan rămase aprinsă numai lumina albastră.

Tancoš sforăia cînd și cînd. Standa dormea ca un prunc; se culcușise lîngă fereastră într-o poziție comodă, întinzîndu-se cît era de lung, de parcă atunci ar fi picat din Cosmos.

Ondřej nu putea să ațipească. Știa că nici Marta nu doarme.

O clipă se amuză, plescăind din limbă către Tancoš. Marta rîdea. Cînd întoarse capul spre fereastră, îi văzu ochii sclipind. ȘTIA OARE CĂ AR FI FOST BUCUROS SĂ STEA DE VORBĂ CU EA?

Auzise de „legătura" ei cu Haničinec. Îl informase cineva. Oamenii țin minte foarte bine faptele altora.

Se spunea că „povestea" lor începuse la o adunare. Ea avea o funcție oarecare în Uniunea tineretului, iar Haničinec venea acolo uneori să țină conferințe. Cunoștințele lui, tonul calm cu care vorbea, erau prețuite de toți. Numele lui pe afișe atrăgea întotdeauna numeroși auditori. In

sală nu se mai găsea nici un scaun liber. Hani-činec era însă căsătorit.

Intr-o zi, soția lui a venit de la Týn și i-a făcut Martei un scandal monstru, la școală, în fața copiilor. A doua repriză a scandalului s-a desfășurat în fața lui Cimler, în inima satului. Trebuia să fie ceva la mijloc. Marta a intrat în casă și a izbucnit în plîns. Și Haničinec și-a căpătat porția. Soția i-a făcut și lui o scenă în fața personalului de la contabilitate, după care, făcînd cale-întoarsă, s-a oprit la comitetul raional de partid, unde a spus tot ce avea pe inimă. In plus, Cimler și-a înșfăcat bicicleta și s-a dus după Haničinec, luîndu-l și el la rost.

Marta a cerut să fie transferată în alt raion, departe de Týn. Candidatura lui Haničinec pentru Adunarea Națională a fost retrasă. După un timp, totul a fost dat uitării. Haničinec nu mai apărea în Zelená Hurka. Trecea doar prin sat cînd și cînd. Munca lui era însă prețuită ca și înainte. Se ducea bucuros la consfătuiri și ședințe prin toate coclaurile. Se spunea că acasă la el e un adevărat iad.

După doi ani, Marta s-a întors la Zelená Hurka, începînd din nou să se ocupe de treburile obștești. Acest lucru face parte din firea unor oameni. Marta se pricepea cu adevărat la treburile administrative. Totuși n-a ieșit niciodată din sat pentru a se duce spre cariera de piatră.

Ondřej își întinse picioarele să se mai dezmorțească și tuși.

In sfîrșit, se înfiripă o discuție.

Vorbeau în șoaptă.

Ea îl întrebă ceva în legătură cu taică-său. Bănuise pare-se că între ei nu era totul în regulă. Desigur că acest subiect nu prea îi plăcea, dar era bucuros că poate vorbi cu ea. A început apoi să-i povestească întîmplări din copilăria lui, avînd grijă să le aleagă numai pe acelea care-l prezentau într-o lumină favorabilă.

Ea îl asculta cu atenție.

De cîteva ori a izbucnit în rîs. Ii percepea rîsul cu toți nervii. LA NAIBA, CE-A PUTUT SĂ VADĂ LA HANIČINEC?

In apropiere de Týn începu să se lumineze de ziuă.

Ondřej intră în toaletă și începu să se spele în fața oglinzii împîclite. Se cercetă o clipă în luciul ei. Nu era de loc urît. Își îndreptă și-și netezi puțin cu palmele părul rebel de deasupra urechilor. DE CE N-AR ÎNCERCA?

— La Lišanda crește iarba cea mai grasă pe care am văzut-o vreodată, spuse, în sfîrșit, Jošt.

Nu răspunsese la nici una din întrebările pe care i le pusese cu o clipă mai înainte Haničinec. Dacă ar fi răspuns la toate criticile, n-ar mai fi putut face altceva decît să se apere.

Pe Ondřej îl mira faptul că Jošt nu se supărase pe el.

Jošt nu părea să fie unul din cei care se sperie de Haničinec.

— Tovarăși, să privim lucrurile partinic! își dădu cu părerea al treilea membru al comisiei și ridică mîna, arătînd în direcția carierei de piatră. Știm doar ce importanță au drumurile și cîtă

piatră înghit. Acum nu e vorba de bani... ci de piatră. Tovarăşul Haničinec spune că schimbarea frontului de înaintare a exploatării pe versantul secundar ar dura douăzeci şi una de zile. Tovarăşul acesta tînăr zice că nu douăzeci şi una de zile, ci numai zece. Ce-ar fi ca nici unul nici altul să n-aibă dreptate, şi lucrările să dureze, hai să zicem, paisprezece zile ?...

— Trei săptămîni pe puţin, îl întrerupse Haničinec.

— Ai răbdare, Karel ! (Tovarăşul care vorbea aşteptă pînă se făcu linişte.) Poate că douăzeci şi una. Ar trebui ca specialiştii... Eu însă aş vrea să-i explic acestui tînăr că...

Ondřej avea impresia că e de-a dreptul un prunc.

— ...aş vrea să-i explic că asta înseamnă de paisprezece ori cîte două trenuri de pietriş care... n-ar mai exista ! Asta reprezintă...

Urmă o lungă expunere despre starea drumurilor.

— Cine şi-ar asuma răspunderea pentru acest lucru ? Ar sări cu toţii pe Karel şi l-ar face praf.

Poate că totul era mult mai complicat decît părea la prima vedere. Ondřej însă reprezenta cealaltă parte interesată şi încercă să şi-l închipuie pe Haničinec încolţit din toate părţile.

— Vă rog din nou... tovarăşi... Recunosc că fondurile de investiţii sînt limitate, şi greutăţile existente...

Haničinec se întunecă la faţă, iar adjunctul tăcu.

— Bani s-ar găsi pînă la urmă... Dacă scopul ar fi... Dar cine garantează că, în eventualitatea schimbării frontului de înaintare al exploatării pe versantul secundar, volumul extracţiei nu va scădea ? In afară de asta, pe noul versant sînt stînci înclinate, care, în urma exploziilor...

Haničinec arăta în jos spre carieră, unde se afla locul cu pricina.

În clipa aceea, ultimul din cei patru membri ai comisiei duse binoclul la ochi şi se uită spre drum. Un timp tăcu, reglînd lentilele. Apoi, privind lung, spuse :

— Fir-ar a naibii, e foarte aproape ! Încă cinci lovituri de tîrnăcop şi drumul s-ar duce la dracu...

Altceva nu mai spuse.

Constatarea era atît de neutră, încît Ondřej nu pricepu, cu toată bunăvoinţa, care era specialitatea lui şi ce organ reprezenta.

Haničinec nici măcar nu-l luă în seamă, ci se întoarse spre Jošt, apoi din nou spre Ondřej.

— Ar trebui să luaţi vacile de aici, nu ?

— De ce le-am lua ? Pînă la toamnă avem destul timp.

— Păi, o să fiţi nevoiţi să le duceţi prin pădurea Boubín. Douăzeci şi cinci de kilometri...

Jošt ridică sprîncenele şi spuse tăios, iritat :

— Tovarăşe Haničinec, eventual va trebui să facem rost de aeroplane sau de elicoptere şi să zburăm cu vacile pe deasupra gropii aceleia de piatră.

Ondřej zîmbi, decorîndu-l în gînd pe Jošt cu o medalie. De data aceasta, Haničinec nu mai rîse cu atîta poftă.

— Aveţi umor. Asta-i principalul.

O spusese însă pe-un ton rece.

Ondřej crezu de cuviinţă să-i vină lui Jošt în ajutor.

— N-aţi vrea să vedeţi ce păşune e acolo sus? întrebă el repede.

— Ne-a informat Jošt. Iarbă bună, nu?

Ondřej începu să explice că păşunea de sus are cel mai bun amestec de ierburi. Nici un fel de ierburi acre, numai soiuri dulci: timoftică, firuşor, sorg, iar pe alocuri chiar trifoi alb. În afară de asta, pe păşune nu se află nici o băltoacă, aşa încît pericolul ca vitele să se îmbolnăvească de strongiloză sau distomatoză e minim.

Nu putu să-şi termine expunerea.

Adjunctul de la direcţia agricolă îl luă la rost pe Jošt: de ce nu prevăzuse că exploatarea carierei de piatră va fi nevoită să distrugă drumul? Şi calculă pe loc cît au costat repararea staulelor de vară, instalaţiile electrice ş.a.m.d.

Îi trase o săpuneală zdravănă.

Jošt amuţise.

Ondřej luă din nou cuvîntul. Începu să explice amănunţit perspectivele fermei. Îl ascultau cu simţăminte împărţite.

Ondřej nu mai sfîrşea.

Simţea cum se înroşeşte. Un val de căldură îi inundă obrajii şi urechile. Fruntea îi rămase totuşi rece, încît simţea atingerea fiecărui fir de păr.

După un anumit timp, tocmai cînd ajunse la concluziile cele mai logice, avu impresia că le expune în limba locuitorilor planetei Venus. Jošt se certa cu referentul, gesticulînd de mama focului. Membrii comisiei îşi împrumutau pe rînd binoclul. Numai Haničinec îl asculta.

Deodată, Jošt îl întrerupse.

— Lasă-i... să turbeze. De vreme ce sînt aşa de deştepţi...

Îşi dădea şi el seama că n-are nici o şansă şi, ca totdeauna, nervii nu-i rezistară pînă la sfîrşit.

Ondřej se uita la Haničinec. Avea impresia că zîmbeşte, conştient de superioritatea lui, şi că-şi va bate joc de el. Pesemne că îşi închipuia toate acestea din cauza unor resentimente personale. Ca totdeauna cînd se lovea de-un insucces, se înfuria.

De undeva îi răsună deodată în urechi întrebarea seacă a lui Haničinec:

— Prin urmare, aşa rămîne, tovarăşi?

Membrii comisiei dădură din cap, încuviinţînd.

În sinea lui, Ondřej adresă celui care pusese întrebarea cîteva epitete alese din zoologie. Aceasta reprezenta artileria sa grea secretă.

Începură să coboare de pe dealul Železný kopec.

Pentru a ieşi mai mult în evidenţă, Haničinec mergea acum în mijlocul grupului. Jošt, care păşea singur în urmă, îi făcu semn lui Ondřej — parcă ar fi vrut să-i comunice ceva. Ondřej se

abătu însă într-o parte; voia să se oprească o clipă. Jošt probabil că interpretă această mișcare în felul lui, deoarece îl lăsă și plecă înainte.

După o clipă, Ondřej le zări numai capetele. Se întoarse și se sui pe-o stîncă netedă ca o bucată de săpun. De acolo privi în sus, spre Lišanda. Își duse palma la ochi pentru a vedea mai bine cireada de vaci care ar fi trebuit să fie pe undeva pe-aproape. Lumina zilei, care se apropia de sfîrșit, se rarefiase și începea să se cearnă prin filtre violete. Toate obiectele dimprejur, ieșite în relief, își aruncau umbra alungită pe iarba înaltă.

În cele din urmă, zări cireada de vite. Din depărtare, vitele păreau pipernicite, ca în ilustrațiile din cărțile pentru copii. Ondřej rămase nemișcat. Abia după ce fixă cu privirea alt obiect și o întoarse spre locul unde se afla cireada, observă că aceasta se deplasase. Îi asemuia mișcarea cu deplasarea imperceptibilă a acelor ceasornicului.

Știa că în clipele acelea toate cele patru părți ale stomacurilor vacilor erau într-o vie activitate.

Mergeau și rumegau.

Cunoștea la perfecție întreg mecanismul complicat al organelor lor. Putea numi cu termeni științifici întreaga rețea de filtre și ciururi din corpurile lor care dizolvau hrana. Se gîndea mirat la toate acestea, la întreg circuitul acela complicat, la uzina aceea vie și, mai ales, la rezultatul final, la absorbirea hranei prin arterele și vasele de sub pîntec și la transformarea acesteia

de către uger în laptele aromat, care avea ceva din miresmele tuturor ierburilor și ale pămîntului.

Mînios, începu să mormăie ceva prea puțin politicos. În clipa aceea gîndurile lui descriau un cerc, întorcîndu-se mereu la realitatea neplăcută: va trebui să-și ia rămas bun de la această pășune bogată. Se gîndi cu ciudă la drumul care înghițea zilnic două trenuri de piatră spartă. În același timp, simți un nod în gît, iar ochii i se umeziră.

Nu numai că-și dădea bine seama de valoarea pășunii Lišanda, dar își aducea foarte bine aminte cu ce preț o plătise.

La începutul lunii aprilie a pus să se are de jur împrejurul pășunii un brîu de izolare, larg de cincisprezece metri. Varga și Opluštil, amîndoi căruțași, s-au făcut foc că i-a luat de la transportul lemnelor, de pe urma căruia cîștigau bani frumoși, și i-a pus să are. După aceea a dat dispoziție să se grebleze iarba veche, căzută la pămînt. S-au iscat controverse. El însă știa ce vrea. A așteptat pînă cînd soarele a uscat ca tutunul iarba veche și i-a dat foc.

N-a ținut seamă de recomandările stăruitoare ale unui profesor, care le spusese de atîtea ori că nu trebuie să se dea foc ierburilor de cîmp, deoarece li se slăbește rădăcina. Bombănea, contrazicînd recomandările fantezistului profesor absent. Ar fi trebuit să fie așa de bun și să mai iasă de sub acoperișul de sticlă al serelor-laborator, să cunoască și altfel de agricultură, îi

reproşa el. Uită însă curînd şi de profesor, ca de-o rudă îndepărtată.

Lišanda ardea de parc-ar fi stropit-o cu petrol.

Aflase de la Standa că, privind focul din fundul carierei de piatră, Haničinec ar fi spus:

— Să sperăm că studentul ăsta o să fie mai bun decît cele şase haimanale care au fost aici înaintea lui.

Pe atunci cuvintele acestea l-au măgulit.

Pornind de la această apreciere, trăgea speranţa că, în cele din urmă, o să se înţeleagă cu Haničinec în privinţa drumului.

Era un capitol trist din trecut.

Zece ani nu s-a găsit nici unul de la conducerea gospodăriei să se urce pe Lišanda, măcar să urineze. Păşunea se afla la o depărtare de opt kilometri de Hurka. Cine-ar fi avut chef să ducă vitele în fiecare zi pînă acolo?! Nici vorbă să se clădească un grajd de vară, să se organizeze transportul laptelui şi altele.

Cutreierînd cîmpiile şi pămînturile mlăştinoase din jurul satului Hurka, Ondřej îşi dăduse seama că, dacă avea nevoie de ceva, apoi aceasta era tocmai Lišanda. Terenul era odihnit, gunoit. Tot ce crescuse pe păşune, acolo putrezise. Lîngă păşune erau şi cîteva clădiri părăsite, care puteau fi uşor transformate în grajduri.

Se gîndea, mai ales, cum să obţină salarii mai mari pentru oameni.

Exista o singură soluţie legală: sporirea producţiei.

Dar pentru asta avea nevoie de o mare de fîn. Era încredinţat că Lišanda îi va putea da fînul necesar.

Era într-adevăr o situaţie critică.

Oamenii preferau să lucreze la cariera de piatră. Tot mai multe femei plecau la fabrica de parchete din Lochova. Ziceau că acolo, cel puţin, nu le plouă, că lucrează înăuntru, la căldură, oricît de mare ar fi gerul afară şi, în plus, nu mai miroase a gunoi de grajd.

Totuşi, Ondřej cunoştea preţul banilor!

Dacă ar fi putut să le ofere cu două sute de coroane mai mult decît la Lochova, ar fi avut batalioane de lucrători. După ce le-ar fi adus pe femei din nou la vite, s-ar fi putut gîndi la lărgirea gospodăriei. Femeile se pricepeau foarte bine la creşterea animalelor — doar trebăluiau de mici prin gospodăriile lor.

Dealul Železný kopec, peste care ducea singurul drum spre Lišanda, aparţinea administraţiei de stat a drumurilor.

Il convinsese pe Jošt să amenajeze dealul. Cînd păşunea va fi gata, cariera de piatră o să-şi schimbe frontul de înaintare în altă parte. Doar n-o să îngăduie Comitetul naţional ca păşunea să fie aruncată în aer!

Amenajase Lišanda şi o pusese în ordine singur, aproape fără ajutorul lui Jošt.

Smulsese cu tractorul copacii care crescuseră ici-colo. Curăţase cîmpul de bolovani şi descoperise că iazul din spatele fermei, în care ani de zile se scursese toată urina din grajduri, reprezenta o soluţie azotoasă de cea mai bună cali-

tate. Tocmai de un asemenea îngrășămînt avea nevoie pășunea pentru a prinde putere.

Făcuse rost de o cisternă, de o pompă, și în zilele următoare se răspîndise peste tot o duhoare groaznică. Printre vulpile care-și aveau ascunzișurile în Lišanda parcă dăduse strechea. Urina de grajd intra șuvoaie în vizuinile lor. Pămîntul își recăpăta adevărata lui față.

Varga striga la crîșmă: „Cînd vreau să mă duc la privată, alerg pînă la Lišanda să dau o mînă de ajutor..."

Atunci venise Marta.

El răspîndea în jur un miros pătrunzător de bălegar.

Îi venea să intre în pămînt de rușine.

Marta îi întinsese mîna, dar el nu i-o strînsese, scuzîndu-se, stînjenit, că e murdar și stînd plouat în fața ei.

Marta îl rugase să ducă la școală o căruță cu nisip, dacă o să aibă timp. I se adresase la persoana a doua plural. Nu știa că tocmai îi plecase tractoristul.

I-a răspuns că „îi vor" aduce nisipul de care avea nevoie.

Se tot depărta de ea, în timp ce Marta se tot apropia, pentru a nu fi nevoită să strige. Îi mai spusese că Hurka ar avea nevoie de lumină electrică pe uliți.

Era atît de agitat, de stînjenit, încît nu știa ce să facă cu mîinile. O clipă le încrucișă la piept, apoi le duse la spate. Parcă ar fi fost un

inspector școlar de la raion care stă de vorbă cu tinerele învățătoare.

În cele din urmă, se sprijini cu mîna de zid.

Purta tricou și ar fi putut să pozeze pentru presa raională ca portar la fotbal.

Marta a plecat zîmbind.

Îndată ce s-a îndepărtat, Ondřej a început să-și facă în șoaptă reproșuri. Aproape că s-ar fi biciuit.

În aceeași zi îi dusese nisipul.

Îl încărcase cu hotărîre, simțind cum îi trosnesc încheieturile.

Îl dusese la locul stabilit, în fața școlii, unde cîțiva oameni l-au ajutat să-l descarce. Curînd a venit și Marta. L-a privit amuțită. Cimler i-a explicat care era situația. I-a reproșat: de ce nu i-a spus că rămăsese singur la toate? Ar fi putut să telefoneze la cariera de piatră, să cheme de acolo un șofer. Amintindu-și de legătura ei de odinioară cu Haničinec, fusese bucuros că nu telefonase la carieră.

Mai mult decît atît, a rîs, spunînd că nu e mare lucru să aduci niște nisip și că nu face să vorbești atît despre un fleac.

Totuși era atît de obosit, că seara a adormit înainte de-a apuca să-și dezlege șireturile de la ghete.

Deodată, se gîndi că poate el era vinovat de tot ce se întîmplase.

Dacă ar fi fost în relații bune cu Haničinec, poate că altfel s-ar prezenta acum situația. Își

amintea că la început Haničinec arătase interes pentru munca sa la fermă şi că el, în discuţiile cu Haničinec, nu-l cruţase niciodată. ZOR NEVOIE SĂ TE LEGI DE-O FATĂ, FIINDCĂ AI ACASĂ O IASMĂ DE NEVASTĂ, NU?

Astfel, pe nesimţite, relaţiile lor se răciseră. Nici nu-şi dădea seama cînd începuse totul. Cînd trebuia să discute ceva în legătură cu cariera de piatră sau cu ferma, foloseau telefonul. Haničinec avea avantajul de a rezolva totul prin contabil. Ondřej îi era recunoscător. Cu cît se apropia de Marta, cu atît era mai necruţător faţă de „vechiul păcat" al lui Haničinec. În ceea ce o privea pe Marta, gîndul că între ea şi Haničinec „fusese ceva" îl chinuia. Lucrul acesta însă îl supăra cu atît mai puţin cu cît se convingea că nu era de loc uşor s-o cucerească. Oricît de ciudat ar părea, cînd stătea să se gîndească, acea veche istorie nu avea nimic condamnabil, purtînd mai degrabă pecetea destinului.

Gîndea în sinea lui că-şi pricinuieşte singur toate acele frămîntări.

Deodată, simţi că nu mai are astîmpăr.

Începu să coboare grăbit în direcţia carierei de piatră. Încercă să alerge, dar nu reuşi decît să ţopăie printre pietre, uşor înclinat pe spate. Poteca cobora brusc. Nisipul mărunt îi fugea de sub picioare. Hotărîse să vorbească deschis cu Haničinec. Dacă era într-adevăr omul „de nădejde" în care toţi aveau atîta încredere, nu se putea să nu găsească la el înţelegere.

Şi acum, deşi era bine intenţionat, continua să joace, nevinovat, teatru.

Tot alunecînd şi sărind pe poteca abruptă, în vreme ce zgomotele macaralelor, vagonetelor şi ciocanelor-perforatoare se apropiau, se gîndea cum va pune capul în piept şi, cu ochii ridicaţi spre Haničinec, îi va vorbi cu glas scăzut, arătînd prin asta că-şi pune în el toată nădejdea.

E o atitudine care îi impresionează de obicei pe cei vîrstnici.

2

Marta

— Îmi vine pur și simplu să rîd cînd îmi aduc aminte ce mutră a făcut. E un tip stîngaci, iar eu știam asta. Cînd a luat mingea cu piciorul stîng, se aștepta, desigur, ca eu să alerg spre dreapta... Îți închipui ce mutră a făcut cînd i-am luat-o și l-am driblat! Cît pe-aci să-i scrîntesc piciorul. Am vrut să i-o iau cu latul ghetei, dar din cauza vitezei i-am luat-o cu șpițul...

Pe cap le șiroia apa călduță a dușului.

Ondřej îl întîlnise pe Standa la cariera de piatră, cînd coborîse de pe dealul Železný kopec. Cu toate că era un băiat cumsecade, care îl ajuta adesea, ar fi fost mai bucuros să-l întîlnească pe Haničinec. Acela însă plecase chiar atunci la Týn.

Standa tocmai ieșise din schimb, așa că s-au dus amîndoi să facă duș. Nu era pentru prima dată cînd Ondřej folosea instalațiile sanitare construite de Haničinec. Era însă prost dispus. Cînd se hotăra să facă un pas important, nu-i plăceau amînările. Cine știe cînd îl va mai vedea pe Haničinec.

Standa vorbea cu ochii închiși și mîinile ridicate deasupra capului. Șuvoiul de apă îi resfirase părul, transformîndu-l într-un zeu mitologic al apelor. Ondřej opri dușul sub care stătea, pentru că nu funcționa bine, și găsi altul ceva mai departe de Standa. Acesta sporovăia întruna.

— Știi ce zic băieții despre tine?

— Nu.

— Păi, vezi? Zic: unde l-ați găsit pe maratonistul ăla?

O clipă rîse zgomotos și întredeschise buzele învinețite de apă.

— Ondřej, să știi că ai o rezistență clasa întîi! Zău! Și eu alerg bine, dar n-am de înfruntat atîția apărători ca tine, ca centru înaintaș, sau cum au de înfruntat cele două extreme. Adevărul e că n-aș putea rezista ca tine.

— De ce?

Ondřej zîmbi. Îi plăceau laudele.

— Să știi însă că nici centrul lor înaintaș nu șutează prost.

— Hm! făcu Standa de sub duș. N-ai văzut cum se încurcă în minge? Habar n-are de fotbal! Nici nu știe cînd înaintează prea mult și cînd rămîne în urmă...

Țopăiau amîndoi sub șuvițele de apă, dar Ondřej nu se grăbea să termine. Ce putea fi mai plăcut decît să stea cu trupul gol sub apa aceea care țîșnea în toate părțile? În sala dușurilor erau numai ei. Își aducea aminte cum, pe vremea cînd era student, la cămin rareori curgea

apă caldă — colegii stăteau la rînd în fața ușii și zbierau să termine mai repede.

Conversația lor continua. Mai bine zis continua monologul lui Standa. Ondřej tăcea, lăsîndu-se cuprins de desfătare. Nu se prea ostenea să-l asculte pe Standa. Auzise pînă atunci de cîteva ori tot ce spunea acum. Acesta înregistra cu precizia unui aparat fotografic toate acțiunile reușite ale lui Ondřej pe terenul de fotbal, în timp ce de eșecuri nu-și aducea niciodată aminte, deși erau mult mai numeroase.

Prietenia lor se înfiripase pe terenul de fotbal din Hurka. Ondřej venise o dată la antrenament, iar duminica următoare se găsea în centrul liniei de atac al echipei.

Îi plăcea fotbalul. În această privință semăna întru totul cu mulți dintre săteni, pentru care celelalte sporturi sînt prea moderne și durează prea puțin pentru a le satisface gusturile. Știa că n-are un șut grozav, dar nici nu avea pe teren orbul găinii și nu-și cruța forțele. Lucrul acesta era îndeosebi prețuit. Dacă fugi mult, se produc multe faze. Îi reușeau uneori și șuturi spectaculoase, dar, în general, în toate echipele în care jucase era socotit un alergător zdravăn, un fel de cal de povară. Avea predilecție pentru șuturile trase din „volée" și era înzestrat cu picioare mușchiuloase. Publicul îl simpatiza și nu-și amintea să fi aruncat după el cu sticle sau cu bucăți de scîndură.

Ondřej știa că Standa are pentru el o mare admirație. Mama lui Standa îi spălase tricoul, iar el, drept recunoștință, se gîndea s-o aducă

de la fabrica de parchete la fermă, îndată ce vor fi gata cotețele pentru găini.

În timp ce Standa vorbea și amîndoi împroșcau apa care le intra în gură, se deschise ușa și se ivi capul șoferului Pavera.

Ondřej, care stătea cu spatele la ușă, nu-l văzu. Ușa se închise numaidecît.

— Am știut c-o să vină. Ne-a văzut cînd am sosit. Era la rampă, spuse Standa.

Ondřej se întoarse către el.

— A vrut să facă duș ?

— Da de unde! Dușurile 6 și 8 sînt libere. Ce, nu putea să intre ? Voia doar să vadă dacă nu facem gălăgie sau dacă nu cumva am deșurubat furtunurile. Ca să-i spună apoi „deputatului".

Standa, ca majoritatea muncitorilor de la carieră, îi spunea lui Haničinec „deputatul". Porecla aceasta i se trăgea de la alegerile acelea buclucașe, cînd lui Haničinec îi fusese retrasă candidatura.

— Ce-ar fi cîștigat cu asta ?

— Cum ce ? Are ce are cu dumneata.

— Zău ?

Ondřej știa, firește, despre ce era vorba. Avusese o dată o ciocnire cu Pavera. Ar fi putut să degenereze într-o ceartă aprigă. Cariera de piatră nu se îngrijea de drumul pe care ieșeau camioanele în șosea. Cînd ploua, drumul se transforma într-o movilă nesfîrșită, iar șoferii o luau de-a dreptul peste cîmp. Cînd se strica și noul drum, făceau altul. Pînă la urmă, drumul devenise lat de șaizeci de metri, dar și cîmpia se îngustase în aceeași măsură. Ondřej puse să se facă un

gard. Spumega cînd își vedea pășunea bătătorită; i se făcea rău cînd vedea cum se degradează. Gardul sfîrși însă sub roțile camioanelor grele. Ondřej îl ridică din nou și din nou îl văzu doborît în noroi. De data asta hotărî să-i ia la rost pe cei care-l stricau. Drumul trebuia să fie drum și pășunea pășune.

Pîndi să vadă care din șoferi se încăpățînează să treacă pe acolo. Îl surprinse pe Pavera și-l somă ca în două ore să repare gardul trîntit în noroiul care se ridica pînă la genunchi. De cîte ori Pavera întorcea capul spre el, Ondřej învîrtea în mînă, impasibil, un retevei greu de vreo cinci kilograme.

Astfel încît totul se desfășură fără discuții inutile.

— Pavera a avut legături cu Čapová. Știi?

— Nu.

Știa însă foarte bine acest lucru.

— Mereu era la ea.

— Ce mă privește pe mine?

— Vezi că... deh... ar fi mai bucuroasă dacă tu...

— Čapová e o... și Ondřej spuse ce era Čapová.

Standa se înroși și opri dușul. Cînd cineva gol pușcă se înroșește e destul de comic. Ondřej rîse și mai lăsă apa cîteva clipe să-l biciuiască.

— Čapová... nu mai vrea să-l vadă în ochi. De două ori m-a întrebat de ce nu te duci pe la ea.

— N-am atîția bani să-i cheltuiesc la ea, la crîșmă.

N-o putea suferi. În ochii ei se putea citi limpede ceea ce dorea. Nu era puritan, dar pornirea ce se oglindea în ochii ei era prea evidentă pentru a-l putea atrage. Cînd îi vedea ochii, avea întotdeauna senzația neplăcută a unei mîini reci care ți se plimbă pe spate.

Standa mai spuse ceva în legătură cu acest subiect. Îți venea să te prăpădești de rîs auzindu-l. Desigur, ar încerca întîia oară acest lucru... AR MERGE PENTRU ÎNTÎIA OARĂ. Ondřej ținea la Standa. Niciodată nu auzise de la el vreun cuvînt nelalocul lui.

Închise robinetul dușului și începu să sară cînd pe un picior, cînd pe altul, pentru a-i ieși apa din urechi. Acum se gîndea din nou la lucruri serioase.

— Standa, te-aș ruga să mă ajuți... N-aș vrea să las să putrezească în Lišanda atîta fîn... Ce crezi, s-ar putea face ceva?

— Ce-ar fi... să vorbesc cu băieții?

— Vorbește!

— Ondřej, își aminti deodată Standa, cum a rămas cu Lišanda?

— Stăm prost.

— Prost?

— Chiar foarte prost. Cînd o să ajungă cu detonarea pînă la drum?

— Musilek zicea că după vreo treizeci și cinci-patruzeci de pușcări.

— Vorbești anapoda. Comisia a spus că după cinci.

— Comisia vorbește anapoda. În stîncă întotdeauna pare că merge... Dar în realitate merge mai încet decît pare.

— Ar fi strașnic! exclamă vesel Ondřej.

— O să vorbesc cu băieții, Ondřej. Ei, n-o să vină ei toți, dar pe cinci tot poți conta, te asigur.

— Aș începe mîine... dar trebuie mai întîi să pun la punct secerătoarea.

— Ce are, Ondřej?

— S-a stricat.

Se îmbrăcau. Pereții adiau răcoare și Standa începuse să clănțăne de frig.

— S-a stricat? strigă el de parcă ar fi avut apă în urechi. Vezi cum se prezintă transmisia, Ondřej. Dacă se lovește de-o piatră sau de altceva... ce mai tura-vura, precis că acolo-i buba! Da, trebuie să aibă ceva la transmisie... E făcută din metal moale, se îndoaie... De fapt, ar trebui să fie din fontă... Fonta e dură și în același timp fragilă. La o izbitură plesnește imediat.

— De unde știi?

— Cînd Holba lucra pe tractor, mă duceam să mă uit. După aceea a avut un accident. N-ai auzit?

— Am auzit.

Nu auzise nimic, dar îi era teamă că acum va trebui să asculte biografia lui Holba.

— Și lui i se întîmpla de multe ori să i se strice transmisia. Se poate însă repara destul de ușor. În „cutia" transmisiei e loc destul — încape ușor o cheie plată.

S-au pieptănat cu pieptenul lui Standa, în timp ce acesta își încheia expunerea privitoare la mașinile de secerat. Ondřej recunoscu că expunerea fusese „detailată și precisă", cum spunea un profesor pe care-l cunoștea. Standa tăcu apoi șase secunde încheiate, lucru pe care numai un prieten putea să-l prețuiască la adevărata lui valoare.

Ieșiră din carieră și se îndreptară spre cantina care era încă deschisă. Standa voia să bea o bere. Ondřej n-avea chef. Se opriră o clipă în fața cantinei, discutînd în contradictoriu. Printre bicicletele sprijinite de zid se afla și bicicleta îngrijitorului Cimler. Ondřej nu dorea ca vreunul din subalternii lui să-l vadă bînd, deși nu era nimic rău în asta. Pur și simplu nu voia.

Mergeau pe drumul spre Hurka, vorbind de una și de alta. Standa voia să vină seara la fermă. Ondřej îi spuse să nu vină, pentru că nu va fi acolo — avea de gînd să se ducă la grajdurile de vară, unde o vacă tocmai trebuia să fete. Noaptea trecută veghease lîngă ea Tancoš, iar noaptea cealaltă Cimler. Standa spuse că va veni, totuși, să dea o mînă de ajutor la repararea secerătoarei.

Treceau printre casele din Hurka. Satul se înghesuia pe marginea drumului șerpuitor de parcă ar fi fost construit de un om beat. Drumul făcea un adevărat slalom printre casele dărăpănate, descriind un ocol larg în jurul școlii, a cazărmii pompierilor și a fostei case parohiale, transformate în cinematograf cu optzeci de locuri, după care se îndrepta spre sud. Pe partea

dreaptă, drumul lăsa în urmă ferma construită în perimetrul suprafeţei arabile, aşa cum se ridicau fermele în secolul trecut, şi după ce ieşea din Hurka, o lua drept spre sud-vest pînă la Týn.

Una dintre casele pe care drumul le ocolea aproape în unghi drept era hanul, căruia i se spunea *Na spici* [1]. Cine avea chef să bea şi voia să ajungă la han, n-avea decît să ţină drumul drept. Era imposibil să nu nimerească. Pe firma de deasupra uşii erau nişte inscripţii vechi, peste care se suprapuneau cele noi. Inscripţia cea mai veche era scrisă cu litere cursive. Firma, de mărimea unei scînduri de călcat, pe care scria HANUL Nr. 23, nu putea acoperi tot frontispiciul clădirii.

Standa spuse cu glas scăzut:

— Pun rămăşag că o să se uite.

— Ei, şi?

— De la tejghea se vede drumul. Îmi pun capul c-o să vină la fereastră!

— Uite ce e: las-o naibii de muiere!

— UITE-O! (Pe Standa îl trecură fiori în locul lui Ondřej. Rosti cuvintele fără să mişte buzele, printre dinţi, pentru a nu fi observat că vorbeşte.) E LA FEREASTRA.

— Nu te mai holba într-acolo!

— Cum, nu te uiţi?

— Standa, eşti tîmpit? Ce dracu ai?

Îl luă la rost şi, cu acest prilej, spuse încă o dată ce crede despre Čapová. Apoi merseră o bucată de drum în tăcere. Standa se simţea jignit.

[1] Pe vîrf (în limba cehă).

Totuşi, nu putea ţine supărarea mai mult de trei minute.

După cotitura drumului, se întîlniră cu Jana Musilková, căreia i se spune Honza [1], pentru că nici un nume femeiesc nu putea să-i definească mai bine caracterul. Şi de data aceasta fugea ţopăind ca un băiat. Cînd îl văzu, se opri, gîfîi niţel de oboseală şi spuse:

— Noroc, Ondřa!

— Noroc, Honza! îi răspunse Standa.

— Unde te duci? o întrebă Ondřej, nu pentru că-l interesa, ci mai mult ca să nu tacă.

— Mă duc la Jiřina, după un caiet.

— Cînd dai examenul de maturitate? se întinse la vorbă Standa.

— Peste cinci zile.

Musilková îl privea fix pe Ondřej.

— Nu ţi-e frică? o întrebă Standa.

— Nu prea.

„Asta o să-l pălmuiască pe preşedintele comisiei de examinare", se gîndi Ondřej.

Jana nu părea că are chef să vorbească despre examenul de maturitate.

— Ondřa, a ieşit de-a-ndoaselea, aşa-i?

Ondřej bănuia că aflase totul de la tatăl ei, care era maistru artificier la carieră. Mîinile lui aveau să arunce drumul în aer. Totuşi era un om cumsecade. Fusese ales preşedintele Comitetului naţional din Hurka.

— Dacă ştii, de ce mă mai întrebi?

[1] Diminutiv de la numele masculin Jan.

— Tata spune că o să se țină o ședință pe chestia asta.

— N-au decît să țină !

— Doar și comuna are ceva de spus.

— N-are decît să spună !

Musilkovei i-ar fi plăcut foarte mult să vorbească cu el despre problema aceea.

— Și ce, crezi că n-o să fie de nici un folos ?

— Nu știu, spuse el mohorît.

Acum nu se mai prefăcea. Cu spiritul de observație înnăscut al femeilor, îi înțelese frămîntarea.

— Nu-l lua în seamă pe deputat, Ondřa !

Ondřej avu impresia că Jana adăugase încet cuvîntului „deputat" un epitet ireverențios. Era în stare de orice. Se despărțiră, rostind „noroc" și „salutare". Ea se mai uită o clipă după ei, apoi o luă din nou la fugă. Firește că și Standa și Ondřej priviră după ea. Să întorci capul după cineva de care te-ai despărțit cu cîteva clipe mai înainte e tot așa de molipsitor ca și căscatul. Fusta Janei îi flutura în jurul coapselor. Părea că are mai mult decît cei șaptesprezece ani ai ei.

— Ei, asta ar fi mai bună decît Čapová ! spuse Standa pe-un ton voit tărăgănat și făcu cu ochiul.

Lui Ondřej îi făcu impresia unui puști precoce.

— Iar începi... ?

După cîțiva pași se despărțiră. Standa se îndreptă spre casă.

Ondřej intră în curtea fermei cu gîndurile aiurea. Fu foarte mirat cînd zări acolo automobilul directorului Jošt. Acesta vorbea cu Cimler

lîngă grajd. Cum îl văzu pe Ondřej îi ieși înainte.

„De ce-o fi venit ?" se întrebă Ondřej. Presimțea că are să-i comunice ceva extrem de important. În timp ce se apropia de el, își pregăti în gînd răspunsul. Își închipuia că Jošt o să-l întrebe de ce spusese că va ajunge la o înțelegere cu Haničinec, cînd nu avea nici un argument convingător.

„Am să-i răspund că am contat pe hotărîrea Comitetului național regional în urma memoriului pe care l-am înaintat. Ei, și ? Ce-o să zică? Ce poate să-mi facă ? O să mă ia nițel la rost, și cu asta basta."

— Ai fost la Lišanda ?

— Da, minți Ondřej.

N-avea sens să-i spună lui Jošt că a fost la duș, în timp ce el îl aștepta la fermă.

— L-am luat în tărbacă pe Haničinec. Situația nu-i chiar așa de gravă. Drumul o să mai existe încă o lună.

— Știu.

— Ar trebui să pui să se usuce ceea ce se mai poate usca.

— Mîine dimineață ies la cîmp cu cositoarea.

— Singur ?

— Ca întotdeauna.

— O să-ți mai trimit o cositoare din Lochova.

Pe neașteptate, Jošt îl luă de braț. Gestul lui avu asupra lui Ondřej același efect ca și cînd cineva l-ar fi lovit cu o piatră drept în frunte. Începură să-i tremure genunchii. Merseră așa

cîţiva pași. Ondřej presimţea că se va întîmpla ceva.

— Am trecut prin clipe şi mai grele decît cele de azi, spuse Jošt şi dădu domol din mînă.

Ondřej se uita la el cu coada ochiului. Nu părea pornit. N-O SĂ MĂ IA LA ROST! Mai făcură cîţiva pași. Jošt îşi drese glasul. Hîrîiturile din gîtul lui păreau rău prevestitoare. Ondřej era acum sigur că-i va spune ceva important. Întotdeauna simţea cînd cineva se pregătește să-i spună ceva important. Dar de ce șovăie atît? Mai bine să ai un dram de siguranţă, chiar neplăcută, decît să bîjbîi în nesiguranţă totală.

— Cînd te însori? îl întrebă Jošt.

Ondřej parc-ar fi fost victima unui atac cu rachete; nu mai înţelegea nimic. Cîteva clipe avu impresia că asurzise. Nu urmă nici o altă propoziţiune. Ondřej se întoarse cu tot trupul spre Jošt, care-l ţinea de braț. Operația aceasta îi ceru tot atîta efort ca şi acela pe care-l făcea un om lovit de apoplexie pentru a se ridica. Directorul clipea cu o mină ştrengărească. Părea o caricatură dintr-un calendar pentru săteni. Faţa i se rotunjise și părea că spune: „Te-am văzut, frăţioare, la Jarošov!"

În clipa aceea Ondřej se roşi ca racul. Îi era ciudă că se comportă faţă de Jošt ca un adolescent. În același timp, îl străbătu însă şi un simţămînt de uşurare. „Acum o să vorbească despre mine şi despre Marta", îşi spuse.

— Am fost la Jarošov, recunoscu el cu voce tare.

— Ai fost, vezi bine! chicoti Jošt. N-o scăpa din mînă pe Marta! E o femeie şi jumătate!

Ondřej era convins că are o expresie atît de tîmpă, încît preferă să-şi plece privirile în pămînt. Se simțea însă minunat.

Nu mai auzea cuvintele lui Jošt. Deodată, îi apăru în faţa ochilor dimineaţa aceea cînd, nedormiţi, căraseră de la gară nutreţul cu căruţele. Stătea sus şi arunca grămezi întregi de fîn. Se uita cu coada ochiului la Marta, care îl ajuta pe tatăl ei şi pe Tancoš să care fînul. Apoi îşi scuturase de pe rochie firele de fîn şi, cum stătea puţin aplecată, se îndreptase deodată şi întorsese spre el faţa ei puţin palidă. Îi văzuse foarte de aproape buzele uşor arcuite, iar privirea ei catifelată îl învăluise ca o plasă.

Nu se hotăra să plece. Au început să vorbească despre multe şi mărunte. Nu-şi mai aducea aminte despre ce vorbiseră. „Nu trebuie, îşi spusese el atunci, s-o privesc chiar aşa de fix." Se străduia din răsputeri să-şi dezlipească privirea de Marta. Cînd s-au despărţit, i-a întins mîna. El i-a strîns cu putere degetele delicate şi ea a ţipat. La rădăcina degetului mijlociu avea o băşică pe care i-o făcuse coada furcii.

Îşi amintea, de asemenea, cum fuseseră împreună la munca obştească, cînd puseseră stîlpi pe uliţele satului. Se hotărîse ca uliţele să fie luminate electric. Era într-o duminică. Cu o zi înainte, sîmbătă, îl prinsese pe Pavera dărîmîndu-i gardul. Duminică dis-de-dimineaţă se cernea o ploaie măruntă. Marta îşi pusese o pelerină de

ploaie roșie. Își ridicase gluga. Roșul pelerinei se reflecta în obrajii ei, colorîndu-i în trandafiriu. Simțea că ar vrea să-i spună ceva, dar mereu trecea careva pe lîngă ei. Seara au intrat cu toții în biroul Comitetului național din comună, unde montorii au instalat întrerupătorul. Trebuiau să-l aleagă pe cel care va face contactul. Toți au fost de acord ca o mînă de femeie să fie cea dintîi care să răsucească întrerupătorul. Jana se oferise zgomotos, dar, cum era socotită mai degrabă copil, îi reveni Martei cinstea de-a învîrti întrerupătorul și a da drumul curentului.

Stătea în spatele ei și privea cum se ridicase pe vîrfuri și se uita peste capetele celorlalți. Marta ședea printre oameni rușinată, îmbujorată. Emoția ei i se transmisese și lui. Părea că are aceeași frecvență de undă. Se simțea și el tulburat. Se bucurase cînd ea întorsese, în sfîrșit, întrerupătorul. Cele șapte becuri de afară s-au aprins toate deodată.

Venise clipa favorabilă.

Toți alergaseră afară. Rămas singur cu ea, vorbele pe care le-au schimbat au fost scurte, ca o încrucișare de telegrame.

— Pavera îți caută nod în papură, i-a spus ea.

— Puțin îmi pasă de el.

— Nici prietenii lui nu te au la inimă.

— Cine? Varga, Oplištil?

— Fii cu ochii-n patru!

Toată seara încercase să răspundă la întrebarea: „Ne temem de cineva de care nu depindem cîtuși de puțin sau de cineva de care am putea depinde cîndva?“ Deși ajunsese la anumite concluzii, plutea mai departe într-o mare de necunoscute. Își mai puse o dată întrebarea cu cîteva clipe înainte de-a adormi.

Curînd după aceea observă că Marta are o înțelegere adîncă pentru lucrurile serioase. Era în a doua jumătate a lunii aprilie. Ziua fusese călduroasă — parcă ar fi fost în iunie. Împreună cu Cimler băteau niște scînduri la grajdul de vară. Marta adusese tatălui ei prînzul. S-au așezat pe rădăcinile ieșite din pămînt ale uriașului stejar din spatele grajdurilor.

Cimler mînca, iar el fuma. Spunea una, alta, deoarece Cimler și Marta îl tot îmbiau să mănînce. Spusese că nu-i e foame și voia să fie consecvent. Îi era o foame de lup și i se făcea rău cînd îl vedea pe Cimler că înfulecă cu atîta poftă.

De aceea se întorsese pe nesimțite cu spatele, depărtîndu-se puțin de Cimler. Apoi se așezase pe rădăcini. Privindu-l pe Cimler cum mînca, începuse să-i ghiorăie mațele. Deoarece nu putea împiedica în nici un fel ghiorăiturile, se apucă să vorbească cu glas tare despre stejarul sub care stăteau. Nu era nici gorun, nici gîrniță și nici cer. Era o specie de stejar roșu: Quercus borealis.

Îl auzea mereu pe Cimler înfulecînd, de aceea vorbea tot mai tare și mai repede, semănînd, fără să vrea, cu fostul său profesor de silvicultură, care venea totdeauna la cursuri cu întîrziere și ținea prelegerea în fugă, ca să poată pleca mai devreme.

Îi explică lui Cimler, care de fapt nu-l asculta, și Martei, căreia nu-i vedea fața, că e vorba de specia de stejar Quercus borealis, *din care fusese adus în Europa, după anul 1700, un număr redus de exemplare, plantate în cîteva parcuri, și că prezența lui la Lišanda constituie o adevărată enigmă.*

Cimler însă acționa mai departe cu lingura, așa că Ondřej își mai aminti că povestea acelui stejar le fusese spusă de profesor într-o zi cînd i se păruse că pe coridoarele facultății se auzeau pașii unor inspectori, iar el nu putuse s-o șteargă mai devreme, așa cum făcea întotdeauna.

Un pădurar, al cărui nume era prea complicat pentru a putea fi reținut, plantase în Bavaria un hectar cu Quercus borealis *și un hectar cu specii de stejar locale. Pădurarul și-a cumpărat un caiet cu file de pergament, legat în piele, pe al cărui colț din dreapta sus a scris : anul 1811. El a făcut prima încercare de a compara speciile de stejar pentru a se vedea care cresc mai repede. Pădurarul cu pricina a măsurat stejarii, notînd observațiile sale în carnet la fiecare cinci ani. A făcut cu totul trei însemnări, după care a murit. Urmașul lui a făcut și el cinci măsurători, notînd observațiile respective. Nu se știe cu precizie cîte generații de pădurari s-au perindat în timpul acestei experiențe, dar stejarii plantați în anul 1811 aveau acum o sută cincizeci de ani și erau socotiți încă tineri. Carnetul în care au fost trecute datele observațiilor mai există, iar existența se va încheia în anul 2011, cînd stejarii vor avea două sute de ani. Abia atunci se va vedea ce însușiri posedă* Quercus borealis. *Cimler își termină prînzul. Marta se ridică.*

Ondřej observă că fata are ochii înlăcrimați. Uită de foame și deodată se simți foarte apropiat de ea.

Își aminti că atunci cînd zănaticul acela de profesor le povestise despre stejarii cu pricina avea și el ochii înlăcrimați. Se uita spre plafonul sălii de cursuri, pentru ca lacrimile să nu-i curgă pe obraji. Pesemne că și Marta se gîndise la generațiile de oameni care se perindau și la faptul că fiecare generație nu e decît un inel al lanțului al cărui capăt se pierde undeva în neant...

Își aprinse o țigară.

Marta plecă. Ondřej se uită lung după ea. O vedea cum merge prin vîlceaua aceea ca o căldare naturală, cum se micșorează în depărtare. O urmări cu privirea pînă n-o mai zări. După masă își evocă de cîteva ori imaginea ei. I se părea că descoperise în ea o taină care îi lega pe amîndoi.

Intr-o zi, Marta venise în curtea fermei cu școlarii. El și cu Tancoš tocmai curățau copitele vacilor. Cam aveau de furcă cu vacile, care se speriau de cleștele pentru apucat unghiile, pe care nu-l mai văzuseră pînă atunci. Mereu își trăgeau picioarele de pe rezemătoarea pe care Ondřej le tăia cu dalta unghiile și le netezea cu rașpelul.

Nu-l încînta apariția ei. Era plin de păr pe bluză și pe pantaloni, pentru că vacile erau tocmai în perioada cînd li se schimba părul.

Voi să ridice piciorul unei vaci. Aceasta rumega și balele se scurgeau pe gîtul lui. O lovi încetișor peste bot, dar ea își aducea mereu capul în poziția inițială. Mai mult decît atît, începu să dea drumul unor boțuri de balegă verzuie. Copiii și Marta se traseră înapoi degrabă. Ondřej scrîșni din dinți.

În acea seară își puse întrebarea dacă o învățătoare curat îmbrăcată se potrivea cu un argat ca el. Conchise practic că ar trebui să se îmbăieze la spălătoria lui Haničinec de cel puțin trei ori pe săptămînă și să facă economii severe. deoarece îi trebuiau o mulțime de lucruri.

De pantaloni avea nevoie în primul rînd. Cei pe care îi purta la arat, la semănat, la curățirea canalelor de scurgere ale grajdurilor, îi mai păstrase numai din spirit conservator. Îi tot cîrpise cu migală, dar pînă la urmă i-a aruncat dezgustat. La chenzină și-a cumpărat o salopetă de lucru cu gulerul croit după ultima modă.

La o jumătate de oră după ce îmbrăcase salopeta, și-a agățat pantalonii într-un cui al grapei și i-a rupt aproape pe toată lungimea coapsei.

A înjurat de mama focului. Apoi a socotit întîmplarea aceea ca fericită : nevasta lui Cimler s-a oferit să-i coasă. S-a dus cu pantalonii la ea.

Cimler i-a spus încă din prag să se descalțe și să-și pună o pereche de pantofi de casă. Avea vreo cîteva perechi. Șosetele lui Ondřej erau în regulă și n-a trebuit să se jeneze. Privea mirat în toate părțile : se așteptase să intre într-o odaie obișnuită a unui țăran și cînd colo dădu cu ochii

de o sufragerie modernă, cu oglindă pe perete și linoleum pe jos. Cimler își lăsase haina afară, pe coridor, și-și luase alta, pe care o ținea agățată după ușă. Parcă nu intrase în casa unui îngrijitor de vite, ci se afla în vizită la directorul Jošt.

Aranjamentul bucătăriei îl surprinse de asemeni. Deși nu voia să-și dea pe față mirarea, nu se putu stăpîni, privind curios în jur.

Cimler scoase din frigider o sticlă de bere și umplu paharele.

Ondřej rămase la cină.

Acesta se compunea din răcituri și — lapte !

Nu mai băuse lapte de cînd fusese înțărcat, dar nu putea refuza. E drept că suporta cafeaua cu lapte, suporta laptele în găluști, plăcinte, clătite, în supa cu tăiței, dar nu putea să suporte vederea și mai ales gustul laptelui rece, în care pluteau zdrențe de smîntînă. Și iată că i se pusese dinainte o cană de o jumătate de litru, plină. Încerca să se gîndească la lucruri plăcute, de pildă la faptul că se găsea în vizită la familia Cimler, că vorbea cu Marta, și la altele.

Cînd începu să bea laptele, își aruncă privirile pe peretele din fața lui, se apucă să numere înghițiturile și să fredoneze în gînd marșul pe care-l cînta întotdeauna cînd se enerva.

Voiseră să-i mai toarne, căci aveau lapte din belșug.

Refuză însă așa de speriat, încît Marta și-a dat imediat seama că nu-i place. Avusese însă tactul să-l întrebe abia cînd îl condusese la poartă.

În zilele următoare a avut totuși față de el o atitudine foarte rezervată.

Soții Cimler i-au propus să prînzească și să cineze la ei pentru un preț care i se păru foarte convenabil. Acceptă.

Marta se îngrijea să aibă întotdeauna dinainte „paharul lui" de lapte. Se purta cu el rece, ceea ce îl supăra, dar făcea eforturi să bea laptele cu zîmbetul pe buze. În cele din urmă, cînd toți își dădură seama că nu se împacă de loc cu laptele, rîseră, fără însă ca rîsul lor să fie jignitor. Glumele și atmosfera care domniră la masă în seara aceea îi făceau aproape impresia că era primit în familie. A povestit și el ba una, ba alta, astfel că au vorbit pînă cînd Cimler s-a dus în bucătărie să se dezbrace. Altminteri Ondřej ar fi stat pînă dimineața.

O dată se întîmplase să aibă amîndoi treburi la Týn. Ondřej fusese la o consfătuire de producție, pe care Jošt o condusese în așa fel de parcă ar fi prezidat un proces public. Marta avusese o ședință. S-au întîlnit în fața librăriei „Cartea". Tot restul zilei au fost într-o dispoziție excelentă. Marta i-a arătat orașul, deoarece Ondřej nu-l cunoștea de loc. Au fost împreună la cofetărie și la restaurant. Cînd s-au întors la autobuz, Ondřej a zornăit în buzunar cele cîteva monede metalice care-i mai rămăseseră și a spus că o să-și cumpere abia în luna următoare cămașa de care avea nevoie.

Mai mult se gîndea însă la duminica pe care o petrecuseră împreună la Jarošov. Dansaseră. Era soare și transpirau din belșug. Praful fin din aer li se depunea pe fețe, pe frunte. Undeva în spatele lor se dădea cep butoaielor cu bere. Trompetele sunau asurzitor. Sus, sub norii de pe bolta cerului, se rotea un stol de porumbei.

Dacă n-ar fi avut o voce atît de îngrozitoare, poate că i-ar fi cîntat Martei ceva. O strînsese ușor în brațe. Nu se împotrivise.

Niciodată nu-și simțise vigoarea de țăran atît de viu ca în clipa aceea. Omul moștenește în sînge ceva din însușirile înaintașilor săi. Știa că fanfara aceea țărănească, soarele, îmbulzeala de bîlci, dansul acela înghesuit reprezentau tot atîtea elemente componente ale existenței sale.

Privea în jos spre Marta și-și închipuia că are un trup vînjos, deosebit de-al altor femei. Se ferea să intre în amănunte și nu pentru alte motive, ci numai fiindcă i se părea stupid. Privea urmele mărunte de pudră din jurul nasului ei și nu putea să înțeleagă de ce îl atrăgeau pînă și ele.

Ondřej spunea generalități, dar și atunci cînd tăcea avea sentimentul că vorbește. Cînd li se întîlneau privirile, ochii lor vibrau ca undele electromagnetice. Erau receptivi ca radarul.

LA NAIBA, DE FIECARE DATĂ CÎND TREBUIE SĂ ÎNTREPRIND CEVA MI SE UMEZESC MIINILE!

După aceea au vizitat pavilioanele expoziției.

Acolo a găsit niște tratate de specialitate. În timp ce răsfoia o carte care îi căzuse în mînă, Ondřej îi spuse Martei ceva în legătură cu ea.

Intîlnise din nou limba respingătoare a cursurilor litografiate.

N-AŞ MAI VREA SĂ FIU PE BĂNCILE ŞCOLII.

In jurul unui tăuraş de la expoziţie se adunase un grup de oameni. Se auzeau fel şi fel de vorbe.

— ĂSTA ARE ÎN NĂDRAGI O ADEVĂRATĂ MITRALIERĂ, spusese careva.

Ondřej se cam ruşină de aceste cuvinte pe care le auzise şi Marta.

Tăuraşul era însă un admirabil exemplar de rasă roşie-bălţată, cu trupul lung, cu şoldurile arcuite, cu pieptul lat. O tonă de carne şi oase.

Ondřej se gîndea la şirul lung de urmaşi pe care îl va lăsa taurul, la vacile cu greabăn vînjos, cu încheieturi elastice, cu unghii tari şi, mai ales, cu ugere mari.

Taurul acela, ca orice fiinţă valoroasă, va trăi şi după moarte.

Il bătu uşor cu palma pe coapsele late şi pe capul de buldog cu ochii înfundaţi în orbite, pe faldurile pielii de pe gît şi pe botul încreţit, din care curgeau balele ce unduiau în vînt şi se uscau la soare. Firicelele de bale semănau cu firele de silon. Erau delicate şi argintii. Anevoie ai fi găsit la bovinele obişnuite altele mai argintii şi mai fine.

Marta observase pesemne că era cufundat în gînduri.

Ondřej tăcea, amintindu-şi de atîtea lucruri la care ţinea mai mult decît la orice pe lume.

Se îndreptară spre motocicleta pe care o lăsaseră pe un drum ce ieşea la cîmp.

Din faţă sufla un vînt puternic. Vîntul scotea în evidenţă trei puncte ale trupului ei. MATEMATICĂ: SUPRAFAŢA CEA MAI STABILĂ ARE TREI PUNCTE DE SPRIJIN.

I se lipise rochia de corp. Careva de pe drum începu să rîdă. Intr-adevăr, bărbaţii sînt uneori cele mai respingătoare dobitoace.

Mergînd pe motocicletă, pe rabla aceea zgomotoasă, reparată de mai multe duzini de oameni obişnuiţi să repare batoze şi combine, îi propuse să facă împreună o mică plimbare.

S-au dus pînă la izvorul de apă minerală.

Cana de tablă atîrna de lanţ. Ceva mai departe se zărea un boschet umbros. Amiază. Linişte mormîntală. Luminiscenţa de Roentgen a soarelui estompa toate culorile, transformîndu-le într-un argintiu cu o nuanţă cenuşie. Prin aerul toropit de căldură se zărea pe cer o pată albă.

Ii spuse ceva Martei cu glas scăzut, ce dobîndea nuanţe cromatice. Atingerea mîinilor lor fu ca o descărcare electrică. Ea începu să înşire repede nişte banalităţi, căutînd să se eschiveze.

Avea degete frumoase. O dată Ondřej ţinuse în palmă o rîndunică şi îi simţise bătăile inimii — se asemăna foarte mult cu ceea ce simţea acum.

Cînd îi vorbi, îi văzu dinţii de un alb imaculat, cu o nuanţă albăstrie.

Pe tîmple îi zvîcnea, abia vizibil, o vinişoară subţire. PUŢIN ÎMI PASĂ DE CEEA CE A FOST ÎNTRE EA ŞI HANIČINEC!

Mîinile ei îl îndepărtau şi în acelaşi timp îl atrăgeau.

Îi tremurau buzele. O privea vrăjit.

La drept vorbind, dragostea începe de fiecare dată printr-o luptă. Vorbele amuţiseră, gîndurile pieriseră — rămăsese numai circuitul sîngelui şi reţeaua nervilor. Totul era numai dorinţă.

Ştia: după o clipă nu se vor mai putea stăpîni, aşa cum nu se mai poate opri un corp în timpul unei căderi libere.

MARTA SE RIDICĂ.

Deveni brusc lucidă. NU CUMVA SE TEME?

Clipa dinainte pierise. Acum Marta era rece ca un alt sistem solar şi tot atît îndepărtată. Se ridică şi el cu senzaţia penibilă că fusese ridicol.

În ochii ei se putea citi tristeţea. Vocea îi tremura.

Spuse: „Să mergem acasă".

Tăceau. Coborîră dinspre boschet, lăsînd în iarba înaltă două urme adînci.

DE CE AM STRICAT TOTUL?

O conduse pînă în faţa casei.

— EŞTI UN BĂIAT CUMSECADE.

Înainte de a adormi înjură: „Nu trebuia să fiu cumsecade". Apoi se gîndi speriat: „Dar dacă rîde de toate astea?"

Se afla în centrul unui cîmp magnetic.

— Marta e o fată cuminte, spuse Jošt.

Dădeau ocol pentru a cine ştie cîta oară curţii fermei. Păstrau acelaşi ritm al paşilor. Jošt se

întorsese de cîteva ori spre Ondřej şi de fiecare dată îl stropise cu stropi de salivă.

— Ondřo, urmă Jošt pe-un ton părintesc, la urma urmei, de ce să nu intru în subiect... poate ţi-au mai spus şi alţii... Ştii, între Marta şi Haničinec a fost ceva...

— Am auzit! spuse disperat Ondřej.

N-ar fi putut rezista, dacă Jošt s-ar fi apucat să analizeze relaţiile dintre Marta şi Haničinec în limbajul pe care-l folosea de obicei cînd vorbea despre îngrăşămintele de grajd şi despre taurine. Jošt rămase cu gura deschisă de mirare, dar asta nu-l făcea să tacă, aşa cum sperase Ondřej.

— Daa...? În orice caz, nu trebuie să prea iei în seamă tot ce spune lumea.

Îl bătu uşurel pe umăr şi îşi luă o mină atît de şireată încît Ondřej tare ar fi avut chef să-i tragă un ghiont.

— Eu îl cunosc pe Haničinec, spuse Jošt în şoaptă, ca şi cum i-ar fi încredinţat o taină, şi se aplecă spre el atît de mult încît simţi din nou pe faţă stropi de salivă. În politică se pricepe... dar în privinţa femeilor... (Jošt nu continuă şirul ideii, ci începu să rîdă amuzat pînă se sufocă.) Ştii doar cum vine chestia asta: o ţine de mînă, îi spune fel şi fel de poveşti şi în cel mai rău caz îi aruncă nişte priviri languroase...

„Ce-ar fi să-l trimit la toţi dracii?" îşi zise Ondřej, dar se stăpîni din răsputeri.

— Uite, părerea mea e că Marta...

Ondřej nu auzi sfîrşitul propoziţiunii, deoarece îşi aduse deodată aminte că-l văzuse pe Cimler lîngă grajd, iar bicicleta lui era la cariera de

piatră. Acolo o putuse aduce numai Marta. Mama ei nu mergea cu bicicleta, iar Cimler nu-și împrumuta bicicleta nimănui.

Gîndurile sale explodară și începură să se rostogolească vertiginos, cu viteză cosmică.

Ce căuta la carieră ?

Se liniști brusc. Poate că se dusese acolo să cumpere ceva. Doar cei din Hurka se duc uneori la cooperativa de la carieră. Pe de altă parte, Haničinec era plecat la Týn. Totuși, mai era o problemă de dezlegat : Ce șanse mai are după plimbarea pe care au făcut-o împreună la izvor ?

Cu toată bunăvoința, nu putu să găsească un răspuns.

După o clipă, observă fața lui Jošt care se apropia de el din ce în ce și prindea contur, așa cum prinde contur în ceață un semn de circulație pentru motociclist.

— Cînd o să fii cu Marta, zise Jošt, zîmbind cu subînțeles, o să vrei și locuință. Ți-am și făcut rost.

— Da ?

DE S-AR DUCE LA DRACU, ÎNAINTE DE A-L POCNI CU CEVA ÎN CAP !

— Ce-ai spune de Klivárka ?

Era cea mai modernă fermă, tocmai la celălalt capăt al raionului.

— Klivárka ? (I-ar fi spus el bucuros ce-ar zice de Klivárka, dar se stăpîni.) Păi, acolo e Sima, nu ?

— Pleacă în altă parte. Dacă n-ai avea-o aici pe Marta, te-aș transfera imediat acolo.

Ondřej spuse că preferă să rămînă la Hurka.

Mai vorbiră cîtva timp de una, de alta. Simți o mare ușurare cînd îl conduse la mașină. Privind după automobilul care se îndepărta, recunoscu, deși cu greutate, că n-are nici un motiv să fie supărat pe Jošt.

Se întoarse și păși, printre urzici, spre clădirea plină de crăpături unde se aflau grajdurile, hambarele, depozitul de furaje și locuința sa. Cîte-un fir de urzică i se strecura între pantalon și picior. Își spuse și de astă dată, ca în fiecare zi, c-o să ia sapa și o să le scoată cu rădăcină cu tot. Se opri : cineva îl striga dinspre grajdul cailor. Era Varga.

— S-a stricat plugul. O să plecați singur... Aha, căruțașii araseră terenul mocirlos.

— De mîine ieșim la fîn !

Varga umplu găleata cu apă și se îndreptă spre grajd. Apa îi sărea din găleată la fiece pas.

— Vă arde pămîntul sub picioare, așa-i ?

Ondřej nu răspunse.

Intră pe coridorul de unde urcau scările spre locuința lui. Clădirea era de piatră, cu fundația lată de un metru cincizeci. Tavanurile încăperilor erau înclinate. Trecerea de la atmosfera fierbinte din curte la aceea dintre pereții plini de igrasie și mucegai fusese așa de bruscă încît i se încrîncenă pielea pe brațe.

3

Două scrisori

În văi se așternuse înserarea. Întunericul înainta din locurile cele mai joase, părînd că întreaga vale se umple cu apă. Pereții albi ai clădirilor fermei căpătau din ce în ce mai mult o culoare albastră. Ici-colo licăreau ochiurile galbene ale ferestrelor luminate. Pe dealul dinspre nord coroana uriașului stejar părea o vîlvătaie. Granitul dezgropat al carierei de piatră se preschimbase într-o uriașă oglindă care reflecta cerul.

Pășunea se întindea gălbuie, căpătînd în zare o nuanță roșcată. Era culoarea densă a ierbii, care își schimbă tonurile văzînd cu ochii. La amiază, cînd soarele strălucea viu deasupra capului, avea o nuanță alburie, părînd obosită, ca ochii care urmăresc o imagine de televiziune dereglată. În zori era verde-albăstrie. Dar mai vizibilă era modificarea o dată cu schimbarea anotimpurilor. După ce i se dădea foc primăvara, pășunea se acoperea cu un zăbranic negru, părînd un tărîm al morții. Mai tîrziu, începea să dea colț firul ierbii, apoi veneau ploile și se deschidea la culoare, căpătînd treptat o nuanță cafe-

nie, iar mai tîrziu, pe măsură ce creștea, iarba devenea tot mai gălbuie.

Ondřej își amintea bine de toată metamorfoza aceea cromatică, pentru că urmărea zilnic creșterea ierbii. Tot timpul se gîndea la pășune. Îi era dragă. Acum stătea la fereastra camerei sale, de unde se deschidea o priveliște largă spre nord-est, către Lišanda. Se gîndea la Marta, la el, la toată încurcătura aceea în care se afla. Știa că, fără grija omului, pășunea se sălbăticește. Va căpăta culoarea inului topit, iar smocurile de iarbă veche se vor pleoști și vor înăbuși mlădițele tinere. Acum nu mai avea nevoie să se prefacă nici față de el, nici față de alții. Putea fi cu totul sincer, deoarece era numai cu sine. Îi părea rău de bucata aceea de pămînt, îi părea rău că nu poate schimba mersul lucrurilor. Gîndurile lui recapitulau totul de la început.

Cîndva, demult, mama lui vitregă venise în grădină cu o cazma și se apucase să scoată tufele lui de căpșuni pentru a pune în locul lor varză de toamnă. Cu un an mai înainte, Ondřej săpase bucata aceea de pămînt, făcuse straturi, îngrășase pămîntul cu găinaț din cotețe și în fiecare seară udase straturile din belșug. Îl dureau mîinile de atîta apă cîtă cărase.

De vreme ce îngrijea singur căpșunile, se socotea pe deplin îndreptățit să le împartă cu cine voia. Chemase în grădină copiii de pe uliță, deși știa că n-avea voie. Maică-sa hotărîse atunci să răsădească în locul căpșunilor ceva mai folositor.

Îi apucase cazmaua cu amîndouă mîinile și încercase s-o împingă în lături, dar ea era mai puternică și săpase mai departe, atît de mînioasă încît nici nu se uita spre el. Nu voise să plîngă în fața ei, așa încît fugise în hambar și se așezase furios pe niște saci, între o grămadă de orz și o grămadă de grîu, cu gîndul să se răzbune.

După ce mama lui vitregă plecase din grădină, îi distrusese toată varza pe care-o răsădise.

Taică-său îi trăsese o bătaie soră cu moartea. Mama lui vitregă se ruga să nu-l mai bată. Lucrul acesta îl umilise mai mult decît dacă l-ar fi rugat să-l bată și mai tare. Nu suporta gîndul că mamei sale vitrege îi era milă de el.

Ședea din nou în hambar pe sacii cu grăunțe și după ce se săturase de plîns, începuse să viseze treaz. În visurile sale își închipuia o cultură întinsă de căpșuni pe care era numai el stăpîn. Se vedea săpînd pămîntul, smulgînd pirul, gunoind și stropind cu furtunul straturile de căpșuni.

Era atît de încîntat încît, uitînd de bătaia primită, adormi pe saci, trezindu-se abia spre dimineață. Părinții îl căutară disperați, convinși că i se întîmplase ceva.

De atunci, de fiecare dată, înainte de-a adormi, se gîndea la culturile sale. Se vedea muncind la cîmp, care pe zi ce trecea era tot mai frumos. Clipele acelea, în care imaginația lui lucra febril, îi erau deosebit de dragi. Cu capul înfundat în perne, imaginile se perindau mai departe în mintea lui, de acolo de unde le lăsase în seara precedentă. Uneori aceasta se repeta, dar lui nu-i

păsa. Nu se grăbea. Nu ținea seama de anotimpuri, deoarece cîmpia lui era fermecată: ploua cînd voia el, soarele strălucea cînd îi poruncea el.

Odată, într-o toamnă, pe cînd cărau sfecla de zahăr, carul lor s-a înfundat într-o mocirlă. Vacile nu puteau să-l tragă de acolo. Tatăl său le plesnea peste picioare cu biciul, și cînd, în cele din urmă, au ieșit la drum, bietele dobitoace erau vărgate de loviturile de bici. În seara aceea Ondřej le-a primit pe cîmpiile sale fermecate. Își zicea că la el o să aibă un tratament mai bun, că o s-o ducă mai bine, că n-o să le pună la jug.

Se gîndise la cîmpia sa fermecată și în seara aceea întunecoasă, cînd ședea pe capră, iar ruda lui, stăpînul carului, se bălăbănea încoace și încolo. Carul huruia pe pietrele drumului. În văzduh se simțea izul puternic al cîmpurilor de cartofi. Privea trupurile colțuroase ale vitelor. Codirișca biciului îi luneca printre degete. În acea clipă pentru el nu exista nimic în afară de drumul spre lumea largă, de genunchii reci și închipuirea vagă: CE MINUNE O SĂ FIE CÎND VOI AVEA DOUĂZECI DE ANI!

Pînă atunci mai fusese însă și anul în care frunzele de castan începuseră să cadă la începutul lui septembrie.

Tatăl lui l-a chemat în odaia unde se afla masa aceea din alte vremuri, înconjurată de scaune masive și de perne puse una peste alta. Taică-său a început să-i vorbească nespus de grav despre viitorul lui. Tonul cu care-i vorbea i se părea lui Ondřej exagerat de solemn — parc-ar fi slu-

jit liturghia la biserică. Ştia că din clipa aceea a păşit în lumea oamenilor mari, dar nu simţea nimic înălţător. Simţea o sfîrşeală la stomac.

Îndată ce taică-său începu să vorbească, toate senzaţiile acelea dispărură. Trebuia să plece la Şcoala superioară de agricultură.

I se părea o nedreptate vădită. Doar era mai mare şi mai voinic decît fratele său vitreg şi se pricepea mult mai bine decît el la felurite le treburi ale gospodăriei.

Vedea cum taică-său deschide gura vorbindu-i prietenos, dar ceea ce-i spunea îi intra pe o ureche şi-i ieşea pe alta. EHEI, INTR-O ZI O SĂ VĂ ARĂT EU DE CE SINT IN STARE!

Era în anul 1947.

Plecase singur la gară, cu un geamantan vechi, jerpelit, în care avea cinci cămăşi, o pereche de pantaloni şi o flanelă. Îşi luase jumări într-un borcan, pentru a nu fi nevoit să cheltuiască prea mulţi bani pe mîncare. Soarele tocmai răsărise. Vîrfurile plopilor înşiruiţi de-a lungul rîului sclipeau de rouă. În timp ce aştepta trenul, plimbîndu-se pe peron, frunze mari, palmate, cu codiţe groase, i se lipeau de tălpile pantofilor.

Coborîse fereastra vagonului şi mai privise o dată orăşelul. Adormit încă, părea aproape respingător. Acoperişurile îi aminteau de dosurile mătăhăloase ale unor oameni îngîmfaţi. Turla bisericii, cu care se mîndreau toţi localnicii şi care se vedea pe toate ilustratele cu „Salutări din...", se potrivea perfect cu stilul şi gustul constructorilor de abatoare.

Îi părea rău de vechea şcoală, unde se afla şi muzeul, şi primăria, de coridorul cu geamlîc şi podele putrede. Oamenii îşi făceau nevoile în curte, peste grămada de materiale ale firmei de construcţii „Kratochvil". Îi părea rău de moară, unde duceau grînele la măcinat şi unde întotdeauna mirosea a făină caldă. Îi părea rău de locul de pe marginea rîului, atît de liniştit seara, cînd pluteau pe apă crengi de arin.

Şi iată că acum se despărţea de toate acestea. Deşi nu-şi iubea prea mult orăşelul natal, încerca totuşi un simţămînt ciudat.

Stătea într-o bancă din faţa catedrei şi razele soarelui îi cădeau drept pe faţă. Închidea ochii, dar continua să vadă zîmbetul maliţios al profesorului, care voia să-l încurce. Îşi permisese să-i corecteze o expresie în timpul expunerii, fapt care fusese considerat drept o crimă.

Profesorii nu sînt nişte înţelepţi, ci nişte închipuiţi.

Turuie an de an despre aceleaşi lucruri, ca o placă de gramofon. Întotdeauna însă uită cîte ceva.

Îi răspunsese punct cu punct la toate întrebările.

Cînd a fost invitat să răspundă ce rase de porci cunoaşte, ştia că-l va înfunda pe omul acela cu carnetul şi cu creionul ascuţit în mînă. Avea ample cunoştinţe de specialitate despre rasele de porci. A vorbit cu pasiune despre nobila rasă moravă de porci cu părul scurt, ca despre o culme

la care a ajuns omul purces din erele în care trăia încă în peşteri şi scotea sunete nearticulate.

A primit calificativul „bine". Profesorul i-a spus, vezi doamne, că ţine seama şi de activitatea lui din timpul anului, dar a profitat de ocazie să-i atragă atenţia că e cam obraznic.

S-a întors în bancă. A luat un aer supus, dar înăuntrul său mocnea. Revolta se iscă întotdeauna acolo unde nedreptatea e prea mare. EHEI, POTLOGARULE, DACĂ ŢI-AŞ FI ADUS DE-ACASĂ O GÎSCĂ, AR FI FOST ALTCEVA, NU?

Avea nevoie de cărţi şi de bani. Totuşi nu-i scrisese tatălui său nici un rînd. Făcea rost de bani în gara de mărfuri. Descărca din vagoane cărbuni. Seara se lăsa frînt pe lopată. Noaptea învăţa, dar adormea repede, doborît de oboseală. Totuşi lucrurile mergeau bine, ceea ce îl bucura.

Curînd însă în gară au fost instalate dispozitive automate, care descărcau vagoane întregi în cîteva clipe. Nu mai aveau nevoie de zileri. Au rămas însă construcţiile şi magaziile. Aveai unde să munceşti. Se simţea lipsa braţelor de muncă.

Tatăl : Mă bucur că ai luat premiu.

Ondřej : N-a fost mare lucru.

Nu presimţise că anul 1948 va avea o importanţă deosebită.

Profesorii începuseră să-i ia pe studenţi cu „tovarăşi". Unii dintre ei făceau chiar eforturi impresionante pentru a folosi noul termen. Directorul îl întrebă dacă n-ar vrea să-i mărească bursa. Putea s-o facă.

Ondřej acasă : Ei, tată, acum ce va fi ?

Tatăl : Omul trebuie să muncească oricine-ar fi la putere.

Ondřej : Ce părere ai despre comunişti ?

Tatăl : Prea bine nu i-am cunoscut, dar cred că treburile o să meargă mai bine cu ei. Sînt muncitori, şi muncitorii ştiu ce e truda.

Ondřej îi simpatiza pe comunişti şi pentru că acei profesori de care ştia cîte parale fac se temeau de ei.

Cînd se dusese în noaptea aceea la Praga, la facultatea de agronomie, se apleca pe fereastra trenului ori de cîte ori întîlnea nesfîrşitele trenuri încărcate cu sfeclă.

Venise din nou toamna.

Satele şi oraşele se perindau unele după altele de-a lungul liniei ferate, ca nişte steguleţe lucioase de mătase, iar pămîntul răscolit de brăzdarul plugului răspîndea o mireasmă plăcută, înduioşătoare.

BINE O SĂ FIE CÎND O SĂ TERMIN ŞCOALA !

A fost sfătuit să intre în partidul comunist, deoarece era unul dintre cei mai buni studenţi din seria lui şi avea origine ţărănească.

Se gîndise şi el la asta. Mai toată lumea se gîndea la politică.

Asistentul de marxism rostea însă citatele ca pe nişte adevăruri din evanghelie, cu o voce somnoroasă ca de episcop, şi se credea infailibil. Datorită felului lui de-a fi, studenţii porecliseră acest obiect de studiu „teologia".

Ondřej se gîndea adesea la sfatul ce i se dăduse. In general, începuse să se gîndească la multe lucruri, deşi, ca şi înainte, vorbea puţin. Lumea i se înfăţişa într-o lumină nouă. Socialism, Comunism, Capitalism, Imperialism.

Intr-o zi, se întîlnise cu un cunoscut de la facultate. Acesta îi spusese în grădinile Chotek multe lucruri. Printre altele, zicea că vor veni americanii. Vorbea cu aprindere, în întunericul adînc din grădină, convins că într-adevăr vor veni. HABAR N-AM, NU MĂ INTERESEAZĂ. MĂ INTERESEAZĂ MAI MULT CE VOI FACE DUPĂ CE-AM SĂ TERMIN FACULTATEA.

Apoi, urmase goana după un post.

Dacă era să lucreze într-o cooperativă agricolă, apoi fireşte că ar fi vrut să lucreze într-una unde ziua-muncă e bine plătită.

De una din acele cooperative agricole unde oamenii se aranjează între ei conform sistemului „o mînă spală pe alta" şi în care îţi face impresia că totul merge cum nu se poate mai bine — nici nu te poţi apropia. Aştia au gaşca lor şi îşi astupă pînă şi ferestrele, spre a nu se vedea ce se petrece înăuntru.

Dacă era să lucreze într-o gospodărie de stat, putea fi sigur că-l va trimite într-o regiune de frontieră, unde condiţiile de viaţă erau mai grele.

Cel mai bine ar fi să ajungă în vreun birou, sau să se ocupe de munca ştiinţifică. Ar fi grozav!

Eva, o cunoscută de-a sa, care lucra la Institutul de cercetări agronomice, i-a spus: „La noi e

minunat! Aş putea să aranjez ceva printr-un tovarăş..."

Nu!

L-au convins însă părinţii lui.

Bine, fie...

In cei doi ani care urmară i se făcu însă ruşine de el însuşi — se săturase pînă-n gît de postul acela călduţ.

La urma urmei, ce-i lipsea? Lucra ca asistent al unui personaj de vază, despre care se scria foarte mult în Zemědělské noviny[1]. *Avea un salariu frumuşel. Totuşi n-a putut să rămînă.*

Nu mai putea să sufere cuştile de sticlă cu capac în care arunca de fiecare dată cîte-o sută de popîndăi şi le inocula cu seringa substanţe nocive sau le dădea prafuri toxice. Popîndăii cădeau pe spate cu picioarele în sus, iar el trebuia să numere cîţi dintre ei au pierit.

Altă serie de cobai, alte substanţe chimice, preparate de acel personaj important. Işi dădea seama că e un lucru necesar, dar începuse să viseze numai popîndăi care cad cu labele în sus.

Şi vietăţi ca popîndăii sînt creaţia naturii, deşi nu reprezintă cea mai bună latură a ei. Incepuse să-i fie milă de ei. In timp ce mureau în cuştile lor de sticlă, alături, lîngă uşiţele căptuşite cu vată, şeful său îşi sufla nasul, de două ori scurt şi a treia oară lung, ca o sirenă. Ondřej considera aceasta drept o culme a cinismului.

Incepu să-şi urască munca. Ura toată clădirea aceea cu încălzire centrală, cu coridoare albe ca

---

[1] **Gazeta agriculturii.**

de spital și cu covoare groase în birouri. Nu mai putea să sufere rododendronii, cliviile, ficușii, palmierii cocoliți și îndeobște toate plantele acelea rahitice de interior.

Privea vîrful ulmului care se înălța de după casa din față. Clocotind de mînie, se ducea să ia prînzul la oră fixă, ca un sugaci, întotdeauna la douăsprezece fără cinci. La masă conversația se învîrtea mereu în jurul unuia și aceluiași subiect: unde mergem duminică?

Observase că e privit insistent de cîteva dactilografe veștede. Scotea tacîmurile din săculețul de nylon, iar Eva îi povestea anecdote care de obicei se spun numai la ureche.

Se spăla pe mîini la toaleta luxoasă, culmea perfecțiunii. Se mira că atunci cînd se duce la WC nu aude o muzică solemnă...

Nimeni nu-l petrecuse la gară.

Era dimineața, devreme.

Peronul liniei de pe care urma să plece trenul său era pustiu. O femeie de serviciu bătrînă mătura peronul, stîrnind un nor de praf. Abia cînd se văzu în vagon se simți ușurat. Trenul plecă din Praga printr-un tunel lung, îndreptîndu-se spre sud.

Lišanda era acum albăstrie.

Bolta cerului se sprijinea pe arcurile zorilor.

Se gîndea acum tot timpul la Marta. Deodată sări de la fereastră, aplecîndu-se, pentru a nu fi văzut de jos. De-acurmezișul curții pășea Jana Musilková. Mușca dintr-o felie de pîine și ocolea

tufele de urzici. Părea voioasă și oarecum tulburată.

O cunoștea bine. Cînd zîmbea nu era de loc un semn bun. Voia să-i spună ceva, ba chiar să stea cu el la taifas.

Cum-necum, avusese de multe ori prilejul să constate că a devenit prietenul puștancelor. Poate că-l trădau trăsăturile dîrze ale caracterului său, tot așa de vizibile ca un pigment. Musilek știa că Jana trece pe la Ondřej ; totuși era liniștit de parcă s-ar fi dus în vizită la bunică-sa.

Jana nu era, desigur, o fire slabă și, pe deasupra, nu era de loc naivă. Boxa ca un băiat. Era uneori de-a dreptul obraznică. Ondřej bănuia cu destul temei că îl ia peste picior. Se pricepea însă să facă pe nevinovata, deși fluiera ștrengărește cu trei degete vîrîte în gură. Nu se îndoia că va lua examenul de maturitate.

De jos se auziră niște fluierături scurte, ca punctările din alfabetul Morse.

Ondřej s-ar fi baricadat bucuros. Poate c-ar fi fost mai bine să se aplece pe fereastră, să-i spună cîteva cuvinte și să închidă fereastra. Pesemne că atunci ea ar fi aruncat după el cu o piatră.

Se retrase deci în interiorul camerei cu pași mari, furișați, ca un cercetaș indian, și reflectă repede asupra situației. O clipă după aceea puse zăvorul la ușă. Aproape simultan se auzi din curte vocea Janei, răsunătoare ca o goarnă :

— Ooondřooo ! !

Rîse și păși tiptil spre colțul camerei, unde rămase nemișcat ca o statuie.

Ea fluieră din nou trei puncte și două linii din alfabetul Morse. El își vîrî degetele în urechi.

— Ondřo!

„O să creadă că nu sînt acasă și-o să plece", gîndi Ondřej. Dar ea nu plecă. Bănuia pesemne că e acasă, căci strigă spre fereastra deschisă:

— Aș avea nevoie să mă ajuți la matematică, Ondřo.

El tăcea. Ea începu să fluiere din nou o întreagă propozițiune din alfabetul Morse — parcă ar fi șuierat.

— A urcat sus! auzi Ondřej vocea căruțașului Opluštil.

— Știu, răspunse ea.

Ondřej simți furnicături în tot trupul, de parcă ar fi fost prins asupra faptului. Situația ajunsese într-un stadiu în care trebuia să-i aștepți sfîrșitul inevitabil.

Se auziră pași: Jana urca scările spre ușa lui. Bătu la ușă și apăsă clanța.

— Ondřo! îl chemă ea încet.

El nu mai răsufla. Era furios pe sine însuși. Jana răsucea cheia pe care el, prostovanul, o lăsase în broască pe dinafară.

— Ondřo! strigă ea, zgîlțîind ușa.

Gîndurile lui începură să se învălmășească speriate. Dădu cu ochii de pat. Aha, asta era singura scăpare! Se furișă spre pat și se culcă.

— Ondřo, ai putea să mă ajuți să rezolv o problemă? întrebă Jana de după ușa mută.

Îi veni din nou cheful s-o repeadă pe puștoaica asta. Jana trecu imediat la alt ton; își pierduse răbdarea.

— Nu mai face pe nebunul, auzi?

Ondřej își dădu seama cu ciudă că a căzut în cursa pe care și-o întinsese singur. De ce nu-i spusese de la fereastră că n-are timp? De cîte ori intra în vreo încurcătură, se învinuia pe sine însuși. Acum s-ar fi vîrît sub saltea, dar cum acest lucru era cu neputință, se întinse intenționat destul de zgomotos pentru a fi auzit de după ușă.

— Ondřo, ce e cu tine?

— Cum? Cine e acolo?

— Eu. Ce faci?

Nici un răspuns.

— Te doare ceva?

— Poftim?

— Ești bolnav? De cînd bat la ușă!

Nu-i spuse că fluierase și-l strigase.

— Mă doare capul.

— Te-ai culcat?

— Da.

Urmă o clipă de liniște. Ondřej spera c-o să plece.

— Nu vrei o aspirină?

— Nu, n-are nici un efect asupra mea.

— Să-ți aduc un *Veralgin*[1]... sper că o să aibă efect. Vrei?

— Nu te deranja.

— Mă întorc îndată.

O auzi cum coboară-n fugă cîte două trepte deodată. Se ridică în capul oaselor. Începuse într-adevăr să-l doară capul. O clipă rămase nemișcat, fără a se gîndi la nimic. Apoi se ridică,

---

[1] Antinevralgic.

trase zăvorul și începu să facă cît de cît rînduială prin cameră. Turnă apă în ligheanul de tablă, apoi aruncă în el cîteva perechi de ciorapi, pe care voia să-i spele. Nu isprăvi bine, că-i și auzi pașii pe scări.

— Salutare, Ondřo! strigă Jana gîfîind. Avea obișnuința plină de politețe de-a ciocăni cu o jumătate de secundă după ce vîra capul pe ușă. Ia o tabletă și jumătate! Ți-am adus trei.

Înghiți tabletele fără apă. Jana îi aduse însă puțină apă într-un pahar.

— Te doare deseori capul?

— Uneori.

— Știi cum îi trece tatei? Își pune pe frunte un prosop ud. (Se repezi spre dulap.) Ăsta-i destul de curat, spuse, apoi zîmbi cu înțeles.

Muie prosopul în apă, îl stoarse și-l împături. Voi să i-l lege ea. Ondřej i-l luă din mîini și-și înfășură capul cu el.

— Ce caiet e ăsta? întrebă el repede, pentru a termina odată și-a o vedea, în sfîrșit, plecată.

— Un caiet de probleme. Uite, asta nu-mi iese de fel...

— Algebră?

— Partea asta n-am făcut-o niciodată, iar Mustăciosul vrea să ne dea din ea. N-are dreptul, nu-i așa?

Știa că pe profesorul de matematică nu-l cheamă Mustăciosul. Interesant! Asta i-o fi porecla? Omul nu-și observă niciodată particularitățile propriei sale înfățișări.

Luă caietul.

— Și de ce se leagă Mustăciosul de noi? continuă Jana indignată. Am fost într-o excursie, și fetele... Dar mi se pare că ți-am mai povestit despre asta, nu?

— Da.

Îi povestise nu numai despre excursia buclucașă, în care ascunseseră pantalonii profesorului în timp ce el făcea baie în rîu, dar și despre alte pozne ale colegilor ei.

— Ondřo, dacă vrei, ți-i spăl eu... spuse ea privind spre lighean.

Văzuse ciorapii cu dungi verzi, pe care Ondřej voia să-i încalțe chiar atunci.

„Cum naiba de i-am pus și pe ei în lighean?"

Și se răsti la Jana:

— Vezi-ți de algebra ta!

— Bine, acceptă ea fără prea mult entuziasm.

Ondřej se așeză la masă și se cufundă în rezolvarea problemei. Nu era o problemă, ci o răzbunare rafinată în formă matematică. Pesemne, Mustăciosul nu uitase povestea cu pantalonii.

Jana ședea pe scaun în fața lui Ondřej, însă nu ca toată lumea, ci ștrengărește, în genunchi, sprijinindu-și bărbia de spetează. Se plictisi curînd de poziția aceea și trecu în spatele lui. Îi simțea răsuflarea în ceafă. La un moment dat, se aplecă, atingîndu-i ușor umerii cu sînii mici și tari ca piatra. Curios, omul simte cu tot trupul! Ondřej făcea eforturi eroice pentru a nu percepe senzațiile. Spre a se autoapăra, se închipui hipopotam. Metempsihoza îi reuși. Revizui problema de patru ori. Deoarece rezolvarea ei cerea atît de mult timp, Jana se îndepărtă de masă și se

aşeză pe patul lui, fără a se gîndi cîtuşi de puţin că nu era locul cel mai potrivit pentru o fată venită în camera unui bărbat.

După douăzeci de minute, Ondřej dădu, în sfîrşit, de cheia complicatei probleme.

— E greşită dinadins. Uite care-i cheia...

— Mustăciosul e dat naibii...

— De aceea a durat atît de mult rezolvarea.

— Nu face nimic, am timp destul.

— Eu însă n-am. Puteai să te duci cu problema la Marta.

— A plecat cu bicicleta la Týn.

Ondřej dădu brusc caietul la o parte; părea că i-l smulsese o mînă invizibilă.

— Cu... bicicleta ei?

— Păi... cu care alta?

Îşi aţinti privirile în duşumea, căci Jana se uita la el.

— Ţi-a spus Marta că se duce la Týn?

— Da.

Týn era în direcţia opusă carierei de piatră. Şi el văzuse bicicleta ei la carieră. Ce căuta acolo? Haničinec plecase şi el la Týn.

Se holba cu disperare la problema de algebră. Îşi dădea seama că Haničinec nu însemna pentru Marta o etapă terminată. Simţea că trebuie să întreprindă ceva cît mai urgent. Gîndurile îi săreau febril de colo-colo. Uimitor, dar deodată izbuti să rezolve problema.

Îi trecu prin minte o idee grozavă: îi va scrie Martei o scrisoare în care-i va face un fel de portret; îi va scrie ce crede despre cutare şi cutare lucru. Scrisoarea era o soluţie splendidă.

Ondřej nu ştia să vorbească despre astfel de lucruri ca despre pîine, de pildă. Asta ştiu s-o facă doar poeţii şi, mai ales, seducătorii.

Întinse Janei caietul şi îi explică în cîteva cuvinte care era cheia problemei. Făcu asta numai ca s-o poată apoi expedia cu uşurinţă. Ei însă nici prin gînd nu-i trecea să plece. Începu cu el o conversaţie nesfîrşită.

— Jana, aş vrea să mă îmbrac.

— Bine.

Şi ea se aplecă pe fereastră. Începea să-l enerveze. Se cunoştea însă destul de bine: n-o va alunga. Metodele ei îl dezarmau pentru simplul motiv că era atît de sigură de sine.

Simţi că-l doare capul — parcă-l lovea cineva cu o daltă.

Ea stătea mai departe cu spatele. Ondřej îşi puse cămaşa.

Privi din nou ciorapii cu dungi verzi, care pluteau pe apă; unul din ei se cufundase. Auzi în curte zgomotul unui motor de motocicletă. Jana se întoarse spre el.

— A venit Standa.

— Nu l-am mai văzut de mult.

Se întoarse din nou spre fereastră, şi cînd Standa o întrebă dacă Ondřej e acasă, îi spuse că da şi că tocmai se schimbă.

Prezenţa ei în camera lui Ondřej, mai ales în acea situaţie, era cel puţin ciudată. Poate că tocmai din cauza aceasta Standa rămase pironit locului, căci Ondřej, după explicaţia Janei, nu-i mai auzi vocea. Ondřej îi strigă furios să urce sus, gîndind în acelaşi timp că puştanca asta

caraghioasă ar trebui luată puțin de ciuf. Standa bătu la ușă și așteptă.

— Intră ! strigă Ondřej.

Standa intră și se holbă mirat. Într-o singură clipă expresia lui se schimbă de cîteva ori, ca atunci cînd la o proiecție cu epidiascopul se folosesc diapozitive proaste. În cele din urmă, expresia lui dobîndi o oarecare stabilitate. Se uită la Ondřej. Acesta tocmai își smulgea de pe cap prosopul.

— Ce, pe tine nu te-a durut niciodată capul ?

— Nu.

„Ia te uită, sînt și oameni pe care nu-i dor niciodată capul !" își spuse Ondřej.

— Dar bine, Ondřo, prosopul ud nu trebuie să-l...

— I-am adus *Veralgin,* răsună vocea Janei.

Standa se întoarse spre ea, ridicîndu-și sprîncenele ca niște rolete de vitrină.

— Ei, Honza... ce gătită ești !

Ondřej își mută privirea asupra fetei și abia acum remarcă cu uimire că e ca scoasă din cutie. Dar și mai mult îl uimi chipul fetei. Jana se înroșise.

— Asta ai primit-o pentru examenul de maturitate... ? Silon, nu ?

Standa privea cum e îmbrăcată, învîrtindu-se în jurul ei și dînd să se înțeleagă că se pricepe la o seamă de amănunte vestimentare feminine. În treacăt, îl întrebă pe Ondřej dacă a băgat de seamă rochia nouă a Janei și ce părere are despre ea.

Fu rîndul lui Ondřej să roșească. Spuse nepăsător că e frumoasă, fără însă să precizeze dacă face aprecierea asta abia acum, sau o făcuse ceva mai înainte. Jana tăcea.

— Ai vorbit cu băieții ? schimbă vorba Ondřej.

— Păi, tocmai de-aia am venit, Ondřej, să-ți spun că n-au timp. Știi... ar veni bucuroși, dar vezi, tocmai acum...

După toate întîmplările acelei zile, Ondřej primi răspunsul acesta cu nepăsare.

— I-am întrebat pe băieți cînd le-ar conveni să vină, dar nu mi-ai spus pînă cînd ai nevoie de ei... Poate că pînă ce-o să fie zvîrlit în aer drumul, așa-i ?

Ondřej vedea cu ochii minții nu numai drumul, dar și pe Haničinec, pe Marta, bicicleta de la cariera de piatră, orașul Týn. De aceea spuse absent :

— Desigur.

— M-am gîndit la asta, dar n-am vrut să hotărăsc nimic înainte de-a te întreba, așa că am venit la tine. Mă întorc îndată cu motocicleta. Prin urmare, așa am să le spun. Bun ! Honza, nu vrei să te duc cu motocicleta ?

— Nu.

— Ca să nu-ți murdărești rochia, așa-i ?

Ondřej își dădu seama că are o șansă să scape de Jana.

— De ce și-ar murdări rochia ? Dacă e atentă, nu se murdărește.

Standa era încîntat — făcea o figură de parcă ar fi mîncat cine știe ce bunătate.

— Sigur, spuse el, dacă și-ar ține poalele rochiei... motocicleta e curată și, în afară de asta, lanțul are apărătoare, așa că...

— N-are de ce să se murdărească, confirmă Ondřej.

Jana nu era atît de naivă să nu priceapă că e de prisos. Pesemne că se simțea grozav de jignită din cauză că se vorbea despre ea la persoana a treia, deoarece se întunecă la față, își luă caietul de matematici și deschise brusc ușa. Rochia ei de silon foșni. Se întoarse în prag :

— Salutare, fermierule !

Și făcu o piruetă ca într-o operetă demodată. În alte situații o asemenea figură l-ar fi enervat ; acum însă era mulțumit că pleacă. Standa îi întinse mîna lui Ondřej, dar îl preveni că se va întoarce imediat. Ondřej zise :

— Mă rog !

Cînd scăpă de ei, se sprijini ușurat cu spatele de ușă. Apoi întoarse comutatorul și clipi ca un liliac din cauza luminii. Se așeză însă numaidecît la masă, trase sertarul și scoase hîrtia de scris. Toate colile erau mototolite. Unele erau pătate cu grăsime, altele erau lipite cu ceară de altoit. Cînd, în sfîrșit, făcu rost de tot ceea ce trebuia, rămase nemișcat cu stiloul în mînă. Abia acum se vedea cît de lipsite de valoare sînt cele mai desăvîrșite pregătiri tehnice atunci cînd lipsește esențialul : capacitatea de a exprima complexele impulsuri lăuntrice. Timp de cinci minute privi fix hîrtia goală, cu senzația că nu mai are creier. În cele din urmă, se ridică, scoase din lighean ciorapii cu dungi verzi și îi puse pe fereastră să

se usuce. Se întoarse iarăși la masă, hotărît să aștearnă pe hîrtie ceea ce gîndea.

Scrise „dragă Marta“ și puse virgula respectivă. Imediat însă tăie cuvîntul „dragă“. Fără adjectivul respectiv, însă, cuvîntul „Marta“ era pustiu ca un far pierdut în imensitatea mării. Tăie și cuvîntul „Marta“ și aruncă hîrtia. Își dădu apoi seama că are prea puțină hîrtie, așa că ridică foaia pe care o zvîrlise, spunîndu-și că e destul de bună pentru o ciornă. Va întocmi scrisoarea în prima ei formă, apoi o va copia. Poate că va tăia cu lama din bloc o coală velină.

Scrise de data aceasta „Martičko“ și puse virgulă. Îi venea să muște stiloul. Pînă la urmă, mototoli hîrtia, o făcu ghemotoc, o strînse în pumn și începu s-o frece între degetul mijlociu și cel gros al mîinii stîngi, pînă cînd din ea nu mai rămaseră decît niște fărîmițe lipicioase. Întinse mîna și luă altă coală.

Începu să-și stoarcă din nou creierul. Cînd se concentra asupra unui lucru, nu putea să șadă locului. Năvala ideilor îl ridică de pe scaun cu puterea unei elici cu patru pale. Începu să se plimbe prin odaie, așa cum se obișnuise încă din anii studenției. Își duse mîinile la spate, dădu capul pe spate, întinzînd gîtul pînă simți că-i trosnesc oasele și făcu doi pași cu piciorul drept și doi cu stîngul, alternativ. Privirea îi alunecă absentă pe tavan. Era o figură dintr-un dans popular, pe care-o învățase cîndva. Mișcarea dansului îi dădea siguranță. Curînd după aceea se opri. Nu mai țopăia. Plin de gravitate, scrise pe foaie „Marta“ și puse semnul exclamării. În

acest început era ceva ca un apel plin de încurajare, ca într-un anunț despre mobilizarea generală. Era mulțumit. Titlul cu care se adresa nu însemna însă severitate, în comparație cu ceea ce avea să urmeze, de vreme ce voia să spună lucrurilor pe nume.

Se grăbi să înceapă cu: „Nu te supăra că-ți scriu, dar aș vrea să-ți spun...", însă această introducere i se păru stupidă. Apoi își zise că ar trebui să înceapă prin a-și cere scuze, dar nu-și dădea seama pentru ce. Voi apoi să înceapă prin a-i face reproșuri, dar nu găsi nici un motiv. Curînd ajunse la concluzia că nu va fi în stare să scrie nici măcar o propoziție. Tot ceea ce reușea să imagineze, deși suna frumos, nu spunea nimic. Îndoi coala de două ori și puse capacul stiloului. Își aminti de Haničinec și se apucă să scrie grăbit. Scrisorile pe care le așternuse pe hîrtie în viața lui se născuseră dintr-o necesitate. Stilistic, aminteau de-o listă de bucate. Scrisoarea de acum era în felul ei un eveniment neobișnuit. Cum stătea așa, cu stiloul în mînă, și-și lingea buzele, semăna leit cu un legiuitor.

După un timp, auzi pași pe scară. Se gîndi speriat că trebuie să fie Standa. Hotărî categoric că de astă dată îl va da afară. Se întoarse spre ușă cu stiloul în mînă și tocmai deschise gura, cînd zări fața stafidită a lui Țigară. Acesta se strîmbă în semn de salut și îi întinse lui Ondřej un plic alb.

— L-a lăsat la mine Marta Cimlerova, domle inginer. Cică-i pentru dumneavoastră... mi-a spus să vi-l dau.

Își frecă palmele mari și foșnetul lor umplu întreaga încăpere. Ondřej știa ce înseamnă gestul acela. Îi dădu cinci țigări *Partizan* cu cutie cu tot. După ce Țigară plecă, luă scrisoarea, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

Era cea mai neașteptată rezolvare a încurcăturii neplăcute în care se afla. Totuși, n-a fost o rezolvare chiar așa de grozavă cum sperase înainte de-a deschide plicul.

4

Decepția

Becul de 60 de wați lumina slab interiorul magaziei. Cositoarea demontată zăcea cu brațul lăsat în jos. Avea o mulțime de piese demontate și, cum stătea așa pleoștită la pămînt, părea un avion avariat.

Ondřej avea o senzație ciudată. Parcă se afla într-o morgă rece și în urechi îi suna necontenit glasul unui papagal. Simți că picioarele lui emanau frig. Mai bine zis, emanau frig ciorapii cu dungi verzi, pe care fusese nevoit să-i încalțe. În piept parcă-i amorțise totul și liniștea aceasta de moarte îi pătrundea în fiecare celulă a corpului din clipa în care citise pentru a șasea oară scrisoarea Martei. În urechi îi răsuna glasul sîcîitor al lui Standa, care meșterea ceva la secerătoare cu cheia franceză.

— Ce zici, Ondřej, aș putea juca fotbal într-una din formațiile militare? Ca half cred că aș face față. Crezi că dacă aș vorbi din capul locului cu cei din comisia de recrutare aș avea vreo șansă?

— De ce nu?

— Să știi c-o fac. Am mai auzit de unu care a făcut-o...

În urechile lui Ondřej vocea lui Standa pierdu încet-încet din claritate, deveni un ciripit de neînțeles și, pînă la urmă, se transformă într-un șuierat prelung, asemănător aceluia pe care-l face cineva care învîrtește prea repede butonul de acord al radioului. După ce încetă astfel să mai perceapă ceea ce îi spunea Standa, Ondřej găsi liniștea necesară pentru a-și putea face reproșuri.

Dacă ar fi putut să judece obiectiv textul scrisorii Martei, ar fi trebuit să-și dea seama că e o scrisoare sinceră, prietenească și plină de gingășie. Nu putea să judece însă scrisoarea obiectiv, deoarece obiectul conținutului ei era chiar el. Din acest punct de vedere, scrisoarea însemna pentru Ondřej ceea ce însemnase rezultatul bătăliei de la Waterloo pentru un anumit personaj istoric.

De îndată ce începu să citească, îl speriară cuvintele din scrisoare prin care Marta descria însușirile lui. Scria că e foarte bucuroasă că l-a cunoscut. Ondřej avea atîta experiență încît să nu creadă o iotă din introducerile mieroase. După prima propozițiune simți gustul dulceag al scrisorii și începu să sară peste floricelele de stil, străduindu-se să caute esențialul. Presimțea că scrisoarea conține o veste proastă. Într-adevăr, era mai rea decît o veste proastă.

După ce termină de citit, simțămintele lui se învălmășiră. I se părea că fusese jignit, că ar fi fost cazul să împrumute o pușcă sau, drept protest, să se arunce de pe dealul Železný kopec în

fundul carierei de piatră, sau, mai bine, să se ducă repede să se îmbete.

Se ridică, bău apă de la robinet și-și aprinse o țigară. Simțea amărăciunea omului ale cărui sentimente n-au trezit nici un ecou. Numai o mică parte a omenirii scapă de decepții în dragoste și de dureri de dinți, dar sînt situații cînd n-ai timp de analize pe plan mondial.

Marta îi oferea prietenia ei, adică ceea ce oferă femeile în asemenea situații. Îi scria că-l roagă să „înțeleagă situația" și să nu creadă „ceva rău despre ea". Mai departe, vorbea numai despre... Haničinec! Relațiile dintre ei, mai precis atitudinea ei față de el — de asta pomenea în treacăt — nu se schimbase nici după ce trecuse cu munca în alt raion. Din textul scrisorii rezulta clar că era vorba de o dragoste devotată, care înflorise în ciuda tuturor piedicilor. Ondřej se strădui să se convingă pe sine că fapta Martei era josnică. În ochii lui, nevasta lui Haničinec era acum o sfîntă, o nedreptățită ; doar era soția lui legitimă, înregistrată oficial la starea civilă etc. Pe Haničinec îl privea acum ca pe-un om imoral, care nu trebuia să mai aibă acces la nici o funcție publică, ba chiar să i se ridice buletinul de identitate și să i se stabilească domiciliu obligatoriu, iar, dacă situația ar fi cerut, să fie pus de-a dreptul sub supravegherea miliției. În legătură cu Haničinec, se gîndi și la alte lucruri prea puțin măgulitoare. I se părea, de asemeni, că Marta se află pe marginea prăpăstiei, chiar dacă Haničinec avea să se despartă de actuala

lui soție și s-o ia pe ea. DOAR ERA CU ZECE ANI MAI ÎN VÎRSTĂ DECÎT MARTA!

Îi găsi lui Haničinec și alte defecte. Avea părul așa de rar încît, la drept vorbind, era chel. Avea burtă și era puțin adus de spate. Sub pielea lui pesemne că era un adevărat depozit de var, deoarece avea tenul de culoarea cearșafului prost spălat. Mai mult ca sigur că avea și platfus. Babalîcii ăștia ar trebui să fie închiși cînd încep să sucească capul fetelor tinere. „Ce-ar fi să-i vorbesc pe față lui Cimler ?" L-ar lua probabil la bătaie pe Haničinec. Nu putea să-i spună nimic. Marta sublinia în scrisoare în vreo două locuri că are încredere în el. Încrederea aceasta îl chinuia nespus. Cînd pomenea de Haničinec îl numea Karel. În lumea celor mai intime reprezentări ale lui Ondřej apăru imaginea lui Karel cu picioarele plate.

„Ce-mi pasă mie, la urma urmelor, că tovarășul Haničinec a dat greș cu însurătoarea ? De ce și-a luat o burgheză, o fiică de speculant, o gîscă, o superficială, o... ? Și Martei, la urma urmei, ce-i pasă de toate astea ?"

Recunoscu, deși cu ciudă, că Martei, pare-se, îi păsa de toate astea. Recunoscu, de asemenea, că Marta era, vădit, foarte atașată de „deputat". Nu putea accepta însă pentru nimic în lume afirmația : „Karel e un om cinstit. N-a făcut niciodată nimic pentru care ar trebui să se rușineze." Parcurgînd din nou acele pasaje ale scrisorii, zîmbi sceptic, deși îi venea să plîngă de ciudă și de invidie. Cunoaștem noi toate acestea. RAHAT CU APĂ RECE!

Din nou își aminti de duminica aceea petrecută împreună la Jarošov. Găsiseră o bancă liberă într-o parte mai retrasă a parcului, unde aduseseră crenvurști în niște tăvițe mici de carton. El pusese la umbră, la îndemînă, două sticle cu bere.

Ședeau la umbra unui molid argintiu. Cînd adia vîntul, de sus se scutura un nor fin de polen, care le intra în ochi. Trebuiau să clipească mereu. Lumina prefirată printre ácele molidului se răsfrîngea în toate culorile spectrului solar. Molidul scăpăra scîntei. Niciodată nu mai văzuse o asemenea imagine.

Se uită la Marta, vrînd să vadă dacă și ea trăia frumusețea acelor clipe. Capul ei ușor înclinat, buzele ciudat de palide, linia profilului erau atît de nemișcate încît păreau un desen diafan, executat în peniță.

Deodată, totul se condensă într-un singur simțămînt. Lumea, întreg universul. Era un adevăr banal : o iubea, o iubea atît de mult încît se temea de ea pentru acest sentiment, și această temere o simțea ca pe-o durere.

Ceea ce îl supăra, între altele, era faptul că Marta voia să vorbească cu Haničinec în privința drumului spre Lišanda. OARE PENTRU ASTA SĂ SE FI DUS ACOLO ? Cu siguranță că pentru asta ! Ar fi fost nespus de fericit dacă ar fi citit o declarație a ei, dată sub prestare de jurămînt, că nu va mai vorbi cu Haničinec în vecii vecilor. Pentru el, totuși, nu mai avea nici o importanță cine era alesul inimii ei, de vreme ce

nu era el acela. Se zbătea astfel în fel și fel de contradicții, iar suferința sufletească se manifesta prin două simptome fizice : spasmele de pe traiectul aparatului digestiv și baloanele de săpun care-i inundaseră substanța cenușie a creierului. Se strădui totuși să rămînă stăpîn pe sine. Auzise cîndva că un tînăr, care trecuse printr-o situație asemănătoare, s-a sinucis. Pe atunci un atare gest i se părea ridicol. N-ar fi făcut așa ceva nici în situația în care se afla, nici în oricare altă situație, dar acum îl înțelegea mult mai bine pe tînărul acela.

Repeta mereu, ca pe un refren, expresia : „N-are decît !", precum și perechea acesteia : „Ei bine". EI BINE, N-ARE DECÎT ! Își aduse aminte de foarte banala parafrază : soarele nu strălucește doar pentru o singură floare. Își reprezenta mintal și perspectiva în care „celălalt" ar părăsi-o, iar „el" ar respinge-o, de asemeni. Curînd lăsă baltă toate reflecțiile de genul acesta. Era un realist și ca atare își dădea seama că așa ceva nu s-ar putea întîmpla cu certitudine.

Deodată, observă ațintită asupra lui privirea lui Standa. Își umezi buzele uscate și făcu un efort de voință ca să revină la realitate. Glasul lui Standa ajungea pînă la el foarte încet, ca și cum ar fi venit de la mare depărtare.

— Ondřej, ți-e rău ?

Standa își ridicase în același timp bărbia, vîrful nasului, sprîncenele și vocea. Semăna cu un liliputan îngrijorat.

— Mie... ? De ce... ?

— Arăți... ești palid de tot... verde.

Ondřej schiță un zîmbet, dar genunchii îi tremurau.

— Stai jos, Ondřej!

— Ce tot trăncănești? Mă doare capul.

— Aprinde o țigară! O să-ți facă bine.

Era o idee excelentă. Ondřej scoase din buzunar o cutie de țigări *Partizan* și începu să răsucească între degetul mare și arătător capătul cu filtru al unei țigări. N-avea însă chibrituri.

— Șezi, Ondřej! Mă duc să aduc chibrituri.

— Nu te duce nicăieri! spuse Ondřej, dar tonul cu care pronunțase cuvintele exprima tocmai contrariul.

Rămas singur, își vîrî în gură țigara neaprinsă. Linse cu vîrful limbii filtrul țigării și simți în nări mirosul cunoscut al tutunului și gustul lui amărui. Abia acum constată cu mirare că cositoarea era gata. Mai trebuiau strînse cîteva piulițe. Se uită la ceas. Repararea cositorii nu luase prea mult timp.

Ridică capacul cutiei cu vaselină și se privi în luciul de pe fața lui interioară. Capacul era convex. Văzu un nas mare ca un sac de antrenament la box. Celelalte detalii ale feței nu se zăreau. Deși n-avea chef să strîngă piulițele, luă cheia pentru a se concentra asupra unui lucru. Răsuci piulița de trei ori și se lăsă păgubaș, așezîndu-se pe-o ladă cu scule.

„Sînt un imaginativ, cred că tot ce zboară se mănîncă", își spuse el. Asta e cea mai mare greșeală din lume. Rămase iar pe gînduri. Se ridică. Gîndurile începură să i se fixeze asupra cositorii. Voi să răsucească piulițele mai departe, dar nu mai găsi cheia. O pusese pesemne în lada pe care ședea. Bîjbîi în ea, căutînd cheia. Nu era acolo. Ei, drăcie, doar o pusese undeva! Se învîrti de cîteva ori în jurul cositorii, căutînd cheia rătăcită. Pipăi cu singura mînă liberă sub mașină, gîndindu-se că poate căzuse acolo. Nu era. Își zise că, dacă o pusese în lada cu scule, trebuia să fie neapărat deasupra. În cele din urmă, își dădu seama că o ține în mînă. „Ce zăpăcit sînt!" își spuse aproape cu mirare. Se așeză din nou pe ladă și de data asta aruncă într-adevăr cheia. DACĂ AȘ FI FOST CEVA MAI ATENT, NU M-AR FI DUS DE NAS.

Bunăoară atunci cînd o căutase la școală. Credea că a plecat.

Apoi îi auzise vocea. Telefona. Cînd l-a văzut, a strigat repede în receptor: „Trebuie să termin". Abia acum își dădea seama că spusese aceste cuvinte pe un ton foarte speriat.

Interlocutorul de la capătul firului fusese probabil curios să afle de ce trebuia să termine, deoarece ea repetase din nou: „Trebuie să termin. Da, a venit cineva."

Atunci mai era încă orb și avusese impresia că se grăbea să scape de persoana cu care vorbea la telefon pentru a putea rămîne cu el.

Își aminti din nou de noaptea aceea în care se dezlănțuise o furtună grozavă. Se sculase din pat speriat, încălțase pantofii pe piciorul gol, își trăsese pantalonii și, fără să-și încheie nasturii, alergase în curtea fermei. Se lipea de zid și mer-

gea pe sub streaşină pentru a nu-l uda ploaia, dar şi aşa i se umpluse cu apă pantoful stîng, căci nu avea timp să se uite în jur.

Apa curăţa rigolele.

Ploaia mirosea a iarbă de parcă n-ar fi pogorît din bolta cerului, ci ar fi mustit din pămînt.

I se păruse că la poarta dinspre drum era cineva.

In poartă stătea Ţigară. Işi pusese pe cap un sac ca o glugă. Adulmeca ploaia şi spunea că ciupercile o să crească straşnic.

Deodată, auzise pe drum huruitul automobilului lui Haničinec, care intra grăbit în sat.

Credea că Haničinec se duce la cariera de piatră. Acum însă îşi amintea că, în timp ce el se întorcea de la poartă, automobilul făcuse cale întoarsă. Nimeni nu s-ar fi putut duce la cariera de piatră şi să se întoarcă apoi la fermă.

Era aproape sigur : şi Cimler ştie că relaţiile dintre Marta şi Haničinec, departe de a înceta, continuă.

Poate că atunci o adusese de la Týn.

Odată avusese o discuţie cu Marta. Asta se întîmplase după ce Eva îl vizitase pe Ondřej la fermă.

Nu o bîrfise pe Eva, nu o vorbise de rău. Spusese numai că Eva nu se potrivea cu el, că ea era aşa cum este şi că el are cu totul alt caracter.

Făcuse atunci o apreciere care o pusese pe gînduri pe Marta. „De multe ori omul, îi spusese Martei, face prostii care cu greu mai pot fi reparate.“

Se gîndea la faptul că voise cîndva să se însoare cu Eva.

Pe atunci i se păruse că Marta a rămas pe gînduri.

De aceea o liniştise, spunîndu-i : „Eva ar fi cu mine la fel de nefericită cum aş fi eu cu ea“. Marta a rămas însă mai departe pe gînduri.

Acum îşi dădea seama : Marta se gîndea la Haničinec şi la soţia lui.

Luă din nou cheia şi începu să strîngă piuliţele. Lucra repede şi cîteva clipe nu se mai gîndi la nimic. Apoi îşi zise că se va întîlni din nou cu Marta şi că va fi nevoit să vorbească cu ea. Il va întîlni desigur şi pe Haničinec. Faţă de el avea de pe-acum un resentiment penibil.

In clipa aceea Standa intră în magazie. Ondřej se întunecă imediat la faţă, deoarece după Standa intră în magazie şi Jana.

— Ce ai, Ondřo ?

— Ce, încă nu te-ai dus la culcare ?

Se făcu că nu-l aude. Decît să recunoască faptul că lui Ondřej puţin îi păsa de ea, prefera să se prefacă că nu înţelege. Se apropie de el şi mai mult, privindu-i stăruitor mîinile, în timp ce el nu-i vedea decît picioarele.

— Ai luat tabletele de *Veralgin* ? Iţi mai aduc două.

— Păstrează-ţi-le !

Se îndreptă de şale, îi întoarse spatele şi luă din mîna lui Standa chibriturile. Scăpără şi-şi

aprinse țigara. Îi dădu și lui Standa o țigară. Acesta o luă. De fapt, strica orzul pe gîște. Standa nu trăgea fumul în piept, ci îl ținea numai în gură, apoi îi dădea drumul. Uneori îi dădea drumul pe nas, dar după o asemenea performanță îl podideau lacrimile. De data aceasta, trase un fum în piept. Se înecă, începu să tușească și se înroși ca un rac. Jana izbucni în rîs, dar redeveni curînd serioasă.

— De ce îi dai să fumeze ?

Nu răspunse nimic, luă puțină vaselină pe deget și o introduse în cutia de ungere a unei piese. Apăsa vaselina, ca să ajungă la ax.

— Țigările *Partizan* sînt tari ale naibii. Cînd fumez țigări *Lipa* n-am nimic, dar astea... se plînse Standa și începu din nou să tușească.

— Ondřo, iei tabletele ?

— Nu.

— Așadar, nu vrei ?

— Nuuu !

În clipa aceea, Opluštil vîrî capul pe ușa magaziei.

— I-ați spus lui Varga, am auzit, că mîine dimineață ne înhămăm la cositori...

Ondřej se îndreptă de spate și își șterse de pantaloni degetele pline de vaselină.

— Da, ne înhămăm.

— Să știți că secerătoarea albastră are dinții rupți.

— Păi, schimbați-i !

— Cînd ?

Opluštil își ștergea mereu ochii cu degetele butucănoase și clipea într-una. Suferea de conjunctivită cronică și de cele mai multe ori era greu să deosebești dacă albul ochilor îi era înroșit din cauza bolii sau a alcoolului. Umbla însă tot timpul încruntat de parcă i s-ar fi înecat corăbiile.

— După ce-o să fim gata cu asta, zise Ondřej, o s-o tragem la lumină și...

— De-aia îmi arde mie acu, s-o gîdil ! Pentru orele alea suplimentare pe care ni le scrieți !

Se priviră în ochi. Ondřej știa că starea de război dintre el și căruțași continua. Dar acum n-avea chef de ceartă și nici să-și bată limba-n gură degeaba.

— O să vă apucați de lucru mîine dimineață.

— Atunci o s-o pornim după-masă, hotărî Opluštil.

Ondřej se aprinse :

— O să ieșiți mîine dimineață ! Pînă atunci va fi gata.

Îi dădea astfel să înțeleagă că se va ocupa personal de repararea mașinii. Se gîndi ca, mai întîi, să se ducă în grajdul de vară și să vadă ce dinți lipsesc.

— Ei... dacă n-aveți altceva de făcut... Cum vreți. Fie...

Rîsul lui Opluštil răsună pînă în mijlocul curții. Dar el nu se mai vedea, deoarece între timp pogorîse noaptea albastră.

„Își bat joc de mine", își zise în gînd Ondřej.

— Își bat joc de dumneata, spuse cu voce tare Jana.

Îl miră că se gîndise la același lucru, dar îndată se supără, văzînd cît e de obraznică.

— Ai grijă de învățătură, să nu cazi la examen, puștoaico!

Jana se așezase pe ladă și-și bălăbănea picioarele.

— Hai, du-te la culcare! Du-te!

— Da de ce să mă duc... puștiule? i-o întoarse ea și se strîmbă la el.

Rostise ultimul cuvînt atît de ironic încît Ondřej ar fi avut poftă s-o ia la palme. Dacă ar fi făcut așa ceva, n-ar fi socotit că a comis o greșeală, ci ar fi putut să ceară un spor de salariu pentru activitate pedagogică.

— Ondřo, fii cu ochii în patru! îl preveni pe neașteptate Jana cu seriozitate.

Nu s-ar fi așteptat la un ton atît de serios din partea ei. Auzise același lucru și de la Marta. O privi pe Jana, dar zări fața Martei. Magazia, cositoarea, Standa și Jana dispăruseră. Chipul Martei stărui dureros în mintea lui.

— Ondřo, vrei să mai iei un *Veralgin?*

— Ești încă aici?

Jana ridică din umeri și începu să vorbească pe nas:

— Cum vrei, dar să știi că am avut multă bătaie de cap pînă l-am găsit. Noi nu mai avem. Am fost și la Cimler.

Tăcu o clipă. Ondřej tresări la auzul acestui nume, dar continuă să n-o ia în seamă, ca pînă atunci.

— Marta a... venit, zise Jana cu un anumit ton. Știi că Haničinec dă divorț?

El înălță capul. Jana se înroșise, dar îl privea malițios, așa cum privesc femeile cînd au prilejul să se răzbune. Cum îi zări zîmbetul ironic, își dădu seama că-i cunoaște taina. Se prea poate c-o și comentează în gînd. Întotdeauna îl enervau oamenii care își vîră nasul în problemele altora. Și-apoi, era limpede că taina pe care-o știa Jana acum va rămîne curînd tot atît de secretă ca și cînd ar fi făcut o declarație publică la radio. I se adresă supărat:

— Ți-am spus să te duci la culcare.

— De ce? întrebă ea din nou.

— Aici n-ai ce face, răspunse el cu naivitate, căci Jana era la fermă ca la ea acasă.

— Ei... tovarășe? îi ironiză îndată Jana tonul oficial.

Se îndreptă spre ea. Nu știa cum arată, dar pesemne că luase o mină amenințătoare, deoarece pe fața Janei se oglindi o umbră de teamă. Dădu înapoi cîțiva pași:

— Ce-i cu tine, Ondřo?

— Ieși afară! strigă el, arătîndu-i ușa magaziei. Imediat!

— Ondřo!

— Ieși pînă nu te plesnesc!

Aceste cuvinte ofensară femeia din Jana.

— Nu ajungi tu să plesnești pe nimeni, auzi?

— Nu înțelegi odată?

Se repezi la ea. Jana se întoarse și o rupse la fugă. Femeia dispăruse, în locul ei rămînînd Honza cea obraznică. O auzi tropăind pe pietrele caldarîmului.

Ondřej se întoarse spre Standa, care urmărise întreaga scenă. Acesta își coborî privirea amu-

zată. Ondřej avu impresia că și el îi cunoștea taina. „Îngrozitor! Mîine s-ar putea să apară niște afișe pe care să scrie că sînt un măgar și jumătate. O să mă arate lumea cu degetul."

E foarte posibil, își zise, ca legătura dintre Haničinec și Marta să nu fie un secret pentru unii oameni. Poate că cei informați au urmărit cu interes evoluția lucrurilor. În clipa aceea Ondřej avu senzația că se află vîrît pînă peste cap în toată dandanaua asta. Avea o aversiune profundă față de popularitatea de acest soi. O să ajungă un subiect de bîrfeală. Sistemul nervos, ca oricare alt dispozitiv de acest gen, are o limită maximă de rezistență. Această limită fusese, în cazul lui Ondřej, depășită. Începu să acționeze spontan, adică fără să gîndească. Se întoarse brusc și ieși din magazie.

— Ondřej, să ung tractorul?

— Du-te la naiba!

Văzînd cum stau lucrurile, Standa nu-i mai puse nici o întrebare.

În sfîrșit, Ondřej se aprinse și împotriva Martei. Pentru prima dată de cînd citise scrisoarea ei îi adresa cîteva vorbe urîte. Străbătu curtea grăbit, urcă scara și dădu buzna în camera lui. Aprinse lumina și ridică brusc receptorul. I se păru o veșnicie pînă ce obținu legătura telefonică cu poșta. Se auzi ciripind o voce tînără.

— Vă rog să-mi dați legătura cu direcția gospodăriei agricole de stat.

Fu nevoit să aștepte cîteva minute. În sfîrșit, telefonista îl întrebă cu cine vrea să vorbească.

Îi spuse, stăpînindu-se din răsputeri, să nu strige la ea. „Așteptați, tovarășe!" Se scurse o veșnicie pînă ce reveni și-l informă că nu răspunde nimeni la apel. Ondřej își adresă în gînd cîteva vorbe tari. Trebuia să-și închipuie că direcția gospodăriei nu putea introduce pentru el serviciu de noapte la telefon. Știa însă numărul de acasă al directorului Jošt. O rugă pe telefonistă să-i dea legătura cu acesta. Așteptă din nou. Nu putea să stea locului — pășea în semicerc pe lîngă perete, în raza permisă de lungimea șnurului de telefon. Sufla în receptor și sunetul i se întorcea șuierînd în ureche. În sfîrșit, auzi vocea soției lui Jošt.

— Da, e acasă. Sîntem la masă. Doriți să-l chem?

Voi să-și ceară scuze pentru vremea nepotrivită la care-l deranjase și să renunțe. Cu toate acestea, o rugă să-l cheme.

— Ei, ce s-a întîmplat? Aici e Jošt.

Ondřej își dădu seama că directorul vorbește cu o gălușcă în gură. Aceasta îl mai liniști. Ar fi preferat să închidă telefonul și să iasă din odaie în vîrful picioarelor. Dar își aminti că-i spusese soției lui Jošt cine e la telefon.

— Cine e acolo? Aici e Jošt!

— Aici... Hurka... Eu sînt...

Asuda, aruncînd priviri spre tavan. În minte se cățăra pe niște scări imaginare.

— Ondřa?

— Da. Bună seara.

— Ce este?

— M-aş... m-aş duce la Klivárka. Aşa cum aţi spus.

Cuvintele ţişniseră ca un dop dintr-o sticlă. După ce le rosti, se simţi uşurat. Prea curînd însă.

— Unde să te duci? Alo...

Pentru a doua oară vru să pună jos receptorul sau să spargă cutia telefonului.

— M-aş... m-aş duce la Kli-váá-rkaa! răcni el în receptor, pentru ca Jošt să-l audă.

Telefonul avu însă în momentul acela o undă de audiţie clară. Timpanul lui Jošt fusese probabil pus la încercare, aşa că spuse enervat:

— La naiba, ce urli aşa în aparat?

Şi vocea lui se auzi atît de aproape încît Ondřej se temu să nu-i vadă capul apărînd din receptor. Vlăguit, căută să-şi recapete răsuflarea şi, mai ales, să-şi adune gîndurile, făcînd tot felul de strîmbături la aparat. Cînd se va întrebuinţa pe scară largă televiziunea telefonică, din pricina strîmbăturilor şi gesturilor lor jignitoare, mulţi vor fi daţi în judecată pentru injurii.

— Aş vrea să mă duc... la Klivárka, repetă el.

La capătul celălalt al firului se aşternu pentru o clipă liniştea. Ondřej se întrebă dacă nu cumva Jošt se dusese la culcare. Nu se dusese.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă acesta intrigat.

— Nu s-a întîmplat nimic.

Acum o să se apuce să i se spovedească şi lui! Asta ar mai lipsi!

— Te-ai hotărît aşa, pe nepusă masă? (Jošt pesemne că-şi drese vocea, căci în receptor se

auzi un zgomot asemănător cu cel al unei mobile mutate din loc.) Hai, dă-i drumul, spune, ce s-a întîmplat?

Ondřej tăcu.

— Mă auzi?

Răspunse în şoaptă că-l aude foarte rău.

— Într-una din zilele astea am să trec pe la dumneata.

— Dacă s-ar putea, cît mai curînd.

— Să văd.

— Bine.

— Mai vrei ceva?

— Nimic. Noapte bună. Aş dori doar să plec cît mai repede.

Acum însă firul era încărcat.

— Ce? strigă Jošt.

Firul era plin de şuierături şi scîrţîieli de parcă s-ar fi vărsat nisip pe un acoperiş de tablă.

— Nimic. Noapte bună.

Închise aparatul. Era obosit. I se învîrtea capul. Se aşeză pe pat. Îşi aprinse din nou ţigara care între timp i se stinsese. Şi-o aprinse de trei ori pînă îşi dădu seama că în hîrtie era o rădăcină de tutun. O curăţă cu unghia şi strică ţigara. Îşi aprinse alta. Se întinse pe pat şi trase fumul în piept cu nesaţ.

Sună telefonul. Sunetul avea rezonanţa plăcută a unor clopoţei peste care cădea un ciocănel. N-avea chef să se scoale. În sfîrşit, ridică totuşi receptorul. În urechi îi răsunară strigătele lui Jošt.

— Nu ştiu, zău, la naiba, ce-i azi cu telefonul ăsta! Ptiu, ce mai telefoniste!

Ondřej se gîndi că s-ar putea ca telefonista cu voce de privighetoare să fie copleșită de treabă.

— Ce-ai zis, Ondřej ?

După cîte își amintea, îi spusese „noapte bună“. Acum ar fi fost însă lipsit de tact să repete acele cuvinte, mai ales că Jošt se zbătuse atîta pînă reușise să obțină din nou legătura. Spuse din nou că ar fi bine să vină cît mai curînd, chiar a doua zi, dacă s-ar putea. Jošt fu vădit dezamăgit.

— Am să văd, răspunse el, și de data aceasta trînti receptorul de parcă ar fi vrut să distrugă întreaga centrală telefonică.

Ondřej fumă țigara pînă la capăt, întins pe spate. Îi era foame. O foame în toată regula. Se îndreptă spre raftul unde își ținea proviziile. Găsi o bucată de pîine și o cutie de conserve de gulaș, cu etichetă ungurească. La Cimler îl aștepta cina, dar nu s-ar mai fi dus acolo să fi crăpat de foame.

Apucă cu atenție șnurul reșoului în locul unde se mai păstra izolația și îl introduse în priză. Desfăcu cutia de conserve și încălzi gulașul într-o crăticioară. Apoi umplu cana de tablă cu apă și o puse să fiarbă. Ondřej opărea ceaiul : îl punea în cană și turna peste el apă fiartă, așteptînd ca apa să se coloreze și frunzulițele să se așeze pe fundul ceștii. Operația dura de fiecare dată cîteva minute. De data aceasta, sorbi din ceai îndată ce turnă apa. Frunzulițele de ceai i se opriră între dinți. Le scuipă cît colo.

Întinse mîna și dădu drumul la radio. Avea un aparat mic „Talisman“, cu scală circulară. Se transmitea muzică. Ondřej ședea pe scaun, cu picioarele întinse, și mișca din maxilare. Încăperea era tristă ca și sufletul lui. Singurul lucru care nu-l mai supăra erau ciorapii cu dungi verzi care i se uscaseră pe picior, fapt de care se convinse pipăindu-i. Trecu o bucată de vreme, pe care o petrecu mîncînd și privind zborul musculițelor în jurul becului. În curte răsună vocea țiganului Tancoš.

— Don' administrator !

— Da.

Ondřej se ridică și se îndreptă spre fereastră.

— Ce e, Tancoš ?

— Mergeți la vacă ?

— Da.

— O să fiți naș. Îl fată în noaptea asta.

— Viu îndată.

— Aveți timp destul. De abia s-a culcat. Durează vreo trei ceasuri.

— Bine, Tancoš.

Îi era drag omul ăsta. Nu trăncănea și te puteai bizui pe el. Nu bea și nu fura. Era unul din oamenii de nădejde ai fermei de la Hurka.

Mai schimbară cîteva cuvinte despre vacă. Pe urmă, Tancoš plecă, Ondřej își mai aprinse o țigară. Se apropie de robinet și bău apă. Își șterse gura cu dosul mîinii și ieși pe coridor. Răsuci cheia în broască, dar se întoarse, stinse lumina și încuie din nou. Cheia o ascunse într-o crăpătură din zid. Era un ascunziș sigur. Poate că timp de veacuri cei care locuiseră acolo ascunseseră

cheia în același loc. Coborî scările pe întuneric, pipăind pereții cu mîna. Cînd ajunse la cotitura scării, zări o fîșie de lumină din curte. Coborî fără a mai pipăi peretele.

În curte privi cerul din obișnuință. Nu se vedea lucind nici o stea. O noapte oarbă și înăbușitoare pogorîse peste tot ținutul acela de la frontieră. Și în magazie era întuneric. Standa stinsese lumina și plecase. Nu trebuia să fi vorbit cu el așa. Dădu din mînă a lehamite. Și la Țigară era întuneric. Acesta stătea mai totdeauna de pază, după ce-și bea cele două halbe obișnuite. Peste zidul înalt pătrundeau licăririle luminilor din sat.

Se auzeau zgomotele surde ale animalelor din grajd. Tropăia un cal. Îl recunoscu. Se simțea ca acasă, atunci cînd tatăl lui stingea peste tot lumina și toată casa se cufunda în somn. Uneori sărea din pat și, ascuns între mușcatele de pe pervazul ferestrei, asculta tropăitul animalelor din grajd.

Deodată, își dădu seama că viața în casa părintească avusese farmecul ei. Se miră că de-abia acum se treziseră în el, atît de vii, acele amintiri.

Păși hotărît printre urzici și porni spre Hurka. Era timp destul. La fermă nu mai avea astîmpăr. Mergea pe lîngă zidul lung și alb. Ecoul îi întorcea zgomotul pașilor. Drumul răsuna sub tălpile pantofilor ca și cînd noaptea ar fi fost o tobă mare, iar el ar fi călcat pe membrana ei întinsă.

5

Nocturnă

Femeile ascultau niște caraghioslîcuri la radio. Cimler își dezbrăcă haina în săliță. Ondřej se afla în spatele lui, la doi pași. Își zări o jumătate de față în oglinda de perete. Oglinda îi arăta un ten verde, crud ca iarba din pădure. Privirea lui era tot atît de vioaie ca și aceea a unui băietan care, prins că fură pere, își așteaptă pedeapsa. Din nou întîmplarea fusese mai puternică decît el. Trecînd pe lîngă școală, zărise pe șosea, la vreo optzeci de metri distanță, un grup de tineri. Printre ei se vedea și cămașa lui Standa (era cu neputință să n-o vezi) și răsuna vocea Janei (era cu neputință să n-o auzi). De aceea coti într-o ulicioară laterală, una din ulicioarele acelea mici și înguste, nelipsite în fiecare sat. Pășea fără zgomot, ca și cînd ar fi avut pantofi cu crep, fiindcă ulicioara, ca toate ulicioarele de acest fel, era năpădită de iarbă. În asemenea ulicioare pînă și întunericul e mai puțin dens. Uneori răsună în ele și zgomot de palme, atunci cînd oamenii au de aranjat anumite socoteli între ei.

Ondřej nu-și făcuse un plan rău : să ocolească prin ulicioară o bucată din șosea, apoi să iasă din nou în șosea, după ce va fi lăsat tineretul acela gălăgios departe în urmă. Tocmai cînd se felicita în gînd pentru promptitudinea cu care rezolvase problema, ajunse din urmă pe cineva care mergea și el pe ulicioară. Era o întîlnire neplăcută în bezna aceea, mai ales cînd observă că acel cineva era un bărbat. O clipă după aceea, cînd își dădu seama că bărbatul în cauză nu era altul decît Cimler, se gîndi că ar prefera totuși să se întoarcă pe șosea. Dar Cimler îl recunoscuse. Se salutară, schimbară cîteva vorbe și porniră mai departe pe ulicioară, unul după celălalt. De dincolo de garduri adiau miresmele livezilor. Ondřej era mînios, ocărînd în gînd cu aprindere. Colac peste pupăză, cînd ieșiră la șosea, dădu cu ochii de grupul de tineri care între timp se deplasase și el. Acum se aflau chiar în fața lui. Tinerii îl salutară pe Cimler. Și pe Ondřej îl salutară cîțiva. Jana începu să rîdă, apoi le spuse ceva cu glas scăzut și întregul grup izbucni în hohote de rîs. Ondřej grăbi pasul, bucuros acum că era cu Cimler și că avea cu cine să stea de vorbă. Deodată, Cimler își aduse aminte — deși Ondřej se ruga tot timpul în gînd să nu-și aducă aminte — că Ondřej încă n-a cinat. Nu acceptă nici o explicație. Stărui cu încăpățînare : „Tocmai azi, cînd avem o mîncare atît de bună ?" Îl luă pe Ondřej de braț și acesta își dădu seama că a pierdut partida. Cînd ajunseră în fața căsuței atît de cunoscute, Ondřej, cu toată dragostea lui pentru Marta, speriat la

gîndul c-ar putea-o întîlni, dori ca aceasta să zacă bolnavă de gripă sau să doarmă adînc după extragerea unei măsele.

De după ușă ajunse pînă la el rîsul Martei. Rîdea ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Ondřej simți o împunsătură în inimă. Aproape în același timp, la radio se auziră aplauze și vocea nefiresc de vioaie a crainicului.

Cimler își schimbă haina. Ondřej se dădu hotărît înapoi și îi făcu loc, pentru a nu fi nevoit să intre cel dintîi în bucătărie. Privind cu coada ochiului peste capul lui Cimler, o zări pe Marta la masă. Imediat însă trase capul înapoi, ascunzîndu-se după Cimler, ca un submarin care își cufundă periscopul. Marta zîmbea. Zîmbetul stărui pe fața ei o fracțiune de secundă înainte de a-l zări pe Ondřej. Apoi, încet-încet, trăsăturile i se destinseră, ochii și buzele ei deveniră serioase ; era limpede, însă, că pînă atunci se distrase destul de bine.

Și simțămintele cele mai profunde se sting dacă sînt disprețuite. Ondřej părea aproape convins că e martorul unei crime împotriva umanității. Nu știa nici el ce-ar fi trebuit să facă Marta ca să se simtă mulțumit : să stea într-o rochie neagră de mătase sau să plîngă cu hohote și să arate ca după o anghină cronică cu complicații. În orice caz, nu trebuia să asculte anecdote născocite de tot felul de pierde-vară. În afară de asta, părea mulțumită, ca după o cină bună. „Sau ca înainte de nuntă", își zise el. Dădu bună seara foarte politicos. Bănui că Marta zîmbește ca totdeauna cînd îl vede intrînd. Adevărul e că

i-ar fi plăcut să ia o mască tragică, să se vadă cît rău i-a făcut. Marta se sculă de la masă și răspunse : „Bună seara, Ondřo". Păși spre bufet, întinse mîna și întoarse butonul aparatului de radio. Imediat însă se auzi vocea bătrînei Cimlerova :

— De ce nu-l lași deschis ? E drăguț.

Astfel, plăcutul program al veseliei silite continuă.

Ondřej stătea la masă, simțind cum îl trec toate sudorile. Spuse și el cîteva generalități. Deși nu-i era foame, aproape că aștepta cina cu nerăbdare. Una dintre cunoscutele minuni ale lumii e și aceea că un om de-o înălțime medie se poate ascunde destul de ușor după farfurie. Din farfuria lui se ridica mirosul gulașului. Intr-o anumită măsură se simțea plictisit de el, ca de tot ceea ce se repetă. Dar gulașul acesta avea alt gust decît cel din cutiile de conserve, care era atît de vechi încît prinsese mirosul tablei. Era un adevărat gulaș de casă. Mirosea puțin a usturoi, a chimen, avea aroma foii de dafin. Deasupra plutea în grăsime roșul purpuriu al boielii de ardei.

Ondřej se aplecă spre farfurie și încercă să se gîndească la gulaș, ca să nu se gîndească la altceva. Se pricepea de minune să aprecieze gulașurile. Gulașul este o mîncare studențească. Avea destulă experiență în această materie ca să poată întocmi o lucrare de dizertație. Uneori nu se mai ducea la cantină, aruncîndu-se în brațele aventuroase ale mîncării restaurantelor și cantinelor-restaurant. Gulașul era întotdeauna mai ieftin

decît friptura de porc cu varză, fiind și mai consistent. Raționamentul economic era următorul : putea să mănînce o porție de gulaș, plus patru găluște, plus trei cornuri. Ștergea bine farfuria și se sătura. Își aminti de gulașurile pe care le mîncase pînă atunci. Și le amintea și pe cele cleioase și minunatele gulașuri care îi rămăseseră întipărite în minte asemenea unei date istorice importante. Ținea minte locurile unde le mîncase și, vag, își amintea și gustul lor.

Mîncă repede, ca și cînd s-ar fi întors vremurile cantinei studențești, cînd în spatele lui stătea întotdeauna careva cu farfuria plină de sos, așteptîndu-și rîndul să se așeze la masă. Bău berea de Budějovice și, cînd ridică din nou privirea, văzu că Marta urmărește programul de radio. Își dădu seama cu părere de rău că, copleșit de tristețe, mîncase prea repede și prea cu poftă. Sorbi băutura amară și amărăciunea rămase în el. Ar fi trebuit să-i facă reproșuri de față cu părinții ei, s-o condamne. Ca să știe și ei ce comoară de fată au ! Și dacă știu, să afle că și el o știe. Alungă repede gîndul acesta. Cu primul prilej, însă, îi va cere socoteală. Administratorii sînt de obicei grosolani. De ce n-ar fi și el la fel ? De ce nu și-ar ușura sufletul rostind cuvinte care de cînd lumea îl ușurează pe om ? Dar iată că Marta încetă să zîmbească, depărtîndu-se de radio, și-l privi cu seriozitate drept în ochi. Hotărîrea lui dispăru cu desăvîrșire, ca și cînd nici n-ar fi existat. Il întrebă dacă i-a plăcut gulașul. Atîta vorbărie în jurul unui gulaș ! Mai spuse că ea l-a gătit, după ce s-a întors de la Týn. Proba-

bil că acolo cumpărase carnea și o adusese cu mașina lui Haničinec la carieră, de unde venise cu bicicleta. Deodată i se făcu greață de gulaș. Se sculă și-și luă rămas bun, spunînd că e grăbit să vadă grajdurile de vară. Nu dorea ca Marta să-l conducă pînă la poartă. Bineînțeles că îl conduse. Întotdeauna se întîmpla ceea ce nu dorea să se întîmple. Dar în clipa în care ea închise ușa și rămaseră singuri în curte simți că se clatină. Nu mai putea să rostească o silabă. Începu ea :

— Ondřej, am vorbit cu Karel despre drumul acela.

Îl veni să pufnească disprețuitor, să geamă de durere și să-i amintească o zicală caraghioasă pe care-o auzise în copilărie și în care figura acest nume.

— Da ? întrebă.

— Ar trebui să dea aprobarea regiunea și n-o va da. Sau Praga, ceea ce e problematic.

Să-l mai lase în pace cu deșteptul ăla de Haničinec și cu vorbăria lui ! Acum făcea pe sfioasa. Licăririle stelelor se îmbinau cu lumina becului de 200 de volți de pe stîlpul din apropiere și cu strălucirea ferestrelor casei Cimler. Lumina îi învăluia obrazul, iar el simțea iarăși un nod în gît, greu cît cine știe cîte kilograme de plumb. Întrebă anevoie de ce răspunsul de la Praga pare atît de problematic. Îi spuse ceva despre investiții, despre plan.

— Aha.

— A spus că mîine îți dă un telefon.

— Am vrut și eu să-i telefonez.

Nici un cuvînt despre faptul că-l căutase. De altfel, după-amiaza din ziua aceea era tot atît de departe de acea noapte, ca vremea dinainte și de după potop. Bineînțeles, nu scăpă de ceea ce ar fi vrut îndeosebi să scape.

— Ondřej, spuse ea cu glas scăzut și-l privi cu duioșie. (Știa dinainte ce va urma.) Ondřej... repetă ea. Nu te superi ?

Și îl luă de mîini. Avea impresia că se află legat la stîlpul de tortură. Și simți toate plăcerile omului din evul mediu torturat de inchiziție.

— De ce... m-aș supăra ? răspunse cu o voce nefirească, așa cum, în locul lui, ar fi răspuns o sută de milioane de bărbați.

— N-am știut cum... ai să primești... Am crezut că... o să te superi.

Simțea cum îl schingiuiesc divinele unelte ale cucernicilor iezuiți : scripetele, cleștele pentru smulgerea degetelor, fierul roșu și alte ustensile ale misionarilor. Era înnebunitor !

— Mă rog ! De ce... să mă supăr ?

Ar fi vrut să moară pe loc. Tonul cu care spusese cuvintele acestea o îmbărbătară pe Marta. Nu făcea parte dintre femeile cărora le place ca bărbații să sufere pentru ele.

— Ești un om bun... Ondřo.

„Nu sînt bun, începu el să se dojenească în gînd. Sînt un prost și jumătate ! Un idiot ! Sînt o ființă atît de caraghioasă încît nici nu merit certificatul de maturitate.“ Îi ținea mîinile între ale ei, iar el i le lăsa, țeapăn ca un stîlp, pe care ar fi putut să fie legați trandafirii pentru iarnă. În sfîrșit, își luă rămas bun și plecă repede, de parcă s-ar fi grăbit să prindă trenul.

Apoi, cînd se îndepărtă și văzu că Marta stă încă la poartă uitîndu-se după el, simți că-i vuiește capul, ca și cînd într-adevăr ar fi mers cu trenul acela, ca și cînd s-ar fi aflat pe-o platformă deschisă și trenul ar fi trecut vuind prin tunelul lung de la Blansko, și toate zgomotele acelea ale șinelor, ale frînelor, șuieratul aburilor și scîrțîitul ferestrelor i-ar fi pătruns în creier, s-ar fi îngrămădit în el cu o presiune de opt mii de atmosfere, fiind absolut clar că craniul îi va exploda ca un tub de oxigen supraîncărcat. Trecu prin toate aceste stări sufletești prea puțin moderne pentru epoca noastră modernă — o dovadă a faptului că, în ciuda mecanizării, colectivizării și atomizării, lumea simțămintelor a rămas în urmă, fiind încă primitivă.

Mergea atît de îngîndurat încît zări șuvoiul de apă abia după ce zbură prin fața lui și căzu pleoscăind pe șosea. Întoarse privirile spre stînga, deoarece din direcția aceea auzise șuieratul apei. În dreptunghiul galben al ușii deschise stătea Jana Musilková, în mînă cu ligheanul gol. Începu să rîdă cînd își dădu seama ce era să se întîmple și mai ales cui.

— Îmi pare foarte rău că nu te-am făcut ciuciulete.

Era desculță și avea doar furoul pe ea. Nu părea să se sinchisească de asta. La urma urmei, în costum de baie era și mai dezbrăcată.

— Să-ți pară bine că n-ai reușit, zise el amenințător.

— Ce mi-ai fi făcut ? izbucni ea din nou în rîs.

Ondřej se opri.

— Ai fi văzut tu !

Jana nu era prea grăbită să închidă ușa. Ondřej o privi și își spuse îngrozit : „Ce prost crescută ! De mirare că nu se dezbracă de-a binelea în lumina aceea !" Preferă să nu-și pună problema dacă într-un asemenea caz s-ar fi dus sau nu s-o spună părinților. Dar și așa era îngrozitor ! Și cum făcea pe moralistul, în cursul unei fracțiuni de secundă îi crescu o barbă lungă pînă la brîu. Și fața lui începu să semene cu mutra de maimuță a unui preot romano-catolic care a trăit ani de-a rîndul în concubinaj secret cu o învățătoare grasă și în tot timpul acesta a predicat despre curățenia trupească a mucenicilor și despre neprihănirea sfintei fecioare Maria. Scîrbit de sine însuși, o întrebă pe Jana :

— Taică-tu e acasă ?

— Nu. E la cîrciumă.

— Aha.

— Unde tot stai cu ligheanul ăla, hei ? strigă din casă Musilková.

Ondřej se retrase în întuneric. De abia acum își dădea seama ce caraghios era. Și, de asemenea, ce abject. În timp ce-o privise din întuneric pe Jana, tristețea apăsătoare din suflet îi dispăruse fără urme. FETELE ASTEA SÎNT ATÎT DE PROASTE ÎNCÎT AR PUTEA S-O PAȚEASCĂ ODATĂ.

Încă o sută sau o sută cincizeci de metri și ieșea din Hurka. Dar deodată își zise că n-are nici un chef să rămînă singur în mijlocul întunericului, care iscă tot felul de gînduri. În afară de aceasta, mai dispunea de o oră liberă. Se

opri în fața cîrciumii. De acolo ieșea o lumină prietenoasă. Își aminti că Musilek e înăuntru și se gîndi că ar fi bine să se sfătuiască cu el ce-ar trebui să facă sfatul popular în privința drumului. Acesta nu era însă decît un pretext prin care voia să se înșele pe sine însuși, lucru de care își dădu bine seama. Voia, pur și simplu, să intre în cîrciumă. Numai că acolo va da nu numai de Musilek, ci și de Pavera, de Varga și Opluštil. Și, firește, și de Čapová, gestionara cîrciumii. Ea însă nu i se mai părea acum o piedică. Poate fiindcă era singur, fiindcă stătea în mijlocul șoselei pustii și avea înaintea lui noaptea, iar în suflet un poligon pentru arme termonucleare.

Își spuse, însă, că nu va intra în cîrciumă. Pe scurt, își impuse acest lucru. Cînd ajunse, însă, la ultima căsuță de pe marginea drumului care ducea spre cariera de piatră, se întoarse brusc într-un călcîi și porni cu pași repezi înapoi spre cîrciumă. Pe cele două scări care duceau înăuntru încercă, fără succes însă, să-și încheie gulerul cămășii. Nu știa cînd i se îngroșase gîtul, așa peste noapte. De multă vreme, însă, nu mai reușea să-și încheie gulerul la nici o cămașă. Intră așadar cu gulerul descheiat și cu zîmbetul acela încrezut pe buze cu care se intră de obicei în cîrciumă. Începu să clipească repede din cauza norului de fum. Un miros de bere stătută îi gîdilă nările.

Încă din prag, îl izbi în urechi continuarea programului distractiv de la radio, al cărui început îl părăsise cu un sentiment de ușurare la

Cimler. Crainicul tocmai anunța că va cînta „cunoscutul și preferatul..." Ondřej îi cunoștea numele. Îl poreclise în gînd „cofetarul", deoarece cînta întotdeauna tot felul de dulcegării lipsite de orice legătură cu viața. Din fericire, aparatul de radio din cîrciumă transmitea mai mult paraziți, astfel încît programul fu suportabil.

Era o cîrciumioară care nu se deosebea cu nimic de multe altele din regiunea de frontieră: local mizer, dar vînzarea mergea strună. Pe pereți erau lipite din belșug afișe antialcoolice, avînd ca temă accidentele de circulație. Versurile erau o ilustrare vie a limbii circularelor serviciului de circulație al miliției. Dar rolul principal al acestor afișe era acela de-a ține loc de tapete. În dosul lor cădea tencuiala. Pe pereți mai era și un tablou: un luminiș de pădure în culori țipătoare, în luminiș un cerb și după un stejar un braconier cu trăsăturile unui bandit dement care răpește copiii bogătanilor. Toate acestea într-o ramă de coarne de cerb și lemn ars. „Opera de artă" era la fel de veche ca firma ștearsă a localului. Pe atunci aici se cîntau iodlere, se purtau pantaloni cu bretele și rochii tiroleze, iar oamenii aveau gușî din belșug, deoarece nu beau bere, ci beau din apa locului, care conținea prea puțin iod.

Cea dintîi îl zări Čapová, zîmbi mirată, apoi rosti: „Bună seara". Ondřej o salută cu o înclinare din cap și îndată după aceea îl zări pe Pavera la masa dreptunghiulară. Juca o partidă de cărți cu Opluštil, cu Varga și cu pădurarul

Kilian. Avea ca de obicei cravată pestriță, cămașă bălțată și haină pepit. Se întoarse spre Ondřej. Deodată, Ondřej își dădu seama că nu trebuia să intre în local. Trebuia să se ducă de-a dreptul la Lišanda. Presimți brusc că acolo se pune ceva la cale. Pavera avea o mutră de potlogar. Ondřej aflase despre el că a hoinărit cu bîlciurile, unde umbla cu picioarele desculțe pe tăișul coaselor, înghițea flăcări și lame de bărbierit, ba c-ar fi avut îndeletniciri și mai suspecte. Afirma despre sine însuși c-a fost „intelectual". Afirmația se baza pe faptul că vorbea limba „literară" a celor din circuri. Pe scurt: era unul din aceia cărora era de ajuns să le vezi, în locul autobiografiei, fotografia, ca să-ți dai seama de îndată cu cine ai de-a face.

Ondřej ghici că atunci cînd va trece pe lîngă masa lor vor amuți. Nu fu deci mirat de loc cînd lucrurile se petrecură întocmai.

Opluštil duse mîna la șapcă. Ondřej dădu din cap drept răspuns. Varga se făcu că nu-l vede. Numai Kilian mormăi ceva în chip de salut. In clipa aceea, de la altă masă se ridică Musilek, care ședea acolo împreună cu un muncitor de la carieră. Ondřej se apropie de ei și îi salută. Își strînseră mîinile. Ondřej făcu cunoștință și cu muncitorul de la masă. După obișnuitele întrebări: „Unde te duci? De unde vii? Unde ai fost? și Ce-ai de gînd?", Musilek o rugă pe Čapová să mai aducă bere. Și ca și cînd ar fi executat un consemn militar — ordinele deosebit de importante se repetă — ridică spre Čapová

trei degete. Čapová dădu din cap afirmativ și-și desprinse privirile din ceafa lui Ondřej.

La masa lor se mai așeză un muncitor de la carieră, după care veni pe trei cărări și Țigară, aducîndu-și o farfurioară murdară și un păhărel înalt cu rom. Pînă atunci făcuse pe chibițul pe lîngă cei care jucau cărți. Convorbirea se învîrtea în jurul comisiei care venise după-amiază. Ondřej își dădu seama cu mirare că nu era nevoie de prea multe explicații. Sătenii înțelegeau foarte bine că ferma are nevoie de Lišanda. Spuneau însă și că schimbarea frontului de înaintare la carieră ar costa o mulțime de bani. Ar trebui mutată întreaga linie pentru vagonete, rampele, șinele care duceau spre concasoare. Musilek privea lucrurile strict politic, afirmînd că Haničinec, ca om „care nu-i căzut în cap", „cu glagorie", ar trebui să aibă în vedere interesele comunei și nu „pietrăria". Intoarse astfel pe toate fețele chestiunea, repetînd de nenumărate ori numele acela pe care Ondřej dorea atît de mult să-l audă încît și-ar fi astupat urechile, preferînd să contemple păhărelul cu rom al lui Țigară. Păhărelul se afla în focarul de lumină al becului și razele dădeau lichidului culoarea opalului, făcîndu-l deosebit de atrăgător. Ondřej înghiți în sec, gîndindu-se că sînt clipe cînd omul luptă din greu cu sine însuși ca să nu se îmbete. Ca și cînd i-ar fi ghicit gîndurile, Țigară începu să bea provocator. Și cum mai bea! Ridica păhărelul ca pe un pocal cu apă vie, închidea ochii, rotunjea gura ca un O și-și țuguia puțin buza de jos, formînd un mic șănțuleț în

care se odihnea buza paharului. Apoi ridica fundul paharului, lăsa capul pe o parte şi bea. În sfîrşit, încremeni, îşi încrucişă privirile spre vîrful nasului, spre interiorul paharului, şi aşteptă ca ultima picătură să se prelingă pe peretele paharului, şerpuind, oprindu-se şi pînă la urmă ajungînd pe vîrful limbii. Abia atunci plescăi. „De ce n-aş bea şi eu un rom ? stărui cîteva clipe în mintea lui Ondřej. N-am mai băut pînă acum. De ce n-aş gusta şi eu măcar o dată ? Dar de ce neapărat rom ? De ce nu o băutură mai ordinară, să zicem şliboviţă". Dar n-apucă să ia o hotărîre. Čapová îi puse în faţă o farfurie mare cu gulaş cafeniu.

Se întoarse speriat spre ea, spunîndu-i că a mîncat şi că n-a comandat nimic. Protestă aprins, cu glas tare, spre hazul celor de la masă. Musilek şi muncitorul aveau şi ei în faţă cîte-o porţie asemănătoare.

— Toţi am mîncat. Gulaşul ăsta nu-l mănînci de foame, ci de plăcere !

Musilek avea pesemne impresia că Ondřej face mofturi numai aşa, de ochii lumii. Ondřej îşi dădu seama, la rîndul lui, că n-are dreptul să strice plăcerea acestui om bun, care îşi dă toată silinţa să-i facă o bucurie. În farfurie era cel puţin o jumătate de kilogram de sos şi cel puţin un sfert de kilogram de carne. Ondřej începu să mănînce fără nici o poftă. Musilek se tot întorcea spre el, încercînd să ghicească dacă-i place. Lui Ondřej îi era dragă faţa lui cu trăsături neregulate, pe care nasul părea că-i luat de la altul şi lipit. În schimb, Musilek avea farmecul omului

de inimă, era respectat în comună şi avea aerul liniştit şi mulţumit al celui care ştie că totul merge cum trebuie. Gulaşul era dulceag. Ondřej se întrebă din ce-o fi făcut.

Musilek şi cei din jurul lui aşteptau cu nerăbdare să spună ceva. Fireşte, nu era un gulaş ca oricare altul ! Čapová aduse o porţie şi celui de-al patrulea comesean, un artificier de la carieră, care se aşezase lîngă ei. Aştepta şi ea.

— Ei, ce e, Ondřej ?

— Hm...

Nu pricepea. Mîncase multe gulaşuri, dar unul ca ăsta niciodată.

— Ce, n-ai mîncat niciodată carne de căprioară ?

Toţi izbucniră în rîs. Musilek subliniase cuvîntul „căprioară". Îşi dădu şi el seama imediat despre ce gulaş era vorba, dar continua să se prefacă că nu ştie. Pînă la urmă îi spuseră „secretul" şi o lăudară pe Čapová — nimeni din raion nu făcea un gulaş ca ea. Čapová stătea în spatele lui Ondřej, se sprijinea cu degetele de speteaza scaunului său, atingîndu-i spinarea.

— Domnul Kubata nu e clientul nostru, spuse ea ca să explice neiniţierea lui Ondřej şi totodată ca un fel de mustrare.

Situaţia era de aşa natură încît Ondřej se socoti obligat să comande vodcă pentru toţi într-o cantitate destul de impresionantă. Dacă-i bal, bal să fie ! Se prefăcu pe deplin absorbit de mîncare şi fiindcă degetele ei îl apăsau tot mai tare, se aplecă înainte, pentru a se desprinde de spătarul scaunului.

Pavera comandă o şliboviţă. Čapová se duse la tejghea, umplu mai întîi păhărelele cu vodcă de Prostějov, le puse pe tavă şi, cu toate că Pavera strigă că vrea odată şliboviţa, îl servi mai întîi pe Ondřej şi grupul de la masa acestuia. Deşi era aşezat cu spatele spre Pavera, Ondřej simţea că acesta e furios. „De ce i-o fi dînd ghes, deşteptul, dacă ei puţin îi pasă de el? În situaţiile acestea bărbaţii dau dovadă de prea puţină demnitate."

Trăgînd această concluzie, se trase puţin înainte cu scaun cu tot şi se pomeni drept în faţa oglinzii, unde o putea vedea pe Čapová la tejghea. Făcea s-o priveşti! Îşi reproşă din nou atitudinea nepăsătoare faţă de ea şi îşi aminti de Marta. Dar nu avea acum timp de asemenea gînduri. Trebuia să termine gulaşul.

Ciocniră cu toţii paharele, ca un fel de bun venit după o lipsă îndelungată. Apoi începură să povestească cine şi unde a văzut un cerb împuşcat. Ţigară spuse ceva şi Pavera strigă la el.

— Un rahat ai văzut, moşule, nu un cerb!

Ondřej înţelese că Pavera nu mai joacă cărţi. Verifică acest lucru prin oglindă. Beau şi se veseleau zgomotos. Pavera vocifera mai tare ca toţi. Glasul lui avea un timbru de sticlă spartă. Lîngă Musilek se mai aşezară cîţiva oameni şi veni din nou vorba despre cariera de piatră şi despre drum. În sfîrşit, Ondřej termină gulaşul. Musilek mai comandă vodcă. Ondřej se văzu nevoit din cînd în cînd să-i cheme la ordine. Se uită la ceas. Era timpul să plece. Îi spuse lui Musilek acest lucru.

— O să fie o noapte rece, zise Musilek.

— Da' de unde! se îndoi Ţigară. Mai curînd vine furtună.

Ondřej ştia că va fi zăpuşeală. Între stele şi pămînt se afla un nor, vîntul încetase, şi bezna stătea nemişcată ca o piftie violetă. Se duse la closet. Acolo mirosea a smoală şi a urină. Cînd se înapoie, lîngă masa dreptunghiulară se împiedică de ceva, dădu din mîini şi, dacă nu s-ar fi apucat de tejghea, fără îndoială că s-ar fi prăvălit cît era de lung.

Se întoarse, zări piciorul întins al lui Pavera şi gura lui mare de broscoi rînjind. Se îndreptă spre el şi acesta sări ca pe arcuri.

— Altă dată ia seama! zise Pavera.

— Cui îi pui tu piedică, mă? îl întrebă Ondřej, pornit pe gîlceavă.

— Eu să pun piedică? Chiar că mi-am găsit cui!

— Ia vezi, ai grijă!

— Nu mai spune!

— Ai mare grijă... ia seama!

Ondřej se întoarse, îndreptîndu-se spre masa unde şedea Musilek. Pavera se socoti învingător şi, ca să-şi încununeze victoria, vru să-l bată protector pe umăr. Dar nu-şi cumpăni bine gestul — îl lovi prea tare şi, pe deasupra, în loc de umăr, îl nimeri după ureche. Ondřej se întoarse, îi văzu mîna întinsă şi intră în acţiune: repezi pumnul şi Pavera ateriză lîngă uşă. Era atît de surprins încît nici nu încercă să se ridice. Se ridicară, în schimb, ceilalţi. Mai întîi, fiindcă voiau să-l vadă pe Pavera; apoi, fiindcă voiau

să se dumirească asupra celor petrecute. Lui Ondřej nu-i venea să creadă că lucrurile se terminaseră atît de repede.

— Altă dată să nu mai ridici mîna asupra cuiva, Pavera!

— Mă... mă, mucosule! urlă el și se repezi la Ondřej să-și ia revanșa.

— Pavera! strigă Čapová cu o voce care poate că-i aducea aminte acestuia de femeile de o sută de kilograme din trecutul lui de scamator.

Se opri și întoarse capul spre crîșmăriță.

— Ce țipi la mine? Ce, eu am început?

— Da, tu ai început! Aici n-o să te bați!

— Altă dată să nu mai ridici mîna asupra cuiva, Pavera! spuse din nou Ondřej, de data aceasta pe-un ton de scuză.

Așa încep pesemne toate încurcăturile — nici nu-ți dai seama cum. „Nu trebuia să fi băut secărică. Dacă mai ridică o dată mîna asupra mea, sînt în stare să-i sparg capul de masa asta", gîndi Ondřej, cuprins de remușcări. Dar Musilek și ceilalți lucrători de la carieră erau acolo. Ei îl ținură locului pe Pavera. Acesta, după ce se asigură că nu se poate elibera din strînsoare, începu să urle și să se smucească, ca să arate cît e de curajos.

— La naiba, primarule, lasă-mă să-l cotonogesc!

— Nu mai urla, Pavera! căuta să-l liniștească Musilek.

— Nu i-a pus piedică, zise Opluštil.

— L-am văzut eu, dacă vreți să știți! spuse Čapová.

— Tu să taci! Ai văzut un rahat! se răsti la ea Pavera.

Čapová se simți jignită pe drept cuvînt și se îndreptă spre el cu ochii scăpărînd de mînie.

— Bădăranule! Plătește și du-te de te culcă! Ești beat! Cu cine-ți închipui că vorbești?

Doi bărbați o ținură în loc. Ondřej se trezi astfel în spatele celorlalți, în afara interesului general.

— Cine-i beat? Eu? Eu sînt beat?

Pavera avea chef de ceartă.

„Eu sînt beat, recunoscu Ondřej în sine, cu oarecare sentimentalism. M-am îmbătat. M-am dat în spectacol. Dar nici el nu trebuia să-mi pună piedică. L-am pus la punct cum se cuvine."

Pavera se uită la el. Calmul cu care Ondřej stătea rezemat de marginea mesei și asista la discuție îl scoase probabil din sărite.

— Dați-mi drumul, praf îl fac!

În urma loviturii, Pavera vorbea cu gura strîmbă, ca și cînd i s-ar fi făcut rezecția maxilarului. Lui Ondřej îi trecu prin minte că omul e cu adevărat fericit numai la vîrsta biberonului și a pudrei de talc. Totul e nebunie.

— Va să zică nu-mi dați drumul? se întoarse Pavera spre Musilek, ca și cum ar fi vrut să-l muște.

— Pavera! ridică Musilek vocea oficial. În calitate de președinte al Comitetului național, îți atrag atenția...

Čapová îi ținu isonul:

— Ai de plată nouăsprezece coroane cincizeci.

— Mai stai, că n-am terminat de băut, spuse Pavera și se duse la masă, unde goli paharul. Apoi se întoarse către Musilek: Te înțeleg, primarule. Loc public, tulburarea liniștei... Cunosc legile, și apoi mai sînt aici și portretele oamenilor de stat. Nu-i nimic, o să-i stîlcesc mutra afară.

Puse pe tejghea două hîrtii de cîte zece coroane, o privi pe Čapová cu ochii unui chiabur viclean înșelat de moșier și, dînd ușa de perete, ieși. Varga și Oplištil se ridicară și ei, părăsind cîrciuma aproape ostentativ. Ondřej mirosi că au pus la cale ceva împotriva lui. Ar fi dorit să poată trimite pe cineva acasă, să-i aducă patul. Apoi se gîndi că n-ar fi neapărat nevoie de pat. Totuși, simțul datoriei fu mai puternic, așa că începu să dea mîna cu toți. Čapová îi propuse să iasă pe ușa din dos, ca nu cumva să... Toți fură de părere că sfatul e bun. Și dacă nu va voi, atunci îl vor însoți toți. Ondřej fu de acord să iasă pe ușa din dos.

Pe coridor își aminti că n-a plătit. Čapová spuse însă să amîne socoteala pe a doua zi. Ondřej se împotrivi. Discutau aproape nas în nas, deoarece locul era strîmt. Îi înțelegea privirile, dar pe sine nu se mai înțelegea. Nu-i era frig. Totuși, dacă ar fi mai stat acolo, s-ar fi găsit cine să-l încălzească. Nu găsi respingător nici faptul că respirația Čapovei avea un iz de cameră neaerisită. Stărui să plătească. Atunci ea îi spuse suma. Băgă mîna în buzunarul cămășii și... își

dădu seama că-și schimbase cămașa. Urmară cîteva clipe nespus de penibile, în care Čapová zîmbea, iar Ondřej se bîlbîia, blestemînd-o în gînd pe Jana. Spuse că va aduce banii de dimineață. Îl învăță cum să bată în fereastră, deoarece a doua zi cîrciuma era închisă. Făgădui că va bate. Ieși pe scara care ducea în curtea cîrciumii. Čapová îi explică unde se află scara de lemn, cum s-o ia, s-o sprijine de zidul înconjurător și să sară apoi în cîmp. Rămas singur, își reproșă faptul că e un individ total lipsit de caracter, care ar trebui osîndit la moarte prin spînzurătoare pentru că disprețuise un minunat simțămînt omenesc, înăbușindu-l atît de josnic. Se învinovăți de o mulțime de lucruri, și după cîteva clipe îi era atîta silă de el însuși încît, dacă ar fi putut, și-ar fi comandat propria execuție. După ce-și spuse toate acestea, răsuflă oarecum ușurat, deoarece se mai liniștise. Își trecu amîndouă mîinile prin păr și peste frunte, fiind absolut sigur că pipăie un cap străin.

Vru să coboare, dar se împiedică de niște vase care se aflau pe scări. Auzi zăngănitul lor, se aplecă și prinse anevoie o oală. Capacul ei lunecă însă și se rostogoli pe scări, scoțînd un sunet asemănător cu scîrțîitul fierăstrăului sau pilei pe fier — sunet nespus de plăcut auzului! Cîteva clipe tonurile lui mai tremurară în aer, apoi se făcu liniște. Important era că prinsese oala. Își dădu seama după greutate că era plină și, printr-o reacție spontană, își vîrî nasul în ea și adulmecă. Îl izbi mirosul de piper, boia și chimen. Era gulașul de căprioară. Îndepărtă oala repede,

o lăsă pe scară și se îndreptă brusc de spate. De abia acum își dădu seama în ce stare era stomacul lui. Nu pricepea cum putuse să se îndoape în așa hal.

După o bucată de vreme începu să coboare scara. Privi în jur. Bănuia că pe undeva prin apropiere trebuie să fie pompa. Ar fi vrut să se spele, ca să se mai învioreze. Deodată, ceva îi trosni sub picior și-l lovi în gleznă. În aceeași clipă era la pămînt. Noroc că era ultima treaptă. Nu zise nici pis. Își pipăi piciorul. Nu i se scrîntise. Era antrenat de la fotbal. Își dădu seama de pricina căderii sale. Pe ultima treaptă se afla capacul. Îl luă în mînă. Capacul trosnea! Îi sărea smalțul și bîzîia amenințător ca un roi de albine. Capacul nu mai era drept. Semăna cu o farfurie a cărei margine fusese tăiată. Probabil că rămăsese rezemat de muchea scării și Ondřej călcase pe el. Din recunoștință față de stăpînă-sa încercă să-l îndrepte. Începu să bîzîie ca trei roiuri de albine invizibile. Cu mîna nu putea să-l îndrepte. Se ridică. Lîngă scară era muchea unui zid. Apucă capacul cu amîndouă mîinile și-l propti de zid — parcă ar fi strîns de gît un dihor. Capacul era acum aproape drept. Vru să-l îndrepte și mai bine, dar, pe neașteptate, se trezi în fiecare mînă cu cîte-o jumătate din el. Fîstîcit, puse cele două bucăți una lîngă alta, crezînd că se vor lipi la rece. În cele din urmă, le zvîrli pe amîndouă în grădină, de unde se auzi un zuruit de sticlă spartă. Își înfundă capul între umeri și porni în căutarea pompei.

O găsi ușor, apăsă pe mîner și imediat începu să curgă apă. Era atît de rece încît simți cum îi electrizează mușchii feței. Îi făcea bine. Simți că-și udase gulerul, mînecile și pieptii. Se gîndi că n-ar trebui să-și ude cămașa. Și-o scoase repede. Apăsă pe mînerul pompei și se aplecă sub șuvoi. Făcu asta de cîteva ori. Fornăind de plăcere, își spălă gîtul, brațele, pieptul, pîntecul. Șuvițe de apă i se scurseră în pantaloni. Se simțea ca nou-născut. Se șterse cu cămașa în loc de prosop, apoi o îmbrăcă tacticos. Scara era acolo unde trebuia să fie. O luă și o duse printre brazde și tufele de coacăze pînă în fundul grădinii, unde bănuia că se află zidul împrejmuitor. I se păru că unul din picioarele scării era uns cu unt. Prostii, bineînțeles! Cum urca ritmic cu piciorul stîng, apoi cu dreptul, cu mîna dreaptă, piciorul drept, piciorul stîng și mîna stîngă, palma în care simțise acel ceva unsuros revenea periodic în fața nasului său.

— Ale naibii găini! zise cu glas tare.

Se clătină pe muchea zidului, simțind că-l copleșește greața. Dădu capul pe spate ca să-și recapete echilibrul. Reuși să se stabilească în poziția de start a unui alergător. N-ar fi crezut că zidul acela e atît de înalt. Privi în jos — unde să sară? Nu zărea nimic din pricina întunericului. Nu era sigur dacă pe-acolo trece drumul pe care Comitetul național îl sădise cu sorbi legați pe pari, sau era pur și simplu cîmpul arat. Se gîndi că trebuie să fie cîmpul. Sări deci fără grijă și căzu pe ceva tare. Îi vuia capul. Se spri-

jini într-o mînă. Își șterse mîna de pămînt. Se ridică. Cum făcu prima mișcare, se izbi cu fața de-un lemn. Pipăi : era un par și, alături de el, tulpinița unui sorb de doi ani. Ca să fie mai sigur, întinse mîna și se convinse că parul are vîrful ascuțit. Sărise cu trei centimetri alături de el. Simți o sudoare rece de-a lungul șirei spinării. Cu răsuflarea întretăiată de spaimă — da, cu cîteva clipe mai înainte ar fi putut să se rănească rușinos — porni în întuneric. In noaptea aceea era prea singur, și pe deasupra se trezise din amețeală, așa că după cîțiva pași începu să se simtă din nou deprimat.

Gîndurile îi zburară la femei. La toate femeile *lui*. Era o pagină din viață pe care-o evoca uneori, atunci cînd voia să învețe din experiența trecutului sau cînd avea răgaz să depene șiragul amintirilor. In trecutul lui, cele mai frumoase fuseseră iubirile neîmplinite. Ele nu însemnaseră doar un magnetism trupesc. Avea adînc înrădăcinat instinctul de familie ; poate tot atît de adînc ca și dragostea de pămînt. Pe aceste două lucruri se întemeia întreaga lui viață. Se temuse întotdeauna să nu dea greș cînd se va hotărî să-și caute o soție. Știa că pe femeie o poți cunoaște a doua zi după nuntă mai bine decît cu cinci ani înainte de acest eveniment. Și se gîndea mai curînd la copii decît la cele ce se petreceau înainte ca ei să vină pe lume. Nu avusese niciodată prilejul să împărtășească acest lucru cuiva, dar visa să aibă o soție și patru copii. Ca să fie casa plină de ei, și veselă. Omul

fără copii e numai un musafir pe lumea asta. Cînd moare, o dată cu el piere și sîngele lui, care-ar fi putut trăi veșnic, ca universul. Firește, ar fi dorit ca în căsnicie să găsească și plăcerea trupească. Tot atît de important era să găsească o femeie căreia să nu-i fie teamă de muncă, deoarece omul nu știe niciodată ce i se poate întîmpla. Și totodată să fie în stare să dea o bună educație copiilor. Ar fi vrut să fie o femeie blîndă, ca mama lui, pe care-o cunoscuse atît de puțin. Și să mai aibă acele însușiri care te fac să rămîi cu plăcere acasă cînd e frig, cînd plouă sau bate vîntul și cînd ai chef să stai de vorbă cu cineva.

Ondřej nu era un sfînt, dar nu era nici sclavul sexului opus și de aceea putea să facă o mulțime de lucruri folositoare.

Își aminti cu plăcere de toate femeile pe care le cunoscuse. Pe una o cunoscuse însă mai mult ca pe toate celelalte.

EVA

Era la o serată.

— Fetelor, zău că nu știu ce-aș face dacă băiatul ăla cu părul creț ar intra în vorbă cu mine.

Intrase, de fapt, ea în vorbă cu el. Dar cu atîta îndemînare încît Ondřej socotise totul drept o victorie a lui.

Fusese cam dezamăgit. Eva făcea parte din acea categorie de fete la care se înțelege de la sine că nu ești primul bărbat. Era însă foarte frumoasă, mai ales atunci cînd își spăla părul cu

peroxid și toată coama aceea aurie i se revărsa pe spate.

Eva iubea Piața Václav, trotuarele pline de pietoni, șuvoaiele de oameni, tot ce e omenesc.

Se certaseră îngrozitor înainte ca Ondřej să părăsească Institutul de cercetări. Parcă ținea evidența exactă a tot ce făcuse pentru el.

Urmaseră însă nopți cînd îl apăsa singurătatea.

Pare-se că și pe ea. Intr-o zi, veni la Hurka pe neașteptate, liniștită, ca și cînd între ei nimic nu s-ar fi întîmplat.

Și din nou, în clipele cele mai fericite, ea începea să trăncănească într-una despre diverșii ei cunoscuți : CUM S-A CĂPĂTUIT FIECARE.

Din nou se certau și din nou urmau clipe de fericire.

După ultima ceartă așteptau cu nerăbdare autobuzul. Ploua. Se adăposteau sub o streașină. Își spuseră la revedere cu căldură. Dar știau amîndoi că era ADIO.

Ondřej sperie o prepeliță.

Il privi speriată. Involbură aerul cu aripile și se mistui în întuneric. Știa că nu va zbura mai mult de cincizeci de metri, va coborî încetișor la pămînt și, descriind un arc, se va înapoia la cuibul ei. Cunoștea bine cuiburile prepelițelor din tufișurile de pe cîmp. Erau ca niște farfurii adînci, căptușite cu ierburi și puf. Acum era timpul cînd își cloceau ouăle. Ocoli cîteva locuri în care bănuia că se află alte cuiburi, urcă dealul spre carieră, trecu de ea și porni pe drumul spre Lišanda.

Coti la stînga. Acum nu mai avea de ce să ocolească cariera. Il atrase fereastra luminată a clădirii pătrate. Acolo era biroul lui Haničinec. Poate că se înșela, poate că era lumină la altă fereastră. Grăbi pasul fără voie. Se urcă pe-o grămadă de pietre din fața clădirii. Biroul era gol. Își zise că poate aprinsese lumina paznicul Vojtišek. Avea obiceiul uneori să cutreiere birourile, să aprindă și să stingă lumina. In clipa aceea însă ușa se deschise și intră Haničinec. Ondřej își ținu răsuflarea și se ghemui, cu totul fără pricină. Haničinec se apropie de masă și începu să citească cu atenție niște hîrtii. Ondřej se uită de sus în biroul lui. Dacă Haničinec n-ar fi fost o persoană care să-i provoace greață, ar fi izbucnit pesemne în rîs. Haničinec era desculț. Fie că-l strîngeau pantofii, fie că-i era cald, fapt e că pur și simplu se descălțase. Pantalonii călcați la dungă și picioarele desculțe, cu degetele rășchirate, distonează destul de comic.

Acum își freca cu talpa unui picior glezna celuilalt, fără să-și ridice ochii de pe hîrtii. Halal deputat!

Ondřej își aduse aminte de-o veche întîmplare. Intr-o zi se dusese cu încă vreo cîțiva studenți pentru consultații la decanul facultății. Ședeau cu toții în jurul unei mese, iar Ondřej putea observa de pe locul lui ce se petrece sub biroul masiv al decanului. In timp ce deasupra mesei bărbatul acela stimat explica unele probleme de

specialitate, sub masă se descălţa încet, stăruitor. Ondřej nu mai putuse să asculte cu atenţie ce spune, deoarece se uita ce face. Decanul îşi lăsase apoi cu vădită voluptate picioarele goale pe covor.

Haničinec nu avea în birou covor, ci linoleum.

Deodată, Ondřej rămase cu gura căscată. Haničinec se plimba prin încăpere, cufundat în gînduri. Dar cum se plimba! Îşi dusese mîinile la spate, îşi înălţase privirea spre tavan şi făcea doi paşi cu piciorul drept, apoi alţi doi cu stîngul. Ondřej se simţi cuprins de ruşine, ca şi cînd ar fi văzut ceva indecent. Totuşi Haničinec nu făcea altceva decît ceea ce făcea şi Ondřej cînd era cufundat în gînduri. Numai că Ondřej socotea aceasta drept felul lui propriu de-a gîndi. Poate că toţi oamenii au obiceiuri şi mişcări asemănătoare, dar sînt convinşi că numai ei le au. Acum, cînd îl vedea pe celălalt „gîndind", îşi dădea seama cît de caraghios trebuie să fie şi el în asemenea clipe.

Încercă să-l acuze pe Haničinec.

Ştia că-i va distruge drumul în folosul carierei de piatră. Ondřej nu se gîndi ce-ar face în locul lui, deoarece nu era în locul lui. Interesele economiei naţionale? O lozincă. Ondřej s-ar fi bucurat dacă acea carieră ar fi dispărut de pe suprafaţa pămîntului. Haničinec gîndea probabil la fel despre păşune.

Acum îi părea într-adevăr rău că nu e membru de partid. Nici el nu ştia bine cum ar fi procedat într-un asemenea caz. Probabil că s-ar fi

dus unde trebuie, sau ar fi făcut o întîmpinare în scris. Primăvara, cînd a vorbit cu Haničinec despre posibilitatea unei asemenea deplasări, acesta i-a răspuns:

— O să rezolvăm totul aici, între membrii de partid.

— Treaba asta intră în competenţa Comitetului naţional, nu?

— E o chestiune importantă, trebuie rezolvată pe linie de partid.

— Eu cred că poate fi soluţionată de Comitetul naţional raional.

Cînd văzuse că nu se pot înţelege, Ondřej mărturisise că el nu e membru de partid.

Haničinec ştia lucrul acesta. Ca şi cînd ar fi vrut să-l ia peste picior, spusese:

— Partidul e al tuturor, chiar dacă n-ai carnet de membru.

Da, dar cuvîntul în partid îl ai tu, care eşti membru.

Ondřej se simţi cuprins de remuşcări. Îi părea rău de multe. Pe jumătate în şoaptă, îi spuse lui Haničinec tot felul de lucruri care aduceau cu o acuzare de înaltă trădare. N-o considera pe Marta o femeie matură şi-l acuza pe Haničinec ca pe-un corupător de minore. Din motive inexplicabile, i se părea cu neputinţă ca ea să fi fost instigatoarea, fiind ferm convins că Haničinec o dusese cu vorba. Ei, ce mai tura-vura, a încîntat-o, i-a sucit capul!

Nu mai putea să-i privească mersul dezlînat, stăruinţa cu care picioarele acelea desculţe mă-

surau linoleumul. Supărat pe lumea întreagă, se dădu jos de pe grămada de pietre şi se întoarse la drum, nespus de trist, convins de propria sa nimicnicie.

Urcă deasupra carierei, se întoarse şi se opri o clipă, ca să-şi recapete răsuflarea. Zelená Hurka se zărea în întuneric.

Cele şapte becuri străluceau pe stîlpii de pe uliţă, poziţia lor amintind de constelaţia Ursei Mici.

6

Bătaia

Vaca fătă uşor, ca şi cînd aceasta ar fi fost îndeletnicirea ei zilnică.

Ondřej se spălă bine într-o găleată cu apă; îşi scoase cămaşa şi ceasul. Trupul prelung al vacii muncea fără greş. Această mamă roşu-închis din rasa Hřbinec ştia tot ce trebuie să facă. În unele clipe întorcea spre Ondřej capul alb cu roşul acela stropit în jurul ochilor, parcă avea ochelari. Era un semn al rezistenţei acestei rase străvechi.

Îi pipăia pielea groasă, trupul mare de animal, îi auzea şuieratul răsuflării pe amîndouă nările. Cînd se întoarse spre el, îi simţi şi mirosul respiraţiei — semăna cu cel de obligeană. În timpul muncilor vacii, Ondřej uită de amărăciunile sale. Toată atenţia lui se concentră asupra mamei. De cîteva ori o ajută, uşurînd venirea pe lume a viţelului şi gîndindu-se, cu un simţămînt aproape religios, la întreaga speţă a bovinelor de pe lumea asta.

Vaca înseamnă istorie; ea a mers credincioasă alături de om, indiferent dacă acesta a săvîrşit binele sau răul. Întotdeauna i-a fost de folos. Văcuţa asta de Hřbinec era o urmaşă îndepărtată

a vacilor pitice de demult, a bovinelor din mlaștinile de turbă, din perioada locuințelor circulare. Avea în ea și sîngele zimbrului cu coarnele ca lira, care a trăit în epoca de piatră, cînd pămîntul era tot atît de virgin ca și prima pagină a unei cărți. Craniul lat l-a moștenit probabil de la rasa tuxă, atît de dragă în Roma cea desfrînată. Era o urmașă a bovinelor mînate de celți, care poposiseră pe acele meleaguri cu patru sute de ani înaintea întemeierii creștinismului.

Vaca e un animal mare și minunat.

Calul îi oferă omului numai puterea lui de tracțiune.

Porcul dă grăsime și carne, dar lapte nu, iar pielea lui se rupe ușor.

Capra e animalul unei epoci trecute — nu mai există săracul a cărui salvare era.

Oaia are lînă, dar carnea ei nu e prea gustoasă și laptele e amărui.

Vaca însă dă în fiecare zi la zece oameni cîte un litru de lapte. Are de șapte ori mai multă carne decît porcul, și carnea ei e de două ori mai sănătoasă. Pielea ei este un element al civilizației tot atît de important ca și metalul, sticla și lemnul. Bălegarul ei e balsamul pămîntului.

Ondřej iubea bovinele, deoarece le prețuia la justa lor valoare. Acum făcea cu precizie și grijă tot ce era necesar.

Se născu un tăuraș. Îl șterse cu niște cîrpe, apoi îi dădu să bea apă. Se așeză pe gărduțul staulului și se uită la noul-născut. Picioarele nu-l țineau. Se bucura în liniște că-și putea întinde mădularele, după ce înainte stătuse înghesuit la

strîmtoare. Ondřej sări de pe gărduț și o mîngîie pe mamă. O mîngîie în jurul ochilor și o gîdilă între coarne. Ea întoarse capul și îl aplecă spre mîna lui — știa : îi era recunoscător că adusese pe lume un urmaș ; îi era și ea recunoscătoare pentru duioșia lui. Îl linse cu limba ei aspră pe spate, simțind gustul sărat al sudorii. O bătu ușurel pe bot, se spălă din nou și-și îmbrăcă cămașa.

— Am să-ți aduc, fetițo, un braț de iarbă proaspătă. O să-ți facă bine la gît.

Luă coasa și ieși în fața grajdului de vară. O luă la vale — ceva mai departe de gărduleț era un locșor pe care creștea trifoi alb. Chiar și în zilele cele mai călduroase trifoiul își păstra frăgezimea și boarea de rouă. Găsi locul cu trifoi, scoase din buzunar o gresie, o trecu de cîteva ori peste tăișul coasei și începu să cosească trifoiul des și să-l strîngă la un loc. Fiind întuneric, se călăuzea pipăind hatul cu piciorul, cosind din obișnuință.

Pe neașteptate, lăsă coasa jos. Avea senzația că nu e singur. Adulmecă, trase cu urechea, dar multă vreme n-auzi nimic. Era cît pe-aci să creadă că s-a înșelat. Deodată, se trezi însă chiar în mijlocul lor.

Veniseră toți trei : Pavera, Varga și Opluštil.

Fețele lor, văzute de aproape, erau atît de rău prevestitoare încît i se tăie răsuflarea, nefiind în stare multă vreme să și-o recapete. Se îngălbeni de spaimă. Totul era limpede : știa de ce au venit, iar ei știau că nu mai e nevoie să-i dea vreo explicație. Totuși întrebă :

— Ce vreţi ?

— Să-ţi dăm cîteva peste bot. Credeai că ai scăpat ? îl întrebă Pavera.

Şi lui îi tremura vocea.

— Pentru cicălelile tale veşnice, adăugă Opluštil.

— O s-o încasezi, prietene, o s-o încasezi, şi pe urmă o să te linişteşti !

Varga, care era în spatele lui, îl lovi cu un retevei. Lovitura fu zdravănă şi Ondřej scoase un ţipăt de durere.

— Ai înnebunit ?

A doua lovitură, care veni din faţă, îl dădu grămadă. Începu să se apere. Cu bătaia e ca şi cu războiul : după ce a răsunat prima împuşcătură e tîrziu pentru discuţii. Îl izbi în pîntec pe unul dintre ei. În întuneric nu-i mai deosebea, dar asta nu mai avea nici o importanţă. Săriseră cu toţii asupra unuia singur. Îl loviră de cîteva ori cu reteveiele şi el urlă ca o vită dusă la abator. Strigătele lui răsunară în toată Lišanda. Totuşi era sigur că nimeni nu-i va veni în ajutor. Cîmpul era pustiu şi satul departe. Îl cuprinse o furie sălbatică, rod al sîngelui său aprig. Lovea cu putere, gîfîind, cu răsuflarea tăiată. Ştia că nu numai Pavera avea motive să se răfuiască cu el.

OPLUSTIL

Odată Ţigară venise în fugă să-i spună că Opluštil îşi bate iar nevasta şi că ar putea s-o omoare fiindcă are în mînă un drug de fier.

Intrase în fugă în căscioara lor şi-l înşfăcase de mînă. I-o răsucise la spate cu atîta putere încît Opluštil răcnise, căzuse pe spate şi începuse să se văicărească de durere. Îndată însă se ridicase şi se repezise la Ondřej. Numai că era beat. Se mai trezise de două ori la pămînt, dar se sculase de fiecare dată. În sfîrşit, rămăsese unde fusese trîntit ultima oară, holbîndu-se la Ondřej. Dacă ar fi avut la îndemînă un cuţit, ar fi fost în stare să ucidă. Femeia plîngea, ruşinată de viaţa nenorocită pe care-o ducea, aşa că Ondřej preferase să plece. Înainte de-a pleca, însă, îl prevenise pe Opluštil :

— Dacă mai pui mîna pe ea, te fac pastramă, să ştii !

Expresia ochilor lui Opluštil nu era niciodată în concordanţă cu vorbele lui. În el mocnea totdeauna vrăjmăşia celui mai slab, a celui care oscilează între ură şi teamă.

De atunci Ondřej căutase în zadar să găsească tonul care să nu trezească în Opluštil amintiri neplăcute. În zadar : un astfel de ton nu exista. Opluštil îi răspundea :

— Da ! Daaa ! Am ochi să văd ! Că doar nu-s căzut din lună !

Bea mereu. Nu-i trebuia mult ca să se îmbete. La început nu bea atît, dar acum, acum era tot atît de beat ca odinioară, numai că acum băutura îl costa mai mulţi bani, deoarece guvernul îi sprijinea mai curînd pe sugaci decît pe beţivi.

Şi totuşi era unul dintre cei care fuseseră acolo de la bun început. Cînd se lua la harţă cu careva la cîrciumă, avea obiceiul să strige :

UNDE AI FOST TU CÎND OPLUŠTIL A VENIT LA ZELENÁ HURKA ŞI CÎND ZBURAU GLOANŢELE ÎN TOATE PĂRŢILE? Întîi a avut o gospodărie mai mare, apoi una mai mică. Pînă la urmă i-a rămas doar căsuţa. Un timp a fost pădurar. (Pădurarii se plimbă prin pădure şi se culcă acolo unde-i prinde somnul.) Mai tîrziu a fost pietruitor de drumuri. (Pietruitorii fac bătături sub bărbie de cît se sprijină în lopată.) Acum era căruţaş.

Lui Ondřej nu-i părea rău de Opluštil, ci de nevasta acestuia. Îngrijea de viţei cu conştiinciozitate. Viaţa fusese vitregă cu ea. Copiii îi mureau din cauza unei boli a sîngelui, aşa că era veşnic singură. Niciodată nu ridica ochii din pămînt şi umbla tăcută ca un şoarece. Nu era în stare nici măcar să-l urască pe Opluštil.

Odată Opluštil n-a ieşit din cîrciumă două zile la rînd. Ondřej avea atunci foarte mult de lucru, aşa încît a luat caii, i-a mînat şi i-a adăpat singur. Lui Varga, prietenul lui Opluštil, nici nu i-ar fi trecut prin minte să-i ţină locul.

Cînd Opluštil a venit acasă, nevastă-sa l-a luat la rost. Pentru prima oară în viaţa ei şi-a luat inima-n dinţi. S-a iscat o hărmălaie în toată legea. Dar acum nu se mai auzea doar Opluštil înjurînd solo, ci răsuna un duet de propoziţiuni şi cuvinte, de substantive şi adjective, de epitete cunoscute şi mai puţin cunoscute. Cearta se înteţea, se potolea, şi cînd părea că s-a terminat, începea din nou.

Vecinii amuţiseră. Ţigară dădea uimit din cap: „Ei, drăcie!"

O asemenea ceartă seamănă cu o revoluţie în relaţiile dintre soţi. E necruţătoare în demascarea păcatelor vechi, e aprigă din ambele părţi şi nu se ştie cine va rămîne la putere după ce se va sfîrşi.

Opluštil era beat şi limba nu prea-l ajuta. Puse atunci în acţiune palmele. Nevastă-sa apucă ce-i căzu la îndemînă şi-l cotonogi, lovindu-l în spate, în cap, puternică prin forţa adevărului, curajoasă pînă la autonimicire. Atunci Opluštil îşi arătă adevărata faţă. Începu să scîncească întocmai ca un copil şi forţa lui închipuită se prefăcu în scrum. Cine nu l-ar fi cunoscut, cine l-ar fi auzit cum se vaietă, ar fi putut să creadă că s-a petrecut o crimă pricinuită de o excesivă emancipare a femeii.

Ondřej, însă, asculta bucuros tot ce se petrecea.

Îşi spunea cu mîndrie că participase şi el la lupta Opluštilovei. Văzuse în el un aliat. Şi un aliat înseamnă mult, chiar dacă nu intervine într-o împrejurare anume: e de ajuns să ştii că există.

Şi gîndi cu glas tare: „Trage-i! Atinge-l zdravăn! Trebuia s-o faci cu cincisprezece ani în urmă!"

Nevasta îl dădu afară din casă pe Opluštil şi încuie uşa în urma lui. Înainte ca el să se poată împotrivi, închise şi oblonul masiv. Opluštil luă o piatră şi începu să izbească în oblon. Atunci interveni şi Ondřej, ca să isprăvească şi să-l facă să înţeleagă că a pierdut partida:

— Opluštil, liniştește-te! Aruncă bolovanul! Casa nu-i a voastră, e proprietatea statului.

Opluštil: Rahat!

Totuşi zvîrli piatra.

Se aciui în magazie şi dormi pe-o grămadă de paie care semăna mai mult a bălegar.

Poate că ar fi preferat să se ducă la cîrciumă, dar n-avea bani.

Inainte de-a veni Ondřej, Opluštil şi Varga avuseseră mulţi bani. A aflat curînd cum îi cîştigau: făceau transporturi particulare şi băgau banii în buzunar. Ondřej a pus capăt potlogăriilor şi a introdus condice de încasări. L-au învinuit că e birocrat. Au urmat însă săptămîni de secetă pentru buzunarele lor, iar căruţele au început să lucreze pentru fermă.

De ce să nu pună var pe toate păşunile, cînd în dosul carierei se găsea un tren întreg de var pisat şi contabilul lui Haničinec i-a spus că poate să-l ia de acolo cînd vrea?

VARGA

Bea puţin. Nu-i plăcea să bea pe banii lui. Nici n-ar fi putut, de altfel. Acasă, nevasta lui era un adevărat dictator. Cînd aducea leafa, îi dădea bani pentru zece ţigări pe zi, pentru cotizaţia sindicală şi pentru cîteva halbe de bere. Aveau două fete măritate, cărora trebuia să le trimită mereu cîte ceva.

Cînd Varga întrecea măsura, îi mai trăgea şi cîte-o chelfăneală. Varga însă nu vocifera niciodată. Niciodată nu se certaseră cu glas tare. Nevastă-sa lucra la fabrica de parchete.

Varga căuta mereu tot felul de ocazii pentru a cîştiga bani.

Intr-o zi, îndată ce intră în curte cu căruţa, se văzu de la o poştă că unul din cai fusese gonit peste puterile lui. Ţinea capul în jos, ca şi cînd i-ar fi atîrnat de gît o greutate. Se împleticea pe picioare. Tremura tot, şi din gură îi curgeau fără încetare balele. Pricina era alergătura care iuţise circulaţia sîngelui. Acesta circula acum ca nebunul prin vinele calului şi nu mai putea să se domolească.

Ondřej se repezi în jos pe scară şi strigă la Varga:

— Ce-ai făcut cu calul ăsta?

Varga: Ce să fac? Umblă de parcă ar fi împiedicat.

Ondřej: L-ai alergat, Varga. Asta-i urmarea bicelor. L-ai gonit pînă l-au luat toţi dracii.

Varga: N-aş zice.

Ondřej: Trebuia să cari var şi ai în căruţă scoarţă de copac. I-ai dus cuiva lemne. Pentru asta ai gonit aşa bietul cal.

Aşa fusese, într-adevăr.

Discuţia se aprinse. Erau cît pe-aci să se încaiere. Ondřej puse mîna pe bici şi se năpusti asupra lui Varga, deoarece îi ura pe cei ce chinuiau animalele. Calul era mai mult mort decît viu. Un cal cu sîngele înspumat nu mai e bun decît pentru abator. Şi era un cal bun, cu capul prelung, cu umflături deasupra nărilor şi cu picioarele vînjoase. Cimler şi Tankoš se repeziră la Ondřej şi-l împiedicară să se arunce asupra lui Varga, care atît aştepta: l-ar fi dat

în judecată, și distrugerea animalului ar fi trecut pe planul al doilea.

Îi spuse însă să-și caute de lucru la carieră, să nu-l mai vadă pe-acolo și că, dacă animalul va muri, o s-o pățească, deoarece există, din fericire, legi cu privire la păgubirea avutului obștesc.

Scoase calul din ham și, ținîndu-l de căpăstru, se gîndi cum să-l salveze. În colțul curții era o groapă betonată pentru însilozări. O umplură cu apă rece ca gheața, de la fîntînă, traseră calul aproape și-l băgară în apă, lăsîndu-i afară numai capul. Ondřej îl frecă cu o cîrpă udă după urechi, pe tîmple și pe nări. Calul sforăia și-și rotea ochii în sus, de nici nu i se mai vedeau pupilele.

Din cînd în cînd, Ondřej băga mîna în apă și, cînd i se părea că se încălzește, căra împreună cu ceilalți apă proaspătă, formînd un lanț de oameni, de la fîntînă pînă la groapă. Curtea era plină de lume, deoarece vestea isprăvii lui Varga se răspîndise iute. Acesta stătea deoparte, temîndu-se să se ducă acasă, fiindcă știa ce-l așteaptă dacă o găsește pe nevastă-sa supărată.

Ondřej întorcea calul de pe o parte pe cealaltă. Treizeci și șase de ore l-au ținut în apă rece. Nici noaptea n-au plecat oamenii. A doua zi, spre seară, a venit un milițian de la raion, care a dresat un proces-verbal și a pus întrebări oamenilor, dar pe Ondřej l-a lăsat în pace, văzîndu-l cum se luptă ca să salveze calul.

Nu era sigur c-o să izbîndească. Apa rece nu-i gheață. Ar fi avut nevoie de o cantitate mare de gheață.

În sfîrșit, cînd era pe cale să-și piardă orice speranță, calul începu să se miște, ciuli urechile, se ridică, se lăsă pe burtă în apă și își roti privirile încețoșate spre oamenii care așteptau cu inima la gură să vadă ce va urma. Calul se ridică din nou și începu să meargă prin curte, țeapăn, ca și cînd ar fi avut picioare de lemn, mișcînd necontenit din cap, de parcă l-ar fi lovit cineva și n-ar fi putut de loc să se dezmeticească. Își scutură și-și linse genunchii moleșiți. Se lăsase o liniște atît de adîncă încît se auzea trosnind fiecare pietricică sub copitele calului care pășea buimac de colo-colo. Ajunse pînă la grajd, unde se afla un braț de fîn. Începu să tragă fînul afară și să-l mestece cu dinții lui mari, galbeni. În clipa aceea, unul dintre sătenii din Hurka începu să rîdă ușurat. Se ridică o larmă de glasuri, de exclamații pline de uimire. Calul înviase din morți! Era o minune — nu biblică, ci adevărată.

Varga se afla și el acolo. Privea năuc, în vreme ce nevastă-sa îl tot înghiontea. Varga însă nu scotea o vorbă. Femeia știa întotdeauna să-și impună voința. Pînă la urmă, Varga veni, aproape împleticindu-se pe picioare, și făgădui bîlbîind că nu va mai pune mîna în viața lui pe bici, că va da banii pe care-i luase pentru transportul lemnelor, că va fi așa și pe dincolo. Ondřej nu credea nici un cuvînt. Pe neașteptate, întîlni ochii Martei, care era și ea de față. Nevrînd să

mai audă cuvintele fățarnice ale lui Varga, îi spuse să ia calul și să-l șteargă bine, să-l adape și să-i dea ovăz.

Îi povesti apoi Martei unde învățase să lecuiască astfel caii.

Începuse să obosească și era mai puțin atent la lovituri.

Nu observă pumnul lui Pavera și primi o lovitură puternică, parcă s-ar fi izbit din fugă de-un zid de cărămidă. Căzu.

Îl săgetă o durere aprigă, clătinîndu-i creierul. Țipă ca din gură de șarpe. În șold îi ardea o flacără adîncă, concentrată, ca aceea a sudurii autogene. Își dădu seama că pot să-l omoare. „E noapte și pădurea-i aproape — se gîndi — mă îngroapă și nu se descoperă niciodată." Se ridică cu înverșunarea pe care o dă instinctul de conservare. Îl scutură zdravăn pe Varga și, în fracțiunea de secundă care urmă, repezi pumnul spre centrul feței rotunde a acestuia. Varga căzu pe spate și, într-un reflex, aruncă picioarele la nivelul capului.

Dar mai era Pavera cu reteveiul în mînă.

Căzu din nou în genunchi, cu senzația că i-a sfărîmat clavicula. După direcția loviturii, îl bănui pe Pavera la spate. De aceea se ridică în palme, ca un alergător înainte de-a se da startul, și-o luă la fugă gheboșat. Dădu peste Opluštil, care încercă să-l oprească, căzură amîndoi, dar sări din nou în picioare și, de data aceasta, o luă la goană singur. În urmă se auzeau tropote și gîfîieli. Alergă cît alergă și, după un timp, nu mai auzi nici tropăit, nici

gîfîieli, nici glasuri. Totuși fugi mai departe, stăpînit de-o teamă adîncă. În sfîrșit, atinse cu fața niște rămurele și își dădu seama că a ajuns lîngă șirul de tufișuri care înconjoară pășunea Lišanda. Întoarse capul și băgă de seamă că a făcut o mare greșeală: a fugit spre nord. De spaimă, simți că-l cuprinde sfîrșeala. Știa ce aveau să facă cei trei. Fără îndoială că au pornit-o în direcția contrară. Aveau să se oprească și să-l aștepte. Ar mai fi putut să treacă pe cărare peste dealul Železný kopec, să coboare la carieră, să meargă prin tunelul ei pînă la artificieri și de-acolo să iasă la Hurka. Dar să se aventureze astfel noaptea era tot atît de primejdios ca și cum ar fi mers legat la ochi pe-un acoperiș.

Începură să-l chinuie niște dureri îngrozitoare în șold.

De-abia acum puse mîna și se pipăi. Palma i se umplu îndată de sînge. Se îngrozi la gîndul că ar putea pierde tot sîngele, că nu va fi în stare să împiedice hemoragia. Se întinse pe iarbă. Cu toată slăbiciunea care pusese stăpînire pe el, rămase totuși lucid. Se întoarse în așa fel încît șoldul care sîngera să stea în sus, pentru ca sîngele să se închege și să se oprească.

Locul rănit nu-l durea tot timpul. Simțea doar împunsături cînd și cînd. Dacă ar fi avut timp de fleacuri, ar fi putut să-și numere pulsațiile, care băteau în rană ca amperii în ceasul electric. Dură o veșnicie pînă izbuti să-și rupă mîneca cămășii.

Împături pînza și o puse pe rană, strîngînd brusc buzele și dinții. La atingerea rănii simți o durere ascuțită, urmată de-o înțepătură în craniu și un fior rece prin șira spinării.

Întinse gîtul. Își lipi obrazul de pămînt și se simți mai ușurat. Simți pămîntul sub el ca un trup mare, fremătător, plin de căldură. Nu avea de loc simțămîntul impurității.

Îndată însă îl cuprinse un val de mînie.

„Am să-i omor, porcii!" Știa însă că n-a lipsit mult să-l omoare ei pe el. „Nu trebuia să arunc coasa cînd i-am văzut." Și deodată îi trecu prin minte: AM CĂZUT PE COASĂ.

Se mișcă puțin, simți rana din nou, așa că-și înghiți o înjurătură și se lăsă copleșit de tristețe. Sîngele i se scurgea de sub cîrpă și se împrăștia pe piele. Încercă să-și dea seama cît de mare era rana. Căută să se lămurească, pipăindu-se și fiind atent la reacțiile dureroase. Părea să fie o rană gravă, mai mare și mai adîncă decît își închipuise. Se ridică în capul oaselor și-și scoase cămașa fără să facă mișcări de prisos. Lăsă cîrpa pe rană și puse peste ea toată cămașa. Îi venea să plîngă. Se culcă din nou, rămînînd lungit ca mai înainte. Își auzi respirația zgomotoasă și un foșnet în urechi. Întinse mîna și dădu de un mănunchi de flori păioase. Nu le văzu, dar știa că sînt albăstrele. În văzduh plutea mirosul lor pătrunzător.

Cîndva, odinioară, se așezaseră în iarba care le ajungea pînă la umăr. Se întinseseră, dispărînd în ea. Deasupra lor unduiau firele de măturică legănate de adierea imperceptibilă, dar destul de tare ca să miște tulpinițele subțiri. Floricelele păioase cu tulpinițe uscate, îngălbenite și cu petale albastre alcătuiau un zid ocrotitor. Se sărutaseră. La un moment dat, Eva i-a spus să aștepte, a fugit speriată după un tufiș și s-a întors roșie, jenată, ca și cînd n-ar fi fost firesc ca omul să aibă și asemenea nevoi.

După-amiaza a fost însă minunată. Poate din pricina pădurii de fag sau a florilor, sau poate numai fiindcă își spuneau că peste două ore autobuzul va pleca la Praga. Îi stăpînea un simțămînt necunoscut — aveau impresia că de la ei începea totul, că pînă la ei nu mai existase așa ceva pe lume.

Niciodată n-o văzuse pe Eva în felul acela.

Îi vorbea la ureche atît de aproape încît simțea pe piele mișcarea buzelor, a limbii și a dinților ei:

— Aș vrea să am un copil cu tine.

Apropierea ei îl buimăcise de tot.

Apoi alergară spre orășelul dornic de turiști, sărind peste pietrele care înconjurau conducta ce cobora spre uzina electrică. Descoperiră un mic restaurant pe malul Vltavei, unde găsiră pește prăjit și dădură peste un ospătar care ședea răsturnat pe un scaun și bea bere. Cînd termina un pahar, se scula, își aducea altul și, cu un aer serios, își nota pe-un carton paharele băute. Să mori de rîs, nu alta.

„Poate că am făcut o greșeală. Poate că ar fi trebuit să rămîn acolo unde am fost. Eva mă iubea... Aici nu mă iubește nimeni.“

Il părăsise încrederea în sine, de care ar fi avut acum atîta nevoie. In afară de asta, acum era noapte, și noaptea nervii sînt obosiți întotdeauna, iar omul își pierde avîntul și se lasă coplcșit de temeri.

Pe deasupra, îi sîngera și șoldul. Se întreba ce e de făcut. Era sigur că va născoci ceva. Nu se putea să nu-i vină vreo idee. Dar în loc să-i vină vreo idee i se făcu sete. O simți cu vîrful limbii. Era o sete ciudată. Nu începuse așa cum începe de obicei setea, printr-o simplă dorință de-a bea apă. Nu, era o sete care izbucnise brusc, viguroasă și aprigă. Simțea că trebuie să se îmbete.

„Incep să am febră.“ Se ridică în picioare, clătinîndu-se. Cunoștea drumul spre pîrîu; era în aceeași direcție ca și Železný kopec. In orice caz, trebuia să străbată în diagonală toată Lišanda, să treacă prin crîng și apoi prin pădurea cea mare, care pe hartă semăna cu un ou tăiat. Știa dinainte că va simți junghiuri în șold, dar încercă să nu ia în seamă acest lucru. Pe cînd trecea peste pășune, zări în grajdul de vară lumina pe care-o lăsase aprinsă și pe care nici unul din cei trei nu o stinsese. Se gîndi s-o ia într-acolo, dar apoi își făcu socoteala: s-ar putea ca ei să se fi întors și să-l pîndească. Își aminti că peste puțin vițelul trebuia să bea din nou, că voise să-i dea vacii iarbă și că-și lăsase ceasul acolo. O clipă se opri nehotărît. Se gîndea

în primul rînd la vacă și la vițel. Dar durerile continuau, așa că spuse cu voce tare: „Trebuie să mai așteptați“. Nădăjduia că spre dimineață pe Cimler o să-l trezească tusea, o să se scoale și poate că o să-i dea prin minte să vină și să vadă dacă vițelul a sosit pe lume. O să-și dea seama că mugește de foame, o să-l ducă la uger și-o să zvîrle în jgheabul vacii ceva de mîncare. Așa că privi lumina și străbătu pășunea de-a curmezișul. Lumina se micșoră, ajunse în spatele lui, apoi dispăru cu desăvîrșire.

Avea în minte harta întregului ținut, cu distanțele aproximative. După o vreme întinse mîinile înainte, să nu se izbească cu fața de crenguțe, mai făcu cîțiva zeci de pași și simți acele brazilor și niște ramuri ce se legănau. Pinii tineri răspîndeau un miros sărat, care-i spori setea. Dădu la o parte ramurile și-și continuă drumul mereu în diagonală. Drumul părea fără sfîrșit. Pretutindeni întîlnea obstacole ascuțite și toate îl răneau. In iarbă zăceau buturugi uitate. Se poticnea de ele. Căzu peste una. Gîfîind și clătinîndu-se pe picioare, se prindea de puieții care nu-i puteau oferi nici un sprijin. Trecuse de miezul nopții. Aerul se răcea totuși încet. Pămîntul fierbinte emana căldură ca o sobă de teracotă.

Noaptea, saturată de aburi, nu dăruia pămîntului nici o picătură de rouă. Ea încremenise deasupra luncilor, a pădurilor și plaiurilor, surdă și fără sens, ca o pauză între două accese de friguri. Străbătu crîngul timp de o oră, dar i se păru că se tîrăște de-o veșnicie, că mai înainte

nu fusese nimic și că apoi nu va mai fi nimic, că va merge așa la nesfîrșit, împiedicîndu-se, clipind și bîjbîind în întuneric, cu ace de brad după guler, scăldat în sudoare, eliminînd o cantitate enormă de apă, pierzînd sînge; i se păru că peste toate cele din jur domnește setea care, ca o fata morgana ce-și clipocește apele, pune stăpînire pe auzul și mirosul lui. Era sigur că are temperatură. Acum nu mai avea nici o importanță faptul că fusese dezamăgit în dragoste. Grea, aproape insuportabilă, era amintirea bătăii. Cunoștea legile antagonismelor, știa ce instincte îi mînaseră pe cei trei împotriva lui. Nu-l voiau acolo. Le stătea în drum. Venise între ei prea tîrziu ca să-i mai poată schimba.

Durerea se ascuți într-atît încît începu să-i blesteme.

Curînd însă nu mai scoase o vorbă și începu să scîncească ca un pisoi care și-a rupt lăbuța. Era singur, ceea ce însemna o înfrîngere. Drumul va fi aruncat în aer, Haničinec se va căsători cu Marta, milițienii îi vor aresta pe Varga și pe Opluštil, iar caii vor tropăi în grajd, fiindcă nu-i va mai îngriji nimeni. Pe el îl vor duce la spital, îi vor coase rana, va zăcea acolo și iarba se va coace, va putrezi pe cîmp, iar spre primăvară vitele vor cădea istovite de foame. In cel mai bun caz, după ce va ieși din spital, va începe să-i facă vizite Čapovei. Un an sau doi va nădăjdui că mai poate schimba ceva acolo, apoi va fi prea tîrziu. Cu ce s-ar schimba situația dacă ar pleca la Klivárka? Dacă nu se va adapta la mediu, se vor găsi și acolo de-alde Opluštil,

Varga și poate chiar vreun Pavera. Iar dacă n-ar juca fotbal, nu l-ar ajuta nici un Standa, nici băieții aceia al căror ideal era să-și cumpere motociclete. Își aminti de unii din colegii săi despre care aflase una sau alta. Se aranjaseră bine.

Moralul lui Ondřej începea să se prăbușească. Brusc, tot ce făcuse i se părea lipsit de sens și simți doar durerea din șold în trupul frînt de lovituri. In sufletul lui, alături de dorința normală de a învinge, stăruia, la fel de firească, demoralizarea, scepticismul, tendința de-a da înapoi dacă prețul înaintării e prea mare. „Mă... pe toate!" își zise el, hotărînd să plece din sat. Un nou junghi dureros îi străbătu creierul. IATĂ UN MOTIV PENTRU CARE AM SĂ POT PLECA NEGREȘIT DE AICI. Nu mai avea rost să stea pe gînduri. Problema era ca și rezolvată. Se simțea copleșit de oboseală. Mintea îi era goală ca atunci cînd, la capătul unei discuții fără sfîrșit, spre dimineață, se repetă o propozițiune spusă seara.

Cînd se văzu la marginea pădurii nu-i veni să creadă că ajunsese pînă acolo. Istovit, căzu jos și rămase multă vreme întins pe pămînt. Deasupra lui noaptea se întindea ca o hrubă întunecoasă fără de sfîrșit, care nu ducea la lumină, ci drept spre miezul pămîntului. Într-un tîrziu, simți tăria pămîntului pe care zăcea. Un timp avu senzația de imponderabilitate. Își dădea seama doar de faptul că mai există — simțurile își anunțară prezența de-abia după o bucată de

vreme, abia atunci simţi setea şi propriul său trup. „Nu e bine să zac. Trebuie să merg, altfel mor aici." Rămase totuşi mai departe întins.

Ziua aceea de mai, de acum doisprezece ani, rămăsese de neuitat : spre zori plouase, apoi răsărise soarele. El se juca în curte. In vale acoperişurile umede străluceau, fiecare ţiglă părea o oglindă. Alergînd de colo-colo, i se părea că lumina sare de pe un acoperiş pe altul, razele ei săgetînd însă în acelaşi unghi, orbitoare.

Curtea era plină de soldaţi, de cai şi căruţe. Era armata lui Malinovski, cincizeci de mii de cai, de cea mai bună rasă, şi cincizeci de mii de cavalerişti, cei mai buni pe care i-a văzut lumea vreodată.

Se culcase pe-o stivă de lemne şi privea curtea ca dintr-un observator.

Se uita la o femeie în rubaşcă, cu un păr minunat. Şedea în magazie lîngă cutia telefonului de campanie, introducea fişele în prize şi spunea la receptor :

— Ia sorokcetîri, sluşu [1].

Mai era acolo şi un ostaş căruia ceilalţi îi ziceau pur şi simplu Starîi şi care lecuia cu gheaţă caii înfierbîntaţi. Uneori, Ondřej îi căra gheaţă de la gheţărie. Cînd pleca, din căruţă se scurgea un pîrîiaş, iar cînd venea, de sub gheaţă curgea un rîu întreg.

Apoi mai era cavaleristul acela înalt care „sărea peste bălan". Era un joc de-al lor. Aducea calul cel mai înalt în mijlocul curţii şi se luau la întrecere — cine sare peste el. La început puteai să te sprijini cu palmele de crupa calului, apoi săreai fără nici un sprijin. Intr-o zi, cavaleristul a fost adus de-a curmezişul şeii. Mîinile îi atîrnau spre pămînt şi picioarele i se bălăbăneau. Toată curtea a amuţit. Starîi s-a descoperit, iar femeia de la telefon a scos un ţipăt sfîşietor şi s-a repezit spre cavalerist, începînd să-l sărute. Acesta zăcea pe-o foaie de cort, nemişcat. Era mort.

Ondřej şedea lungit pe stivă. Auzea hohotele de plîns ale telefonistei, dar nu vedea nimic ; îşi ascunsese faţa în lemnele de plop şi plîngea amarnic. Ii părea grozav de rău de voinicul acela chipeş care murise.

Ochii îi erau înrouraţi de lacrimi.

Lacrimi de milă pentru el însuşi.

Pe el nu-l va plînge nimeni, fiindcă acum nimeni nu mai putea să-l iubească : nimicise ceea ce avusese preţ cîndva, şi acum nu-i mai rămăsese decît setea, febra şi durerea.

Stelele licăreau în tării, dar Ondřej nu le vedea — mergea prin desişul pădurii Šumava ca şi cînd ar fi păşit pe sub oglinda unui lac umplut cu tuş de China. Se împleticea printre copaci. Fruntea îi era scăldată în sudoare rece, de parcă ar fi fost mort cu-adevărat. Sîngele îi curgea mereu. In zadar încerca să-şi aducă aminte ce cantitate de sînge există în corpul omului : cinci sau opt litri ? Cum de putuse uita ? Cîndva, la şcoală, răspunsese bine la lecţia asta. Profesorului Konvalina i se umflase limba, deoarece avea

[1] Aici patruzeci şi patru, ascult (în limba rusă).

strungăreață și își tot vîra vîrful limbii între cei doi dinți. Asta era la liceu.

Ondřej rămase locului și-și lipi fața de scoarța unui copac. I se părea că miroase a condimente. Din nou îl chinuia setea aceea aprigă. Limba îi era ca de plumb, cerul gurii ca glaspapirul, iar gingiile nu și le mai simțea. De-ar ajunge mai repede la pîrîu! Acolo se găsea pătlagină și frunze late de podbal. Podbalul e bun împotriva febrei, iar pătlagina e bună la orice. De-ar ajunge la pîrîiaș! Ar bea apă în neștire. Pînă s-ar sătura. Și-ar cufunda în pîrîu fața și brațele pînă la umeri. Apa pîrîului s-ar scurge mai departe pe lîngă el.

Se gîndea febril la apă.

Se gîndea în fel și chip, îndelung. În viața lui băuse apă de la multe izvoare. Cunoscuse multe gusturi ale apei. Băuse apă rece, dar fără nici un gust, băuse și apă călîie, sălcie, apă de ploaie. Odată fusese în Slovacia, într-o regiune unde pe marginea drumului sînt izvoare de apă minerală. Sub ele se aflau mici bazine de ciment, în care curgea apa făcînd bășicuțe care susurau pe luciul ei de parcă clocotea. Își amintea de-un izvor numit „Svatý Tomás". Ce apă bună avea! Își mai amintea de-un izvor care se afla la Dymokury. Deasupra lui era o streașină de tablă. Apa aceea conținea fier. În jurul izvorului totul era ruginiu. Oamenii veneau să ia apă în vase înfășurate cu cîrpe ude. Odată, cînd fusese la practică, în timp ce era student, băuse apă dintr-un izvor care curgea din munții Krkonoše. Apa curgea prin jgheaburi de lemn și într-un loc se formase

un fel de cascadă. Studenții țineau gurile sub cascadă și apa le cădea peste față. Mirosea a zăpadă. Sus se mai vedea zăpadă pe versantul de vest al muntelui Kotel. Mai bună ca oricare fusese însă apa aceea din fîntîna denumită „La capelă", din care băuse în copilărie. Se apleca deasupra ei și-și privea fața. Cînd își muia buzele în apă, zărea fundul fîntînii, pietrele albe, nisipul colorat și ierburile acelea mărunte, care creșteau sub apă în nisip. N-avea impresia că bea apă, ci că a pășit pe-un tărîm necunoscut, unde domnește o liniște adîncă.

Se mai tîrî o bucată de drum. Încercă să meargă drept, dar nu izbuti. Tufișurile îi scoteau în cale mii de piedici.

„Ar trebui să mă odihnesc puțin", gîndi. Se opri. Se clătină. Nu se putea ține pe picioare. Se lăsă jos. „Nu-i nimic, o să mă ridic", se liniști. O să mă ridic și-o să merg mereu în direcția asta pînă dau de pîrîu." Acum zăcea iarăși cu fața la pămînt, cu gîtul întins. Sîngele curgea într-una din rană. Se temu să nu leșine din nou. Trebuia să reziste cu orice preț.

Știa ce este spaima de moarte.

În orășelul lor era o moară. Apa care o punea în mișcare trecea pe la marginea orășelului, apoi cotea la dreapta, pierzîndu-se în întuneric. Într-o zi, Ondřej a înotat cu niște băieți pînă în locul acela întunecos. Au auzit deodată huruitul roții. Ar fi trebuit să se întoarcă și să înoate înapoi. Deodată îl părăsiră puterile. I se păru că în fața lui se află un munte de apă și că nu va fi în

stare să înoate împotriva lui. Apa îl ducea spre huruitul răuprevestitor al roții, care se învolbura în hăul acela de întuneric și apă. Se gîndea că va muri. Il cuprinse o spaimă cumplită. Strigă. Simți ceva pe neașteptate, dar nu era moartea, ci niște gratii prin care trecea apa. Se lipi de ele și răcni din răsputeri, temîndu-se îngrozitor să nu se desprindă gratiile, deoarece izbiturile apei le făceau să se cutremure.

A fost tras de acolo și i s-a dat o lecție strașnică cu cureaua. Zăcea în pulberea de făină, dar era fericit, deși îl durea locul unde i se aplicase pedeapsa. Ce însemna durerea aceea în comparație cu certitudinea că nu va muri! Că va trăi și că va ieși din moară la soare și aer, că va atinge cu picioarele desculțe pietrele încălzite ale caldarîmului sau se va duce la fîntîna din piață și va privi cum sar brotăceii și cum vînează rîndunelele muștele din zbor și le duc în cuiburile de sub nișa gotică a vechii școli.

Ajunsese pare-se la lăstărișul pădurii. Trebuia să apară dealul.

Se ridică și orbecăi de la un copac la altul, ieșind într-o poiană. Drumul nu urca, ci cobora. Se rătăcise. Deasupra capului licăreau stelele, dar de jur împrejur totul era atît de ciudat încît începu să se întrebe neliniștit unde se află. Nu credea că va ajunge vreodată la pîrîu. Peste puțin se va prăbuși la pămînt și nu va mai putea să facă un pas. Intr-adevăr, stelele începură să se rotească — erau și deasupra lui, dar și dedesubt, plutind în stoluri ca niște păsări sau

ca niște gîze. Căzu în genunchi, apoi se prăvăli pe o parte, simțind cum îl învăluie Calea Laptelui. Căzuse pe moale. Creștea pe-acolo coada-calului, mușchi și iarbă deasă.

Leșinul nu ținu mult.

Nervii acționau în el ca niște siguranțe electrice. Il treziră durerile. Auzi un susur la cap. Ascultă încordat și se temu că-l înșală auzul. Susurul acela se aude însă doar în două împrejurări pe lumea asta: atunci cînd brăzdarul plugului răstoarnă brazda, sau cînd curge un pîrîu liniștit printr-o albie nisipoasă. Se întoarse și se simți cuprins de-o mare fericire.

Era lîngă pîrîu.

7

Surpriza

Stătu multă vreme pe brînci cu fața cufundată în apă. Bău pînă ce i se tăie răsuflarea. Își potoli setea, dar nu simți nici o ușurare — dimpotrivă, i se făcu rău. Se întoarse pe spate. Închise ochii. Din cînd în cînd, întindea mîna, băgînd-o în apă și umezindu-și fruntea, umerii, pieptul și din nou fruntea. Noaptea era acum străvezie ca un cristal. Totuși, continua să fie fierbinte.

Își aminti de țigară. Semn bun!

Fumezi de necaz, dar nu atunci cînd ești într-o situație deznădăjduită. Găsi pachetul. Mai erau în el trei țigări. Se scotoci în buzunar. Scoase și chibriturile. Scăpără. La vederea flăcăruii îl usturară ochii. Își dădu seama că are pleoapele umflate.

„Tare chipeș trebuie să arăt!" își zise cu glas tare. Începu să fumeze cu nesaț, parcă ar fi mîncat din țigară. Se mai liniști. Și în păstrarea obiceiurilor se vădește siguranța de sine. Se gîndi să aprindă un chibrit și să se uite la rană. Mai întîi însă să-și termine țigara. Nu voia să întrerupă fumatul pentru nimic în lume. De altfel, bănuia că n-o să vadă nimic frumos. Așa că rămase culcat pe spate. Lîngă nas se aprindea și se stingea jarul mocnit al țigării, iar la cap îi susura pîrîul. Cînd capătul țigării îi fripse degetele, o zvîrli și se întoarse într-o parte, cu șoldul rănit în sus. Desfăcu bandajul improvizat cu degete tremurătoare. Pînza se lipise de sîngele închegat. N-ar fi vrut să zgîndăre rana. Totuși trebuia să pună pe ea o frunză de pătlagină. Se gîndi că fusese în grajd și că acum putea să aibă în sînge o mulțime de viruși de tetanos. Cîndva fusese vaccinat împotriva tetanosului. Cînd oare? Nu-și mai amintea. Vaccinul trebuie repetat după cîțiva ani. Poate că, printr-o întîmplare fericită, vaccinul acela binefăcător e încă activ în sîngele lui. Nu-i venea să creadă. Ar fi zis mai degrabă că omul are parte îndeosebi de ghinioane. Încleștă dinții, rupse cămașa, gemu și-și mușcă limba. Cîteva clipe zăcu nemișcat, parcă i s-ar fi înfipt un clește în șold. Lacrimile i se scurseră fără voie din ochi. Pipăi, găsi chibriturile și scăpără. Vîrful bețigașului se rupse. Pipăi în cutie. Degetele lui erau mari și inerte — nu puteau să apuce nici un bețigaș, deși cutia era plină. În fine, reuși să aprindă unul, dar cînd îl duse spre șold se stinse. Urmară cîteva încercări nereușite cu două și trei chibrituri ținute la un loc. Rana se afla într-un loc unde ar fi văzut-o greu chiar și la lumina zilei. Era aproape de șira spinării. Cînd întorcea gîtul, se mișcau și șira spinării, și mușchii din jurul ei, se mișca și locul rănit. În clipa aceea Ondřej avea impresia că cineva îi scormonește șoldul cu un cuțit. Se odihni de cîteva ori. Apoi

scoase din pachet cele două ţigări care-i mai rămăseseră şi dădu foc pachetului. Îşi opri răsuflarea, îşi stăpîni durerea şi privi. Se cutremură îngrozit. Nu mai văzuse o rană atît de adîncă. Inima i se opri în loc o clipă, creierul nu mai funcţionă. Rămăsese în el doar teama instinctivă de moarte.

„Trebuie să găsesc pătlagină", îşi zise febril şi începu să se tîrască pe lîngă pîrîu, sprijinindu-se de buturugi şi înaintînd încetişor. N-avea curaj să se ridice în picioare. Mai întîi, trebuia să se bandajeze din nou. „Se pare că am avut noroc: rana se află în spate, unde sînt muşchi, şi nu în faţă, unde-s măruntaiele", îşi zise. Îşi dădea seama, însă, de faptul că rana e gravă şi că putea să aibă urmări destul de neplăcute.

Întunericul se destrăma. Stelele sclipeau viu. Însemna că noaptea era pe sfîrşite. Curînd avea să se lumineze de ziuă.

Descoperi nişte podbal — lucru încurajator. Trebuia să găsească şi pătlagină. În sfîrşit, dădu şi de pătlagină. Se tîrî pînă în dreptul malului scund, mocirlos, unde în iarba ca o salată creştea şi pătlagină. După ce simţi în mînă frunzele acelea lungi şi netede, se apucă să bea apă, deoarece îi era iar sete. Nu mai bău însă prea mult. Doar două sau trei înghiţituri. Ultima sorbitură o ţinu multă vreme în gură. Rupse vreo zece frunze de pătlagină, le spălă şi le puse pe rană. Îl răcoriră plăcut. Deasupra lor puse frunzele de podbal. Peste ele puse mîneca îndoită şi se legă cu cămaşa.

Era mulţumit. Nu-şi făcea iluzii că plantele îl vor salva, dar avea cugetul împăcat — făcuse tot ce-i stătuse în putere. Pătlagina e totuşi bună. Acasă la părinţi o foloseau ca plantă medicinală. Bani de doctor nu aveau, iar tratamentul costa scump. Cînd se duceau să cheme doctorul, treceau în drum şi pe la dricar, să cadă la învoială asupra înmormîntării.

— Nu e nimic, o scoatem noi la capăt! spuse el cu glas tare.

Se gîndi să reziste pînă va ajunge la doctor. Va trebui să-i coasă rana. Odată se rănise la picior şi doctorul i-l cususe. Îi anesteziase nervul. Se rănise la gleznă. Îi făcuse o injecţie la încheietură, una sub genunchi şi alta în apropierea rănii. De pe masa de operaţie vedea doar tavanul şi pe chirurg. Piciorul îi atîrna inert ca o proteză. Era ciudat că-şi simţea degetele. Încerca să-şi dea seama care era degetul gros şi care cel mic. Chirurgul vorbea tot timpul. Au discutat despre toate noutăţile fotbalului. Cînd ştia că trebuie să-l doară, doctorul ridica vocea. Îşi dădea şi el seama atunci c-o să-l împungă. Totuşi, nu-l durea prea tare. L-a împuns de şase ori. Acum îl va împunge probabil de zece ori.

I se făcu din nou poftă să fumeze o ţigară. Unde le-o fi pus? Doar mai avea două. Îşi pipăi buzunarele. Îi căzuseră pesemne cînd a căutat ierburile de leac sau rămăseseră acolo unde băuse apă.

Se ridică să le caute. Imediat i se înmuiară genunchii şi se trezi înapoi pe pămînt. Era

mirat. „Am pierdut mult sînge, își zise. La naiba! Ce e de făcut?“ Auzise cîndva că în cele mai multe cazuri oamenii mor înainte de-a se lumina de ziuă. Se ridică din nou în picioare și din nou căzu amețit. La a treia încercare i se deschise rana.

„Doamne, o să mi se scurgă tot sîngele!“ gemu.

Dar nu se gîndea la dumnezeu, nici nu-l chema în ajutor. Știa că omul e propriul său dumnezeu. În satul lui, pămîntul cel mai bun aparținuse bisericii, de aceea mulți țărani erau atei. Îi fuseseră întotdeauna străine toate slujbele solemne, mirosul de tămîie și argintul înnegrit pe care parcă ți se lipesc degetele. Organistul lor pesemne că avea ceva la capătul intestinului gros, hemoroizi sau cine mai știe ce — își ducea mereu mîna la spate, și Ondřej ar fi vrut să știe ce făcea atunci cînd trebuia să cînte cu ambele mîini la orgă.

Așadar, se bizuia doar pe sine însuși.

Se ridică în coate ca să vadă mai bine. În sfîrșit, își dădu seama unde se află. Era foarte departe de Hurka. Dacă ar trece însă peste dealul Železný kopec, n-ar avea un drum atît de lung de făcut. Încercă din nou să se scoale. Se ridică în genunchi. Cîtă vreme se sprijini cu palmele de pămînt nu ameți. Începu să-și ridice trupul. Parcă ridica o spirală imensă. Cum luă mîinile de jos, căzu din nou la pămînt. Se uită în jur după un băț. Zări un tufiș, destul de departe. Cum ar putea să ajungă la el? Rămase culcat cu fața în iarbă și deodată își

aminti de mama lui vitregă. Ar fi vrut să se gîndească la maică-sa bună, dar nu-i cunoștea chipul. Nu rămăsese de la ea decît o fotografie îngălbenită. Nu-i plăcea cum arăta acolo și întotdeauna și-o închipuise cu totul altfel. Acum se gîndea la mama vitregă, numind-o în gînd: „Mamă“.

Își aduse aminte cum odată, vara, se îmbolnăvise de anghină. N-avea voie să mănînce nimic și era hămesit de foame. Mama lui vitregă îi făcuse griș cu lapte, îi presărase deasupra zahăr și îi dăduse să mănînce cu lingurița. Avea mîinile brăzdate de crăpături atît de adînci încît, cînd îl mîngîia, simțea cum i se agață părul de ele. Dar nu se plîngea. O iubea și îi era milă de ea. Asta, pînă s-a făcut bine. Apoi toate au mers ca mai înainte.

Își mai amintea că atunci cînd avea opt ani și era în clasa a treia primară a fost declarată mobilizarea. Toți erau gravi. Taică-său și-a luat rămas bun de la mama și ea a început să plîngă atît de amarnic încît el și frații vitregi au început s-o mîngîie, rugînd-o să nu mai plîngă — altfel vor plînge și ei. Și într-adevăr, în drum spre gară au izbucnit cu toții în plîns. Tata mergea înainte cu mama și ei rămăseseră în urmă. La gară n-au mai plîns însă. Cînta muzica, fîlfîiau drapelele și era o mulțime de oameni — se adunase aproape tot orășelul. Taică-său s-a urcat în trenul plin de bărbați. Unii dintre ei ședeau pe acoperișurile vagoanelor, alții pe scări. Cineva le strigă: „Nu faceți

prostii, o să vă frîngeți gîtul!" Dar ei n-au luat seama la aceste vorbe, strigînd c-ar fi timpul ca trenul să plece, fiindcă Hitler n-are să aștepte.

O ținea pe maică-sa de mînă. Stăteau lîngă fereastra vagonului.

În sfîrșit, trenul a plecat și copiii au început s-o mîngîie iar pe mama lor și să-i promită că vor fi cuminți și or s-o ajute, dar să nu mai plîngă, să nu mai plîngă. O înconjuraseră cu toții și îi făceau semn cu mîna tatălui lor, pe care l-au văzut multă vreme aplecat pe fereastră, pînă ce trenul a ajuns în dreptul fabricii de spirt.

Acestea se întîmplaseră într-o toamnă. Niciodată nu-i atît de lucru ca toamna. Maică-sa ținea coarnele plugului și ara, iar el mîna vacile. În toamna aceea maică-sa a făcut toate semănăturile. Aproape că nu mai dormea. Atunci i-au apărut și varicele la picioare. Cînd Ondřej se trezea noaptea, din oală ieșeau aburi — maică-sa încă spăla rufe — și afară se lumina de ziuă. Pe atunci simțea atîta duioșie față de ea încît e de mirare cum a putut să uite toate acestea.

Ar fi vrut într-adevăr să fie acolo cu el. Dar asta ar fi ucis-o. Mai bine că nu era acolo.

Începu să se tîrască spre tufiș. Fiecare mișcare îi cerea atîtea eforturi de parcă s-ar fi aflat într-o cabină cu aer rarefiat sau pe vîrful Everest.

După cîțiva metri se opri. Se odihni, apoi se tîrî încă puțin. Mai făcu o încercare. În sfîrșit, rămase culcat pe brînci. Îi dădură lacrimile.

Așa îi dăduseră lacrimile și tatălui său în ziua cînd săpase fîntîna și coborîse în ea ghizdurile. Erau niște ghizduri scumpe din beton, foarte netede și înalte. Deasupra fîntînii făcuseră din cîteva grinzi o schelă. Au trecut peste grinda orizontală trei frînghii și au început să coboare ghizdurile. Deodată, una din frînghii s-a rupt și toți cei din jur au început să strige agitați. Le era teamă să tragă, ca nu cumva să se rupă și celelalte frînghii. Totuși au coborît mai departe ghizdurile, încet, deoarece nu puteau să facă altceva.

Taică-său era lac de sudoare și se vedea cît de mult dorea ca totul să se sfîrșească cu bine.

Se rupse încă o frînghie, iar a treia pocni, sărind de pe grindă, ca și cînd ar fi fost din elastic, și căzînd în curte. Din fîntînă se auzi o bubuitură. Ghizdurile căzuseră jos și se făcuseră praf.

Taică-său se culcase cu fața la pămînt, ținînd în mînă capetele celor trei frînghii, își sprijinise fruntea de braț și izbucnise în hohote de plîns. Vecinii care îl ajutaseră tăceau. Toți știau ce de bani fuseseră pierduți. Cunoșteau prețul banului. Știau prea bine cît trebuia să trudești pînă îl cîștigai.

„Au fost buni cu mine și eu am fost rău cu ei."

Stătea culcat în aceeași poziție, la vreo zece metri de tufiș. Își sprijinea fruntea de braț. Nu mai simțea durerea. Nici oboseala. I se părea că ninge, deoarece avea senzația că-l atinge

ceva liniştitor şi moale, ca nişte fulgi de zăpadă. Fu ultima lui impresie înainte de-a adormi.

Cînd se trezi, gîndurile îi zburară din nou la părinţi.

„Dacă scap, mă întorc acasă, făgădui. Acum cunosc atîtea lucruri! Pot să le fiu de mare ajutor. Aş şti eu cum să organizez treburile în gospodăria lor."

Deodată, un fior îi străbătu trupul gol.

Privi spre cer. Sufla o adiere rece, matinală. Noaptea îmbătrînise, devenise argintie, ca părul unui om în vîrstă. Ştia că noaptea, înainte de-a se lumina de ziuă, se face de obicei mai răcoare. Iarna, la orele acelea, se lasă gerul cel mai năprasnic.

Zări tufişul şi-şi aminti că voise să rupă un băţ. Se sculă şi nu mai simţi nici o ameţeală. Somnul îi dăduse puteri. Nici rana nu mai sîngera. Rupse un băţ din tufiş şi porni spre ultima stea, care sclipea albăstrie ca o bucăţică de gheaţă.

Ieşi pe cărare.

Coborîşul fu chinuitor. Încercă să se gîndească la ceva, ca să uite de durerea sfîşietoare. Auzi trîmbiţările unui cocoş de munte şi se strădui să se gîndească la el. Şi-l închipui cum cască ciocul şi cum, în timp ce strigă, asurzeşte. Glasul lui sună ca trosnetul crengilor rupte. Cînd e continuu, seamănă foarte mult cu sforăitul saxofonului.

Apoi contemplă revărsarea zorilor.

Lumina arginta norii cei mai înalţi. Totul căpăta aspectul obişnuit. Era ora învierii pămîntului, ora cînd stăvilarele întunericului erau îndepărtate, cînd se deschideau zăgazurile luminii. Spre răsărit se ivi o geană de lumină gălbuie, reliefînd tot peisajul. Copacii, stîncile, trecătorile — toate erau albastre-întunecate. Numai geana de lumină strălucea. Şi toate la un loc semănau cu un negativ developat.

Din locul acela se zărea întreaga panoramă a împrejurimilor.

Zări Lišanda şi Vidlice. Dealul unde voise să sape canalul de ameliorare. Jgheabul lîngă care hotărîse să ridice coteţele pentru găini. Şi pîrîul pe care ar fi putut uşor să-l stăvilească şi să facă un iaz pentru o crescătorie de crapi. În apropiere ar fi crescut gîşte — se vindeau bine.

Tot ţinutul acela era demn de compătimit, ca şi el. Demn de compătimit, dar nu cu desăvîrşire pierdut.

Nu mai era demoralizat. Se luminase de ziuă, noaptea se sfîrşise şi totul arăta altfel. Îşi redobîndise curajul, şi asta e principalul la om. Coloana vertebrală a omului nu e o simplă alcătuire de oase, ci şi de creier.

În ţinutul acela dorea să se stabilească. Chiar dacă se va duce la Klivárka (nu se mai gîndea să plece acasă), va fi tot în zona aceasta şi poate că acolo oamenii nu vor fi atît de duşmănoşi. Aşadar, îşi luă rămas bun de la priveliştea din faţa lui.

Coborî în fundul carierei şi o coti pe-un drum lateral, ca să nu întîlnească pe nimeni. Nu mai

era supărat pe Haničinec. După tot zbuciumul prin care trecuse, povestea aceea i se părea de mult uitată. N-o mai regreta nici pe Marta.

Se opri. Pe drum se auziră nişte glasuri. Pesemne erau muncitori care se duceau la carieră. Era pare-se mai tîrziu decît crezuse el. După ce glasurile nu se mai auziră, o luă spre Hurka, de-a dreptul peste cîmp, prin iarbă. Se grăbea.

Rana începu să-l doară din nou. Era lac de sudoare. Broboanele îi tremurau pe sprîncene, apoi i se scurgeau pe faţă. Voia să dea repede de cineva, dar nu-şi putea aminti de cine. Casele i se legănau pe dinaintea ochilor. Se sprijini cu coatele de pervazul de la fereastra cîrciumii. Bătu. La auzul zgomotului tresări. Undeva cînta un cocoş. Altminteri Hurka încă dormea. Se auziră paşi. Ondřej luă mîna de pe pervaz şi coti după colţ. Acolo se aşeză pe soclul zidului şi-şi sprijini capul în mîini. Ar fi vrut să strige la cel ce trecea: „Te rog..." Dar îi pierise graiul.

Durerea trecu. Ehei, să fi fost acum în odăiţa lui!

Ajunse la fermă. Străbătu curtea dreptunghiulară, sprijinindu-se de ziduri. Cu o ultimă sforţare, urcă scara. Uşa camerei sale se deschise şi cineva scoase un ţipăt. Vocea aceea îi era bine cunoscută.

Zăcea în pat. Între vîrful nasului şi tavan plutea faţa Janei. Trupul nu i-l vedea. I se părea doar că zăreşte un lampion pentru copii, pe care era pictat un chip omenesc. Se temea că e doar un vis, un vis tragic, că în realitate zace undeva în pădure şi sîngele i se scurge din trup. Va muri. Se ridică brusc. Era într-adevăr Jana? Îl apuca într-adevăr de umeri?

Se holbă la ea. Jana alergă la fereastră, strigă ceva şi fluieră.

„Nu visez. Da, e Jana." În fine, se simţea bine. Nu-l mai durea nimic. Spaimele nopţii erau acum departe, parcă n-ar fi fost nicicînd.

Încăperea se umplu de-o larmă de voci. Ondřej ţinea ochii închişi. Vorbeau despre el. Din cînd în cînd, recepţiona cele ce auzea, apoi vocile se pierdeau ca nişte unde de radio. Înţelegea: tot satul îl căutase la Lišanda. Cei trei: Varga, Opluštil şi Pavera descoperiseră sînge pe coasă şi-l căutaseră mai întîi ei. Abia după aceea alergaseră în sat după ajutor. Se temeau să nu piardă tot sîngele. În orchestra vocilor se auzi glasul cuiva care spunea că Opluštil a încercat să se spînzure.

— Unde-i salvarea? se auzea mereu vocea ascuţită a cuiva.

— Vine, a şi plecat!

Haničinec a telefonat şi la miliţie.

Numele lui Haničinec se înfipse puternic în mintea lui Ondřej. Dar era incapabil să gîndească. Pe jumătate îşi pierdu cunoştinţa. Şi acum mai auzea voci, dar nedesluşit, ca şi cînd s-ar fi aflat la mare distanţă.

Cînd îşi reveni, deschise ochii şi văzu aplecată asupra lui o faţă îngrijorată şi doi ochi care îl cercetau cu atenţie. Mai întîi crezu că era doctorul, care îl privea neliniştit.

Era Haničinec!! Se uită la el îndelung, absent. Haničinec îi spunea ceva. Ondřej nu înțelegea ce spune, dar îl privea, dîndu-și seama cu mirare că omul acela nu-i era dușman. Asta îl miră atît de mult încît închise ochii. În creierul lui parcă stăruia o ceață albă. Stomacul îi zvîcnea — ca întotdeauna cînd își dădea seama că s-a înșelat în privința unui lucru de care o viață întreagă fusese sigur. Se strădui din răsputeri să audă. Bănuia că ceea ce îi spune Haničinec are o importanță deosebită pentru el.

TREBUIA SĂ AUDĂ!

Poate fiindcă ținea ochii închiși, reuși să recepționeze cuvintele lui Haničinec. Acesta îi rosti de cîteva ori numele: „Ondřej". Apoi îi spuse ceea ce se spune de obicei cuiva care va fi transportat în curînd la spital: să fie liniștit, acum totul e în ordine, la spital o să-l pună repede pe picioare.

Fleacuri! Cuvintele pluteau deasupra pleoapelor închise ale lui Ondřej și el uita imediat de ele. Dar vocea lui Haničinec, înfrigurată, tremura. Apoi, Haničinec pronunță o frază care rămase în conștiința lui Ondřej. O simțea atît de plastic încît ar fi putut s-o atingă cu un simț tactil lăuntric. Lucea ca neonul, încît o putea citi cu o privire interioară. DUPĂ CE TE FACI BINE, MERGEM LA PRAGA, SĂ DISCUTĂM DESPRE DRUMUL ACELA. MĂ AUZI?

Ondřej încercă să dea din cap afirmativ. Dar nu era sigur dacă dăduse din cap într-adevăr sau numai în gînd. Deschise ochii, dar nu văzu decît o învolburare albă, ce i se așternuse pe pupilele goale. Poate că afară era ceață și pătrunsese înăuntru prin fereastra deschisă. Haničinec pierise, parcă s-ar fi rătăcit de el undeva în munți, pe viscol. Universul se închise din nou deasupra lui. Ultimul său gînd nu putea fi exprimat în cuvinte — simți doar un miros și îl copleși un șuvoi larg de senzații, care stau la baza impresiilor. I se părea că multe lucruri erau în ordine. Dar nu avea nicidecum impresia că învinsese. Leșină cu o expresie de părere de rău, ca un copil căruia îi pare rău că a pricinuit atîtea discuții celor din jur.

Apoi îl scuturară mîinile cuiva, așa că se trezi. Deasupra lui era un halat alb și un nor de clor și carbol.

— Ei, ce-i, flăcăule? Ne învîrtim atîția în jurul dumitale și dumneata dormi?

Îl întoarse pe o parte, pentru ca rana să fie accesibilă. Îl zări din nou pe Haničinec. Se sprijinea de perete. Ondřej privi în sus, spre el. Haničinec avea ochii serioși și colțurile gurii pline de compasiune. Ondřej vru să-l întrebe dacă mai înainte îi spusese într-adevăr ceva, sau dacă numai i se păruse, dar i se lipi limba de cerul gurii.

Acum în cîmpul lui vizual intră doctorul. Mîinile, seringa, fiola umplută cu un lichid verzui. „Împotriva tetanosului", bănui Ondřej. Încleștă dinții și înghiți saliva. Trupul îi era extrem de sensibil, ca și cînd s-ar fi compus din două părți eterogene: din mușchi inerți și din rețele vii de nervi.

Dădu cu ochii de Marta. Era speriată. Se uita la șoldul lui. Probabil că zărise rana. Și Standa era acolo. Nu știa dacă venise atunci, sau dacă stătuse acolo cu Haničinec de la început. Sprîncenele i se arcuiseră pînă în vîrful frunții. „Pesemne că au venit toți", gîndi Ondřej.

Vorbi doctorul :

— Cum a ajuns aici buruiana asta ?

Întrebarea fu pusă pe-un ton atît de poruncitor încît Ondřej, dominat, se dezmetici.

— Pătlagină.

Ondřej simți cum propria lui voce îi amorțea gîtlejul. Propozițiunea se compunea doar din șuierături care-i ieșeau pe urechi.

— Pătlagina tot buruiană e, nu ?

Ondřej scoase o exclamație de mirare, fiindcă doctorul nu numai că vorbea, dar și acționa. Leșină, dar își reveni îndată. Încercă să se ridice, să facă ceva. Doctorul îl apucă de umeri și spuse din nou cu tonul acela poruncitor :

— Ei, ei... Stai culcat !

Îl sili să se supună nu numai forței mîinilor sale, dar și voinței creierului său neobosit și proaspăt, căruia voința chinuită, călcată în picioare a lui Ondřej, nu i se putea împotrivi.

— Așa... și cum e cu pătlagina aia, agronomule ? E sau nu buruiană ?

Ondřej își dădu seama că doctorul ridică vocea. Ca și cel care-i cususe piciorul. Se pregăti să suporte din nou un val de durere. Îl copleși o avalanșă ucigătoare. Îi sfărîma șira spinării și îi jupuia pielea de pe cap. Nu-și auzea vocea, dar știa că urlă... Cînd se termină totul, i se

păru că odaia se clatină ca un leagăn. Pe Marta n-o mai văzu. Nici Standa nu mai era acolo. „Nu m-au auzit cum țip", gîndi el. Dădu însă cu ochii de Haničinec și se agăță de privirea lui ca de-un colac de salvare.

— Gata. Să mergem ! zise doctorul.

Haničinec zîmbi îmbărbătător.

Atunci intră nevasta lui Opluštil. Era încovoiată, semăna cu un șoricel speriat. Avea ochii, nasul și bărbia roșii. Ondřej vru să-i zîmbească, ca să n-o mai vadă plîngînd. Vru să-i spună ceva, ca s-o liniștească. Vru să-i spună că lui Opluštil n-o să i se întîmple nimic, deoarece el însuși căzuse peste coasă. Nu spuse nimic — își închipuia doar că zîmbise. Acum era pe targă și-l duceau în jos pe scări. Văzu înaintea sa cămașa pestriță a lui Standa. Mîinile lui țineau mînerele tărgii.

În curte se adunase tot satul. Ondřej se rușină. Îi era rușine ori de cîte ori devenea centrul atenției celor din jur. Era totodată fericit. Ce îngrijorați păreau cu toții ! Pe neașteptate, simți atingerea unor mîini și dădu cu ochii de Jana.

Plîngea. Lacrimile i se prelingeau pe toată fața. Bărbia îi tremura. Își frîngea mîinile, degetele. Plîngea tare, fără a vedea pe nimeni în toată curtea plină de oameni. Mergea alături de targă, la o jumătate de pas de fața lui, întorcîndu-se tot timpul spre el. Înțelese totul cînd ea ridică pleoapele și-și aținti privirea asupra lui, în timp ce din ochi continuau să-i curgă lacrimi. Voia să-i spună ceva, să zîmbească, dar tremura

ca varga și doar îl privea. Nu se putea să nu înțeleagă.

Se strădui să nu leșine din nou. Voia s-o mai vadă pe Jana înainte ca ușa mașinii să se închidă.

În clipa aceea totul se limpezi în mintea lui.

Totul i se părea limpede ca un rezultat matematic.

Își aminti de ziua aceea cînd fusese în cameră la el, se așezase pe scaun și-și ațintise privirea asupra mîinilor lui.

Jana : Ce e aia pedologie?

Ondřej : Știința despre sol.

Jana : Și la ce servește harta pedologică?

Ondřej : Ca să știu ce substanțe nu se găsesc în pămînt. Cele care lipsesc trebuie adăugate solului sub formă de îngrășăminte.

Îi spărsese două eprubete, încălzise peste măsură primusul, vărsase o cantitate mare de acid și fusese nevoit să-i ia din mînă hîrtia de turnesol.

Ondřej : De ce nu te duci la culcare?

Jana : Mă interesează.

Ondřej : Chimia e interesantă.

Jana : Mă interesează tot ce faci dumneata...

În seara cînd Ondřej pompase ultima cisternă de urină de grajd, Jana lunecase în iaz pînă la genunchi. Avea ciorapi. Lui Ondřej îi părea bine. Cînd intrase în cameră, văzuse însă că dereticase și-i spălase dușumeaua. După aceea însă îi făcuse altă poznă, așa că nici nu-i mulțumise măcar.

Ar fi trebuit să-i mulțumească.

Cîndva își zicea că era doar o provincială. Cînd oare?

Odată o văzuse cum alerga peste miriște. Era desculță și călca cu toată talpa, ca să simtă mai puțin înțepăturile aspre ale buruienilor. Picioarele ei aveau culoarea argilei arse.

Deodată, se fîstîcise. Se urcase pe-o bicicletă bărbătească și fusta i se umflase ca o umbrelă. Ondřej nu voise să se uite, totuși rămăsese locului, și ea căzuse în urzici. Se înroșise și-o luase la fugă, cu bicicletă cu tot. Lui nu-i venise să rîdă în clipa aceea, deși era o întîmplare foarte caraghioasă.

Uneori îi aducea de mîncare. De obicei colaci.

Ondřej : Mulțumesc, nu mănînc, Jana!

Ea fugea.

Mînca întotdeauna cu plăcere colacii. Și-și zicea, ca să-și împace conștiința : „Asta fiindcă îi vîr matematica în cap“.

Zărea încă cerul.

Soarele sorbea apa din nori. Bolta cerească părea drapată cu niște ciucuri care coborau în cerc spre pămînt, de la un punct situat în mijloc. Ușile mașinii se închiseră și Ondřej se cufundă în semiîntuneric. Își aținti privirea în tavanul gălbui, în care era montat un beculeț rotund.

Porni motorul.

Ondřej se gîndea la un singur lucru: JANA E CU ZECE ANI MAI MICĂ! Acest lucru nu-l nelinişti însă nicidecum. Închise ochii zîmbind.

Se lăsă legănat de mersul maşinii. Parcă se afla sub luciul unei ape calde. Mergeau în direcţia sud-vest. Nu mai deschise ochii.

Ştia însă că de jur împrejur erau numai pajişti şi păşuni, lanuri de ovăz, cartofi şi secară.

Subconştient, îşi dădea seama de măreţia, de înţelepciunea complexităţii. CELULE. PROTOPLASMĂ. ATOMI. Sol şi piatră. Aer şi apă. Tulpină, plantă. Animal viu.

Şi el era o parte a acestui complex viu, căci omul e cea mai perfecţionată materie pe care a creat-o natura. Omul e superior întregii materii, căreia îi poate da formă după dorinţele şi necesităţile lui.

Da. Omul poate să facă acest lucru.

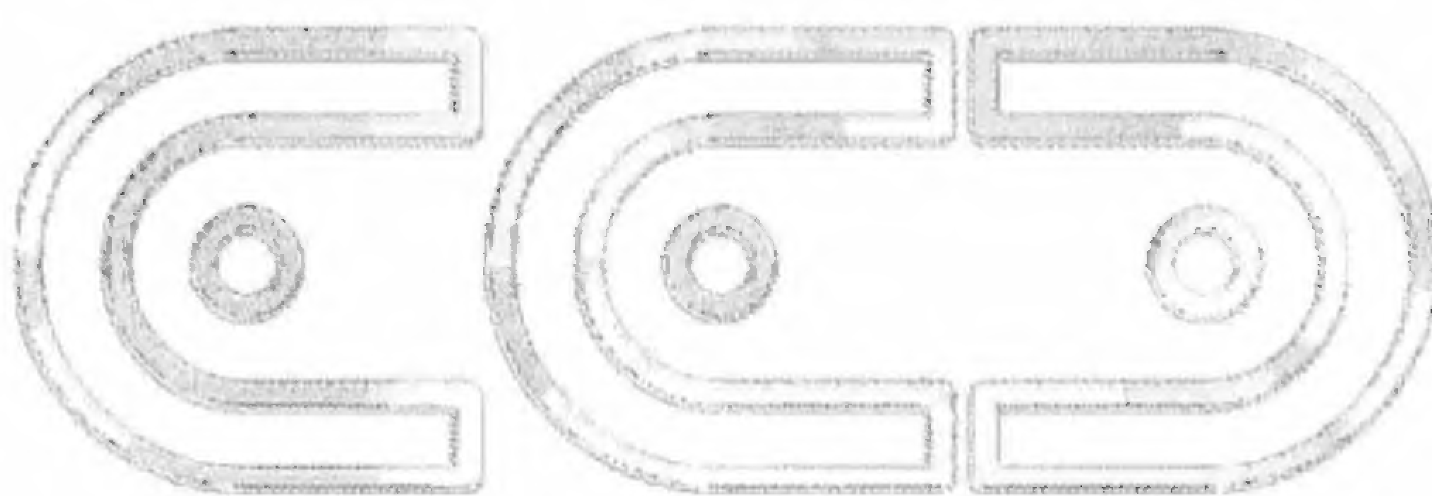
CUPRINS

Redactor responsabil: MARCEL ADERCA
Tehnoredactor: SORINA MALCAŞ

Dat la cules 09.01.63. Bun de tipar 10.05.63. Apărut 1963. Tiraj 15.160 ex. broşate. Hîrtie Tipar înalt tip B. mat. de 63 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 7,03. Coli tipar 5,875. A. nr. T. 4769/83. C. Z. pentru bibliotecile mari 8 A. C. Z. pentru bibliotecile mici 8 A — 32 — R.

Tiparul executat sub comanda nr. 60 la Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 93—95.
Bucureşti—R.P.R.






Scanare și prelucrare digitală



de

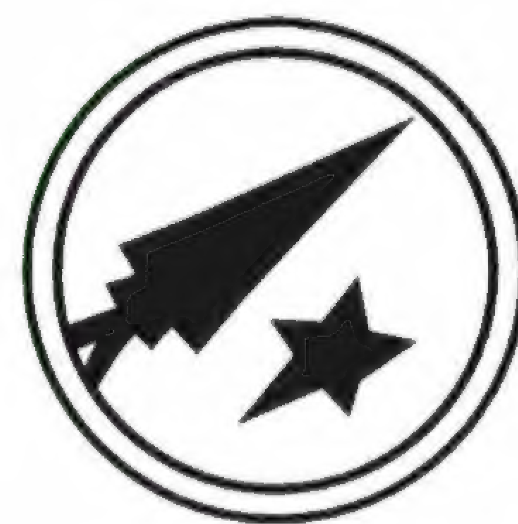




Anonim



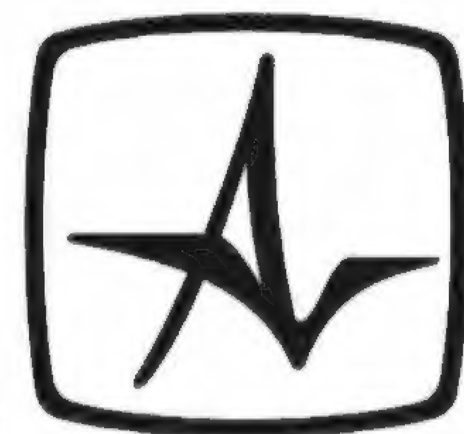
și



CAT Graur



Antwerpen




2023

